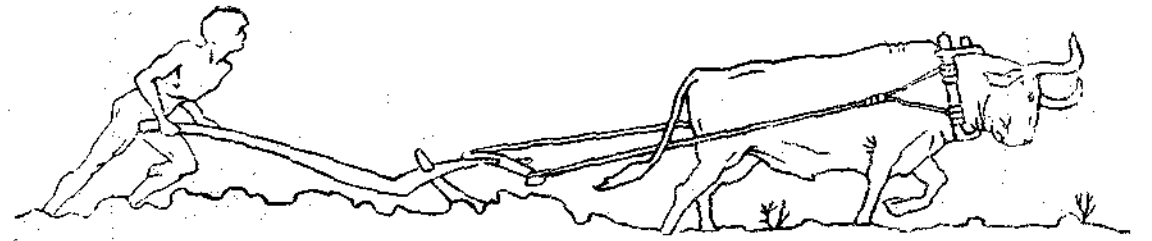

ΕΡΝΣΤ ΧΕΨΤΕΡ

Ο ΑΓΓΛΕΥΣ ΑΠΟΘΗΚΗΝ
ΥΠΟ ΕΡΝΣΤΟΥ ΧΕΨΤΕΡ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 15
ΜΑΪΟΥ 1911

ΟΙ ΧΟΡΟΙ

Τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας, ὅπως λέγει ἡ κλασσικὴ φράσις, ἀλλ' ἀπολύτως τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας, αὐτὸ καὶ ὄχι ἄλλο κανένα, εἶνε οἱ ἐθνικοὶ χοροὶ, τὸ αἰφνίδιον τίναγμά των ἀπὸ τὸν ὕπνον, ἡ ἐκλαμπρὸς ἀνάδυσίς των εἰς ἀποθέσειν ρυθμῶν καὶ σχημάτων. Γιὰ τὰ «Παναθήναια» τοῦλάχιστον δὲν ἔμπορεῖ νὰ συμβαίῃ ἄλλοιῶς. Φιλολογικὴ ἐπιθεώρησις, ποῦ εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ κλείσῃ εἰς τὰς σελίδας τῆς τὸν ἀστερισμὸν ὄλων τῶν ὀνομάτων ὅσα ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὴν σύγχρονον νεοελληνικὴν τέχνην, τὸν ποιητὴν, ὁ ὁποῖος ἐξετύλιξε τὸ δημοτικὸν τραγοῦδι, τὸν διηγηματογράφον, ποῦ μᾶς ἔφερεν ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἀουραν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὸν λαογράφον—τοῦ ὁποῖου ἡ δίκαια ἐφοσφόριζεν ἀπὸ τὸ φῶς νεοελληνικοῦ μύθου ἀναστηθέντος, τὸν θεατρικὸν συγγραφέα, τὸν ζωγράφον, τὸν μουσουργόν, ὄλους ὅσοι ἐπλανήθησαν εἰς αὐτὴν τὴν δημιουργίαν—περιοδικὸν καθὼς αὐτὸ αἰσθάνεται ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως εἶχε δώσει ἓνα μικρὸν κίνημα διὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν ἐθνικῶν χορῶν, ἡ ὁποία εἶνε μία ἐορτὴ Τέχνης ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως.

«Ἐνθυμηθεῖσα αἰφνης ἡ Ἑλλάς—ἔγραφε συνάδελφος τὴν ἐπομένην τῆς ἐορτῆς τοῦ Δημοτικοῦ—τὰ βραδύτατα τῆς φυλῆς, τὸν Ρυθμὸν καὶ τὸν Ἦχον, μὲ τοὺς ὁποίους τὸ ἑλληνικὸν δένδρον ἐβλάστησε καὶ ἐπολλαπλασιάσθη, εἰνήνησε τὸ ἄνθος τῶν παρθένων τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὰ εὐγενέστερα καὶ ζωγραφικώτερα λινίσματα ποῦ εἶδαμεν ποτέ. Τὸ ἐρατεινώτατον αὐτὸ κίνημα τοῦ Ἑλληνικοῦ νασιοναλισμοῦ εἶχε τὴν χαρὶν Ναρκίσσου, ὅταν σκύβει εἰς τὴν διαύγειαν τῆς πηγῆς καὶ ἀγαπᾷ τὴν μορφήν του. Χθὲς ἠγαπήσαμεν ὅσον ποτέ ἄλλοτε τὴν φυλὴν, ποῦ μᾶς ἐγέννησε. Μαζράν ἀπὸ τὸν νασιοναλισμὸν τῆς πολιτικῆς, μόνος, ξεχωριστός, ἀνθύπαρκτος,

καμαρωτός καὶ θαυμάσιος ἦλθεν ὁ εἰρηνικός πατριωτισμὸς τῆς τέχνης, ὁ χορὸς τῆς νέας Ἑλλάδος, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ μιμικὴ τῶν γάμων του, τῶν πανηγυριῶν, τῶν κεφιῶν τοῦ νεοέλληρος, τὸ χαρμόσυνον αὐτὸ ἀνάβρουσμα τῆς ψυχῆς μιᾶς φυλῆς. Ἄλλὰ Θεέ! αὐτὸ ἦτο ζωντανεμα τῆς τέχνης τῶν πριμιτίφ. Παρθένοι ἐπήδησαν ἀπὸ τοὺς πίνακας τοῦ Γριλαντάντσιο, τοῦ Αἰπάι, τοῦ Φρά Ἀγγέλιο καὶ εἶδομεν τὰ κορίτσια τῶν φρέσκων τῆς Βίλλα Λέμμι καὶ τῆς «Ἀνοῦξας τοῦ Μποτιταιέλλη νὰ κινῶνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου ὡς ἀπὸ φύσημα ἑαρινόν».

Ὁ διθύραμβος αὐτὸς δὲν ἔχει καμμίαν ὑπερβολὴν. Εἶνε φωτογραφικῆς ἀριβείας. Τὰ ἄνθεα τοῦ Δημοτικοῦ ἦσαν μία νεοελληνικὴ ὄπτασις. Τὸ ἀνεξήγητον εἶνε μόνον πῶς ἐγίναν αὐτὰ ὅλα εἰς ἓνα χρονικὸν διάστημα μόλις ἀρκετὸν διὰ νὰ θωπεύσῃ κανεὶς τέτοιαν ἰδέαν, ὄχι καὶ νὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Ἐδῶ ἐθανματούργησε πράγματι ἡ δύναμις τῆς γυναικός. Τί πιστὴν, τί ἰδεαλισμὸν, ἀναπτύσσει διὰν θελήσῃ νὰ ἐργασθῇ! Γιὰ τὸ ἰδιὸν μᾶς φύλον αὐτὸς ὁ γυναικεῖος ἠλεκτρισμὸς, ὁ ὁποῖος εἰς ἓνα πτωχότατον χρονικὸν διάστημα συνθέτει μιαν ὀλόκληρον κοινωνίαν χορευτριῶν, ἀνασκαλεῖται χαρτιά, ἐπιστρατεύει χοροδιδασκάλους, μαστρούς, βιολιά, φλογέρας, καταστρώνει, ἐφαρμόζει, ὁργανώνει, διδάσκει, ἀναστατώνει, σκηνοθετεῖ, διαλέγει τὰ καλλίτερα παρθενικά κομμάτια τῶν Ἀθηνῶν καὶ σοῦ παρουσιάζει χορευτικὰ συμπλέγματα ἄξια λεπτοτέρας ἀρχαίας ἀγγειογραφίας—εἶνε κάπως ἀκατανόητος. Διὰ τὴν χρονογραφίαν ἐν τούτοις ἀναφέρομεν πῶς ἤρχισεν ἡ ἐργασία. Καὶ ἐδῶ ἔρχεται δικαιοματικῶς πρῶτον ἓνα ὄνομα, ποῦ τὸ ἔχομεν ἀναφέρει πολλάκις καὶ θὰ τὸ ἀναφέρωμεν πάλιν μὲ πολλὴν τιμὴν καὶ εὐχαρίστησιν τὸ ὄνομα τῆς κυρίας Παρρέν. Ἦτο

ΑΙ ΧΟΡΕΥΤΡΙΑΙ, Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

φυσικὸν νοῦς φιλολογικὸς νὰ συλλάβῃ πρῶτος εἰς τὴν ἀριότητά της μίαν ἰδέαν, ἡ ὁποία εἶνε ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ ἀρτία καὶ ἀνάγλυφος ἕαν κανεὶς δὲν ἔχει ποτισθῇ ἕως τὸ κόκκιλο ἀπὸ τὸν νεοελληνισμόν καὶ τὸ πνεῦμα του. Τὸ καταστατικὸν τῆς ἰδρυθείσης ἀπὸ τὴν κυρίαν Παρρὲν Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων (1896) περιλαμβάνει ρητῶς ὡς σκοπὸν τοῦ καλλιτεχνικοῦ τμήματός της τὴν «παρ' εἰδικῶν προσώπων μελοποιήσιν δημοτικῶν ἀσμάτων ἐπὶ τῆς ὁσμῆς ἐκλειπούσης δημοτικῆς μουσικῆς» κατωτέρω δὲ «τὴν συστηματοποίησιν καὶ διδασκαλίαν χορῶν ἐθνικῶν καὶ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰς αἰθούσας.» Ἡκολούθουν ἄλλοι σκοποὶ ἑναρμονισμοῦ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, ὅπως ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ρυθμῶν καὶ τῶν σχεδίων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης εἰς τὰ ἐσχόχαιρα καὶ τὴν βιομηχανίαν — ἐπάνω κάτω ἐκείνο, ποῦ θαυμάζεται σήμερον εἰς τὴν τελευταίαν καλύβα τῆς Σουηδίας — ἡ σύστασις καλλιτεχνικῶν γυναικείων ἐργαστηρίων κτλ. Δυστυχῶς ἡ πλειοψηφία τῶν κυριῶν τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων ἐθεώρησε τὴν σύστασιν τῶν τμημάτων αὐτῶν ὡς μὴ ἐπείγουσαν καὶ πρὸ δισταξίας τὰ διέγραψεν ἀπὸ τὸ Καταστατικόν. Ἐκτοτε ἔχομεν... σετσεσιόν. Ἡ κυρία Παρρὲν διὰ τὴν ἐφαρμοσθῆναι τὰς ἰδέας της ὡς πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν γυναικείαν δράσιν ἵδρυσε τελευταίως νέον σωματεῖον μετὰ στοιχεῖα νέα, τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων (Lyceum Club). Ἰδρύματα ὡσαν αὐτὸ ὑπάρχουν εἰς ὅλας τὰς πρωτεύουσας

τοῦ κόσμου, Παρίσι, Βερολίνον, Λονδίνον, Ρώμην, χρησιμεύοντα ἰδίως νὰ συγκεντρώσουν καὶ νὰ κατευθύνουν τὴν γυναικείαν δύναμιν εἰς καλλιτεχνικοὺς σκοπούς. Πρὸ δύο ἐτῶν ἡ κυρία Παρρὲν ὁρᾷ διὰ τῆς ἐφημερίδος της τὴν πρῶτην ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Λυκείου καὶ εἰς τὰ τέλη τοῦ περυσικοῦ ἔτους τὸ ἴδρυσι. Τότε ἐνθυμεῖται, ὅτι δύο ἔτη πρὶν εἶχεν ἀκούσει τὴν κυρίαν Νίνα Κρεστενίτου ἑξομολογουμένην τὸν πόθον της νὰ ἰδῇ τοὺς ἑλληνικοὺς χορούς νὰ ἀναζητήσουν καὶ διὰ τὴν αὐτὴν κυρίαν εἶχε μάλιστα διδάξει ἑλληνικὸν χορὸν τὰς κυρίας Μομφερράτου καὶ Φιλαδελφῆος καὶ τὴν δεσποινίδα Μπαίρα. Τὴν παρακαλεῖ νὰ ἀναλάβῃ διδασκαλίαν εἰς τὸ Λύκειον. Ἡ Ἀθηναία κυρία, κόρη μιᾶς φουστανέλλας, ἡ ὁποία λευκάζει εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν, Καλλιφρονοπούλα χορεύουσα θαυμασίως τὸν σιρτόν, ἀρχίζει τὸ μάθημα. Αὐτὴ ἐδίδαξε πρωτίστως τὴν ἁρμονίαν τῶν στάσεων καὶ τῶν κινήσεων, συνεπλήρωσαν δὲ αἱ ἔφοροι τῆς γλυπτικῆς κυρία Γεωργαντῆ καὶ Κοντομῆ. Ἐκλήθη ὁ ἀπαραίτητος χοροδιδάσκαλος, ὁ κ. Ἀνδρεόπουλος. Ἐπεστρατεύθη δὲ ὅλη ἡ γυναικεία τέχνη. Ἡ μουσική: Κυρία Εἰρήνη Καλογεῖρη, ἔφορος τῆς ὁργανικῆς μουσικῆς καὶ Αὔρα Θεοδοροπούλου. Ἀνθοστολισμός: Κυρία Κοντομῆ. Γλυπτική: Κυρία Γεωργαντῆ πλάσασα τὰς ἐκ μεταλλῶν ἀρχαίας πόρπας. Ἐνδυμασίαι: Δεσποινὶς Στ. Πιερράκου. Ἄσμα: Αἱ κυρία Κίμωνος Μιχαηλίδου καὶ Μομφερράτου διδάσκουν δωρεὰν μονωδίαν καὶ χορῶν

διὰν εἰς τὴν α' τάξιν τοῦ Λυκείου, τὴν σχηματισθεῖσαν διὰ τὰ ἑλληνικὰ τραγούδια. Ἡ βασίλισσα τοῦ ἑλληνικοῦ ἄσματος, ἡ κυρία Φωκά, θαυματουργεῖ κ' ἐδῶ. Χάρης εἰς αὐτήν, ποῦ παρέσχε τὴν ἀνθοδέσμη τῶν Φωκαδίων — ὅπως ὀνομάσθησαν αἱ μαθήτριά της — ἀναζοῦν τὰ ἑλληνικὰ τραγούδια μετὰ ἑλληνικὴν προφορὰν. Ποία δὲ σύμπτωσις! Εἶνε χαρακτηριστικὴ, ὡς τὴν ἀναφέρωμεν. Εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν χορῶν πρωτοστατοῦν αἱ κυρία δημοτικῶν ποιητῶν καὶ λαογράφων τῆς νέας Ἑλλάδος. Αἱ κυρία Πολίτου, Παλαμᾶ, Δροσίνη, Θεοδοροπούλου.

Ἔτοιμοι! Καλοῦμεθα εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον τὸ βράδυ τῆς 5 Μαΐου καὶ οὔτε περισσώτερον οὔτε ὀλιγώτερον — μᾶς παρουσιάζεται μίαν νεοελληνικὴν ὁπτασίαν, τὰς ὑπερτάτας εὐγενείας τῆς ὁποίας θὰ ἠμποροῦσε νὰ συλλάβῃ εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς ξεχωριστοὺς, τοὺς ἀσυννοετούς, τοὺς μονήρεις ἐκείνους στίχους του εἰς ἕνα καὶ μόνον ὁ κόμης Διονύσιος Σολωμός. Κάθε χορὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς καὶ τέσσαρες ἀλυσίδες παρθένων, αἱ ὁποῖα ἐμφανίζονται καὶ ξετυλίγονται ἡρέμα. Ἐνα σύμπλεγμα μετὰ χωριάτικα, τὸ ἄλλο μετὰ ἐσθῆτας, μετὰ ποιήματα πτυχῶν καὶ ποιήματα κομμώσεων. Ἐδῶ ὁ στίχος τοῦ Σολωμοῦ «στὴ σκιά χειροπιασμένης» ἀναθάλλει ὄλος εἰς ἀλήθειαν καὶ χαρμωσύνην, ἐκεῖ ἐμφανίζεται ἑλαφρὸν ἀνάγλυφον τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ὁποῖον τρέμει μήπως σβύσῃ ἀπὸ τὸ φῶσμα τῆς αἵρας. Ἐπέρασαν εἰς τοὺς χορούς αὐτοὺς κορμοστασιὰς μετὰ τὸ ῥίγος τῆς ἐντελείας καὶ τῆς

πλαστικότητος, ὠλισθήσαν παρθεναὶ ἀπιστεύτως προραφηλιτικαί. Τὸ θέαμα τῆς δεσποινίδος Καφεντζάκη συρούσης τὸν κρητικὸν «Πεντοζάλην» — ζῆλο λέγεται εἰς τὴν Κρήτην τὸ βῆμα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον σῆμα — τὸν θυμῶδη αὐτὸν χορὸν, ὁ ὁποῖος ἀναιτινάσσει τὰς χορευτριάς ὡς δξυκόρυφον βουνόσειρᾶν, σὲ ἔκαμε νὰ ἐρωτᾷς, ἕαν εἶνε νεοελληνικὸς ἢ ἀρχαῖος αὐτὸς ὁ χορὸς, τὸν ὁποῖον σῦρει μίαν ἀδελφὴν ἀσπιδοφόρου θεᾶς. Ἐχορεύθησαν, καθένας ἰδιαιτέρως πλαστικὸς, ὁ Χειμαριώτικος, ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου, ἡ Τράτα, ὁ μπάλλος, τὸ μαῦρο γεμενί, τὸ νεραντζοφίλημα, ὁ Κουλουριώτικος, ὁ σιρτός Καλαματιανός, ὁ πηδιτικός τῶν Μεγάρων. Ἐχορεύσασαν καὶ ἡ μικρὰ ἡλικία, κορίτσια δέκα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἅ! μετὰ τὸν τρόπον, μετὰ τὴν εὐθυμίαν σιρτήματα! Ἀλλὰ τὰ πρωτεῖα τὰ εἶχεν ὁ μπάλλος, ὁ ἀθάνατος νησιώτικος χορὸς, αὐτὸς ὁχορευτικός διάλογος. Le grand prix εἰς αὐτὴν ἦτον ἡ δεσποινὶς Ἡλέκτρα Παπαγεωργακοπούλου. Ἐθανυμάσθη. Εἶνε τὸ μέγιστον τάλαντον, ποῦ ἀνέδειξεν ἡ ἐργασία τοῦ Λυκείου. «Ἡ κόρη αὐτῆς, ἔγραφε τὴν ἐπομένην Ἀθηναῖος χρονογράφος» εἶνε μίαν ἡλιγλιώδης βιτρονοζιτέ. Ἡ τελειότης δι' αὐτὴν εἶνε φυσικὴ κίνησις. Γίνεται ἀνάγλυφον, ὅπως ἡμεῖς βαδίζομεν ἢ καθήμεθα, γίνεται ἀγγειογραφία λεπτοτεχνημένη ἀπὸ τὸν Δούριν, γίνεται προραφηλιτικὸν καὶ φειδιακὸν ἔργον εἰς κάθε χορευτικὴν κίνησιν καὶ ὁ χορὸς της εἶνε βροχὴ πλαστικότητων καὶ θύελλα εἰδώλων, τὰ ὁποῖα περνοῦν μετὰ ταχύτητα ἐξευτελλίζουσαν τὴν ἰδέαν

Η ΠΑΡΕΛΑΣΙΣ ΤΩΝ ΧΟΡΕΥΤΡΙΩΝ

του Χρόνου.» Προσθέτομεν ὅτι τὴν τρίτην δμάδα τοῦ Πεντοζάλη τὴν ἔσους μία ποιητικὴ στροφή, ἡ κόρη τοῦ ποιητοῦ Δροσίτη, ὅλη χάρις καὶ ρυθμός.

Εἰς μίαν διαλέξιν, ποῦ ἔκαμε πέρυσιν ἡ κυρία Παρρὲν εἰς τὸν «Παρνασσόν» προσπαθοῦσα νὰ ἐξοικειώσῃ τὰς κυρίας μετὰ τὴν ἰδέαν τῆς ἀναδημιουργίας τῶν ἑλληνικῶν χορῶν, ἔλεγεν ὅτι ἀσφαλῶς οἱ σημερινοὶ χοροὶ εἶνε ἀντιγραφεὶ τῶν ἀρχαίων. Ὁ Καλαματιανός, ὁ Τσαμικός, ὁ Σμουρνιός, ὁ μπάλλος, ἡ Τράτα, ὁ Πεντοζάλης, ἡ Σοῦστα εἶνε οἱ χοροὶ, ποῦ ἀπαντᾷ κανεὶς εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ἀνάγλυφα τῶν ἀρχαιολογικῶν μουσείων μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ ἐξε-

λιξίς τοῦ ἐνδύματος καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς σωματικῆς εὐλγισίας ἀφῆρσαν πολὺ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν τὴν ὠραιότητα. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἀκριβῶς οἱ σημερινοὶ εἶνε οἱ ἀρχαῖοι χοροὶ. Ἀλλὰ μοῦ εἶνε ἀδιάφορος αὐτὴ ἡ ἱστορικὴ ἐνότις ἐφόσον ἕνας σημερινὸς χορὸς ἀρκεῖ νὰ μοῦ δώσῃ τὴν ὀργὴν τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων καὶ νὰ μοῦ ὑπενθυμίσῃ τὰς ζωοφόρους τῶν ἀρχαίων ναῶν. Ὅ,τι εἶδομεν προχθὲς εἶνε ὑπέροχον. Ἐνώπιον τῆς ἐκλάμπρου αὐτῆς νεοελληνικῆς δημιουργίας ἐμείναμεν γοητευμένοι καὶ ἡ ψυχὴ μας, ὅπως λέγει ἕνας στίχος τοῦ Βερλαίν, «τρέμει ἀκόμη καὶ μένει ἐκστατικὴ.»

ΛΑΧΟΡΟΣ ΘΕΑΤΗΣ

ΤΑ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΘΑΜΕΝΗΣ *

Καὶ αὐτὸν τὸν τρόπο φτάσαμε τέλος ἀπ' ὅσω ἀπὸ τὸ κοιμητήρι σ' ἕνα διάστημα μακρὸν ὄσο πεντακόσια βήματα. Ἐκεῖ εἶχε διατάξει ἡ Ἐξουσία νάνοιζονε τὸν τάφο τῆς Λώλας, γιὰ οὐτε μετὰ τοὺς πεθαμένους, βλέπεις, δὲν ἐπιτρέπεται νάναπαύονται οἱ εὐλογιασμένοι καὶ, θέλοντας καὶ μὴ, ἔπρεπε νὰ τὴν θάψουμε χωρὶς νὰ τὴν πᾶμε στὴν Ἐκκλησιὰ μέσα, χωρὶς νάκούσουμε τὸ «Δεῦτε δότε τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν», καὶ χωρὶς νὰ μᾶς τὴν ἀφήσουν ἀταφὴ τὸ ἐλάχιστο εἰκοσιτέσσερις ὥρες, ὅπως εἶναι ἡ συνήθεια, μήπως γίνῃ καὶ καμία νεκροφάνεια. Γι' αὐτὸ λοιπόν, ὅπως τὸ θάψιμο τῆς παρθένας γίνῃ: ὄχι μετὰ τοὺς τύπους τῆς ἀγίας μας θρησκείας, θεωρήθηκε, πολὺ σωστά, σὰν νὰ μὴν γίνῃ διόλου, καὶ ἡ ἀνομία καὶ παρανομία αὐτὴ εἶχε ἀφήσει καὶ κάποια γλυκεῖα ἐντύπωσι σὲ πολλοὺς καὶ μάλιστα στὴ μάνα καὶ στὸν πατέρα πὼς ἡ Λώλα τους δὲν ἦτον, καλὴ, μέσα στὸ ξυλοκρέββατο, πὼς εἶχε κρυβῆ κάπου, πὼς τέτοια ὁμορφιά ἦτον ἀπίστευτο — εἶναι βέβαιοι, σοῦ λέω! — νὰ πᾶν ἔτσι ἄδικα ἀπὸ τέτοια φοβερὴν ἀρρώστια! Κι ὅπως μάλιστα οἱ σκληροὶ νεκροφόροι ἔρριξαν στὸ λάκκο τὸ ξυλοκρέββατο χωρὶς νὰ τὸ ἀφήσουν στιγμὴν στὸ χεῖλος τοῦ τάφου, καὶ ὅπως ἔσκουζε ἡ μάνα καὶ βράχιαζε ὁ πατέρας φωνάζοντας: «Ἀφήστε μας, ἀνοίξτε μας νὰ δοῦμε τὴν κόρη μας», καὶ ὅπως ἡ Ἐξουσία ὄχι μόνον δὲν τοὺς ξεκρέμαζε τὸ ξυλοκρέββατο, μὰ καὶ τοὺς κρατοῦσε μακρὴν, ἀρχίνησαν νὰ κρατοῦν τότες οἱ γονεῖοί, καὶ κράζανε κ' οἱ ἄλλοι σὰν νὰ εἶχαν συνεννοηθῆ προτοῦ: «Κλέφτες, ληστές, μᾶς κλέψατε τὴν κόρη μας, τὸ καμάρι τοῦ χωριοῦ μας, καὶ θέλετε νὰ μᾶς πλανέσετε ἔ!

Εἶναι ἄδειο τὸ ξυλοκρέββατο, ληστές, κλέφτες τῆς Λώλας μας!» Μὰ καὶ νὰ θέλανε νὰ πιστεῦν πὼς ἡ κόρη τους εἶναι μέσα ἐκεῖ νεκρὴ καὶ ἀπόνερη, ὁ Βασιλάκης τοὺς εἶχε κάμῃ πέρα καὶ πέρα νὰ πειθοῦν πὼς κάποιο θαῦμα θὰ γίνῃ κ' ἡ Λώλα ζῆ καὶ βασιλεύει, γιὰ τὴν πρώτην, ὅταν φτάσαμε στὸ λάκκο, κ' εἶδε πὼς ἦτον ἔξω ἀπὸ τὸ κοιμητήρι σκαμμένος, σὰν νὰ ζύπνησε ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσί του στὸ ξυλοκρέββατο, κατέβασε τὸ χεῖρ του, τίναξε τὸ κεφάλι του καὶ φώναξε: «Δόξα σοι, ὁ Θεός, ποῦ καταλάβανε πὼς ἡ Λώλα μου δὲν εἶναι νεκρὴ γιὰ νὰ μοῦ τὴν χάσουνε μέσα στὰ μνήματα τῶν πεθαμένων!» Κ' ἔπειτα ὅπως ἄκουσε τὴ μάνα καὶ τὸν πατέρα τῆς νὰ φωνάζουνε «κλέφτες» τὴν Ἐξουσία, τοὺς μάλωσε γλυκὰ-γλυκὰ καὶ περήφανα καὶ τοὺς εἶπε δυνατὰ: «Πεθερικά μου, μετὰ τὰ σωστά σας θαρρεῖτε πὼς κλέψανε τὴν Λώλα μου; Τὸ χεῖρ μου θὰ τὴν διαφέντευσεν καὶ ἂν ὅλος ὁ κόσμος μαζί τολμοῦσε νὰ τῆς ἀγγίξῃ καὶ τρίχα ἀπὸ τὰ ξανθὰ μαλλιά τῆς! Σωπάστε τὸ λοιπόν κ' ἡ ἀρραβωνιαστικιά μου ζῆ καὶ βασιλεύει ἐλευθέρη, σὰς λέω, καὶ ἀπόψε θὰ κάμουμε καὶ τοὺς γάμους μας! — δὲν εἶν' ἔτσι, πατέρ-Θεοδόσιέ μου; δὲν εἶν' ἔτσι, Σταμάτη μου, ποῦ κρατεῖς καὶ τὸ Σταυρό;» «Ἐτσι εἶναι, ναι, μὰ τοῦτον τὸν τίμιον Σταυρό», εἶπα ἐγὼ ξαφνισμένος καὶ μετὰ μεγάλη σοβαρότητα — καὶ μάρτυς μου ὁ Θεός πὼς δὲν ἔκανα τὸ θεατρίνο! — ἐν ᾧ ὁ πατέρ-Θεοδόσιος κινούσε γλῆγορα-γλῆγορα καὶ καταφατικὰ τὸ κεφάλι, ἂν καὶ τὰ χεῖλη του ἐκείνη τὴ στιγμὴ τοῦ ἐνταφιασμοῦ μουρουρίζανε, ὅπως ἦτον τὸ καθηκόν του, τὸ «Μετὰ πνευμάτων δικαίων τε καὶ τετελειωμένων!» Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἀπόλυτη βεβαίωσις τοῦ Βασιλάκη πὼς ἡ ἀρραβωνιαστικιά

του δὲν ἀπέθανε, ἡ δική μου βοήθεια στὰ λόγια τοῦ καὶ τὸ δυνατὸ κουνήμα τοῦ κεφαλοῦ τοῦ πατέρ-Θεοδόσιου ἔδωκαν περισσότερην ἀφορμὴν σ' ὄλους νὰ βλέπουν τὸν ἐνταφιασμό τῆς Λώλας καὶ νὰ μὴν τὸν παραδέχονται. Καὶ τὴν ἐντύπωσιν εἶχε κάμῃ ἡ ὄμιλις τοῦ Βασιλάκη μας, ποῦ ὅταν στὸ τέλος ὁ νεκροθάφτης ἔχωσε τὸ φτυάρι του στὸ φρέσκο χῶμα καὶ ἀδειασε κατὰ τὸ ξυλοκρέββατο τὴν πρώτην φτυαριά, οὔτε ὁ παππᾶς μας ἀκούστηκε νὰ πῆ «γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει», οὔτε κανένας μας ἔδραξε χῶμα νὰ τὸ σκορπίσῃ στὸ λάκκο τῆς Λώλας μας καὶ νὰ τῆς πῆ τὸ ἐλάχιστο «Στὸ καλὸ καὶ καλὸ ταξεῖδι!» Ἄλλὰ κινιτάζαμε ποιοὶ μαρμαρωμένοι τὸ ἀνεβοκατεβαζόμενον φτυάρι, ποιοὶ συλλογισμένοι τῇ γῆ, καὶ ἄλλοι περικυκλώναμε τὴ μάνα καὶ τὸν πατέρα καὶ τοὺς βεβαιώναμε μετὰ πείσμα πὼς ἡ κόρη των ζῆ καὶ βασιλεύει καὶ θὰ δοῦνε σύντομα πὼς κατὰ λάκκον ἔχ' ἡ φάβα, καὶ ἄλλοι προσπαθοῦσαμε νὰ σιμώσουμε τοῦ κάκου τὸ Βασιλάκη μας, ποῦ μᾶς τὸν εἶχανε στὴ μέση πάντα οἱ χωροφύλακες σὰν νάτανε τὸ φάντασμα τῆς ἀράπικης εὐλογίας. Κι ὡς τόσο ἄψοφοι, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε καλὰ-καλὰ, ὁ νεκροθάφτης εἶχε σκεπάσει καὶ ὅλα τὸ λάκκο, καὶ ὅταν δὲν εἶδαμε πᾶ τὸ ξυλοκρέββατο εὐρεθήκαμε σὲ μεγάλῃ ἀπορία τί νὰ κάμουμε, ὅσο ποῦ ὁ ἐνωματάρχης διάταξε τοὺς χωροφύλακους νὰ τραβήξουνε μαζί μετὰ τὸ Βασιλάκη κατὰ τὴν Ἀστυνομία. Ὁ Βασιλάκης μας τότε κινιτάζε πρώτα καλὰ-καλὰ τὸ φρέσκο μνήμα, χαμογέλασε καὶ, ξεκινώντας νὰ φύγῃ, φώναξε τοῦ πατέρ-Θεοδόσιου, ἐν ᾧ ἔβλεπε μετὰ πολυσήμαντη ματιὰ καὶ μένα: «Παππᾶ μου, γιὰ ὄνομα Θεοῦ μὴν ξεχάσετε ὅ,τι εἴπαμε καὶ μοῦ καταπιράνετε τὴν Λώλα μου!» «Μεῖνε ἡσυχος, τέκνον μου!» τοῦ ἀπάντησε τρυφερὰ ὁ παππᾶς, ἐν ᾧ τὰ σκοτεινὰ αὐτὰ λόγια διπλὰ καὶ τριπλὰ στερεώνανε τὴν ὑποψία τῆς μάνας καὶ τοῦ πατέρα καὶ τῶν ἄλλων ὄλων πὼς ἡ ἄμοιρη παρθένα ζῆ καὶ βασιλεύει. Καὶ τὴν βεβαιότητα εἶχαν πᾶ ποῦ κανένας, ὅσοτερον ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμό, δὲν ζήτησε νὰ φάῃ ψωμί καὶ γλυκὰ καὶ νὰ πιῇ κρασί γιὰ μνημόσυνο τῆς Πευθαμένης μας καὶ γιὰ μαρτυρία μαζί πὼς στεφανώθηκε μετὰ τὸν νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰ φησάμε ὅλα ἀγγιχτά ἐκεῖ πλάι-πλάι στὸν τάφο τῆς. Κ' ἔτσι λοιπόν προστά ὁ Βασιλάκης μετὰ τοὺς χωροφύλακους καὶ ἀπὸ μακρὰ οἱ ἄλλοι ἐμεῖς φτάσαμε ὡς τὴν Ἀστυνομία, ἐν ᾧ στὸ δρόμο ὁ πατέρ-Θεοδόσιος μιλοῦσε παρηγορητικὰ στοὺς γονεῖους τῆς Λώλας καὶ τοὺς ἔλεγε τὸσα θαύματα ποῦ γίνηκαν, καὶ τοὺς διηγόντανε γιὰ τὸν Ἰανᾶ, ποῦ ἦτανε ζωντανὸς μολοντὶ ἐνταφιασμένος στὴν κοιλία τοῦ θηρίου, καὶ γιὰ τὸν Δανιὴλ, ποῦ δοξολογοῦσε χαρμόσυνα τὸν Κύριον μέσα στὸ λάκκο

ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΑΣ ΠΡΩΤΑΣ ΧΟΡΕΥΤΡΙΑΣ
Η ΔΙΣ ΗΛΕΚΤΡΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

τῶν λεόντων, καὶ γιὰ τὸν Σαμουὴλ τὸν προφήτην ποῦ πεθαμένος πήγαινε δλοζώντανος κ' εὐρίσκει τοὺς βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ γιὰ τὸν Ἰωσήφ, ποῦ ἔκλειε τὸ σκοτωμὸν τὸν ὁ Ἰακώβ καὶ κείνος ζοῦσε καὶ βασιλεὺς στὴν Αἴγυπτο, καὶ τοὺς ἔηγοῦσε κατόπιν ὁ φιλόσοφος παππᾶς μας τὴν παραβολὴν τοῦ Ἀσώτου, καὶ τοὺς ἔδειχνε μετὰ τὸ νῦ καὶ μετὰ τὸ σῆμα τί ἐννοοῦσε ὁ Χριστός, ὅταν ἔλεγε ὁ πατέρας τοῦ ἀσώτου υἱοῦ: «Νεκρός ἦν καὶ ἀνέζησε, ἀπολωλὸς ἦν καὶ εὐρέθη». Καὶ τὰ λόγια τοῦ πατέρ-Θεοδόσιου ἦταν βάλσαμο παρηγορίας καὶ μόσχος ἐλπίδας στοὺς ἄμοιρους γονεῖους πὼς τὸ παιδί τους καὶ ἂν εἶναι νεκρὸ θὰ ζῆ, καὶ ἂν εἶναι χαμένο δίχως ἄλλο θὰ ξαναβρεθῆ. Καὶ τώρα καταλαβαίνανε πὼς αὐτῆς τῆς ἰδέας ἦτον καὶ ὁ παππᾶς μας, ἀπ' οὗ — τὸ θυμούνται πολὺ καλὰ! — οὔτε τὴν νεκρῶσιμη ἀκολουθία ἐψάλλε καθαρὰ καὶ δυνατὰ, οὔτε κἂν ἔχωσε τὸ λάδι καὶ τὸ κρασί, ὅπως διατάζει ἡ Ἐκκλησία μᾶς, ἐπάνω στὸ ξυλοκρέββατο τῆς πεθαμένης — καλὴ, ποιᾶς πε-

* Τέλος. Ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τὰς 30 Ἀπριλίου.

θαμένης αλήθεια κι απ' αλήθεια; Η Λώλα μας ζή και βασιλεύει, σου επιβεβαιώνω κ' εγώ, παιδί μου, όπως υποστηρίζανε τώρα πιά κ' οι ίδιοι οι γονειοί της, όπως και σήμερα ακόμη, ύστερ' από τόσα χρόνια, πιστεύει όλο το χωριό, αν και του κάκου ή μάνα κι ο πατέρας την καρτερούσαν να τους ξανάλθη πέντ' έξι μήνες, όσο πούδεν βαστάζανε πιά κι από τή μεγάλη ανυπομονησία τους, παιδί μου, πήγανε μονάχοι τους λαχταρισμένοι, οι φτωχοί, να την ζητήσουνε στην άλλη ζωή... Αχ! Αχ!...

Έδώ πάλαι ο Σταμάτης, ο φίλος μου, δειώθηκε απότομα κ' εκύτταζε αφωσιωμένος προς τους ουρανούς μερικέσ στιγμέσ σαν να εξητούσε βοήθεια για να εξακολοθήση την δμιλίαν του. Έπειτα ήσυχα - ήσυχα μου ειπε:

— Όταν φτάσαμε στην Αστυνομία, ο ένωματάρχης μās διάταξε όλους να πάμε τώρα σπίτι μας, κ' επειδή κανένας δεν τόν κουνούσε, ο πάτερ - Θεοδόσιος, πού τόν σεβόμαστε τόσο, έδωκε τόν καλό παράδειγμα κι ώδήγησε τούς γονειούς τής Λώλας στό φτωχικό τους, αφ' ου παραδώνε σέ μένα τόν θυμιατό και μου ειπε σταύτι να πάω να τόν περιμένω στό κοιμητήρι απ' έξω κι όπου κι αν είναι θάλλθη κι αυτός με τόν Βασιλάκη μας. Κ' εγώ, κρατώντας και τόν μανδύαν, πήγα για να τόν περιμένω. Όταν έφτασα απ' έξω από τά μνήματα, ο ήλιος δι και βασιλευε, και τόν πρώτο πράμα πού μου χτύπησε στό μάτια ήτον ο φρέσκος τάφος τής Λώλας μας και, να σου πώ την άμαρτία μου, θέλεις από τές έγνωιες και τές συγκινήσεις τής κηδείας, θέλεις επειδή ευρέθηκα έρημος στό πλάι τού κοιμητηριού, μ' έπιασε ένας τρόμος απερίγραπτος κ' έτριξαν τά δόντια μου κ' ή φαντασία μου - φαντασία μονάχα νάταν; — πήρε τόν άνήφορο τών ουρανών, και με καρφωμένα τά μάτια κατά τόν μνήμα τής Λώλας τραβούσα κατά πάνω του σαν τόν πουλί στό στόμα τής γαλιάντρας, κι όλο έκανα να σταθώ και να πιωδρομήσω κι όλο μπρός πήγαινα, και πηγαίνοντας θαρρούσα πώς από τά βάθη τού φρέσκου λάκκου πρόβαλλε νυφιάτικα ντυμένη και πεντάμορφη και πάναγνη ή άρραβωνιαστικά τού Βασιλάκη μας και μου χαμογελούσε και μου έγνεφε και μου ψιθύριζε: «Κουμπάρε μου, καλώς ώρισες! Ακόμη δεν ήλθε ο Βασιλάκης μου; ακόμη ο πάτερ - Θεοδόσιος; Ούφ! πώς στενοχωριούμαι έτσι μονάχη! Κόπιασε τού λόγου σου, τόν ελάχιστο, να μου κάμης συντροφιά όσο νάλλθουν! Έλα! κάθισε σιμά μου, κουμπάρε μου!» Κ' εγώ όσο αντιστεκόμουννα, τόσο παραπήγαινα κοντά της, όσο πού ευρέθηκα στό πλάι - πλάι τού λάκκου της. Και, θέλεις από την κούρασι τής ήμέρας, θέλεις από την καλωσύνη πού βασίλευε γύρω - γύρω τής Λώλας έκεινη την

ώρα, μόλις κάθισα σιμά της αρχίησα να ξεκουράζωμαι και να γίνωμαι περισσότερον ήσυχος και λιγώτερο λυπημένος. Κ' έτσι θαρρούσα σιγά - σιγά πώς σε αληθινά δεν ήμουν μονάχος εκεί πέρα και πώς ή Λώλα σαν ίσκιος πρώτα, σαν άνθρωπος έπειτα ευρέθηκε απέναντί μου και μου χαμογελούσε πάντα και κάτι μου φαινότανε πώς μου έλεγε σαν να μ' ευχαριστούσε αδιάκοπα, γιατί δέχθηκα να γίνω κουμπάρος της, κ' εγώ όλος αφωσιωμένος στό μαγκιά της μάτια, εν φ' στεκόμουννα όλος αυτιά για ν' άρπάξω τά λόγια της, τής ψιθύριζα μαζί: «Ναι, Λώλα, ναι, χρυσό κορίτσι μου, θά σε στεφανώσω μ' όλη μου την καρδιά!... Μην άνησυχεις κι ο Βασιλάκης σου όπου κι αν είναι έφτασε!» Και δεν πρόφτασα να τελειώσω τά λόγια μου κι άκουσα τή φωνή του να λέη: «Ήλθα, Λώλα μου, ήλθα, κουμπάρε μου!» Και ξαφνισμένος γύρισα τά μάτια μου κ' είδα σαν φαντάσματα από πάνω μου τόν πάτερ Θεοδόσιο κι αυτόν. Κι ο Βασιλάκης τότε μου χαμογέλασε και μου πρόσθεσε: «Κρυφοκουβέντιαζες με την άραβωνιαστικά μου, έ! κατεργάση; Αν δεν ήσουν εσύ, θάβαζα κακές ύποψιες και θάκανα φονικό άπόψε, μ' όλη την έμπιστοσύνη πού έχω στη Λώλα μου από δω!... Μπά! κύττα την, πάτερ - Θεοδόσιέ μου, πώς μου κατακοκκίνισε!... Σε πείραζαν τά λόγια μου, ψυχή μου; Έγώ να βάλω ποτέ κακές ύποψιες για σένα, κοκκόνα μου! Μέγας είσαι, Κύριε! Κι ο Θεός ακόμη να σε διάταξε να τόν φιλήσης στό μέτωπο, δεν θά τού κανες τή χάρι - τόν ξερω, περιστεράκι μου! Έλα! μη μου χωλιάξεις! Έλα! άφησέ με να σ' άγκαλιάσω τώρα, γιατί δεν βαστάει πιά από τόν έρωτα ή πυρωμένη καρδιά μου!... Πώς; δεν θέλεις λές; δεν μ' άφίνεις; Γιατί; Τι; Δεν είναι ώρα, λές, ακόμη; Α! κατεργάρα πούσαι!... Την άκους τί λέει, πάτερ - Θεοδόσιέ μου; Την άκους, κουμπάρε μου; Θα μ' άγκαλιάση, λεί, μονάχα, μόλις την στεφανώθώ! Ούτ' ένα δευτερόλεπτο, λεί, προτού από τούς γάμους μας δεν θά μ' άφήση να τής φιλήσω τόν χέρι καν, μ' όλη την άγάπη πού μουχει!... Έλα λοιπόν, παππά μου, έλα, Σταμάτη μου, γλήγωρα, για όνομα Θεού, να γίνη τόν μυστήριο, γιατί πεθαίνω για τόν φιλή τής Λώλας μου! Έλα, πάτερ - Θεοδόσιέ μου, άρχις τόν «Ευλόγητός ο Θεός!...» Α! χαμογελάς τώρα έ; με κατατρώς τώρα με τές διαμαρτένιες ματιές σου έ; χωρά τής ζωής μου!... Έλα, πιάσε με από τόν χέρι, τόν ελάχιστο, γυναικούλά μου, για νάρχιση κι ο παππās μας τόν «Ήσαία χόρευε!...» Έμπρός πάτερ - Θεοδόσιε, φόρεσε τά άμφια, έλα, κουμπάρε μου, σίμωσε και σ' κ' είμαστε έτοιμοι! έτοιμοι!...»

Έδώ πάλαι ο γέρω Σταμάτης έσταμάτησε,

ΑΙ ΜΙΚΡΑΙ ΧΟΡΕΥΤΡΙΑΙ ΚΑΙ Η ΕΦΟΡΟΣ ΚΥΡΙΑ Α. ΚΟΝΤΟΥΜΑ

άνεστέναζε, έβγαλε βιαστικά ένα σιγάρο και μου ειπε ίκετευτικά: «Δός μου φωτιά ν' ανάψω γλήγωρα, για όνομα Θεού, κήρ Γιάννη μου, γιατί άρχίζω να ξαναβλέπω τώρα όλοζώντανο εκείνο τόν μυστήριο μπροστά μου και φοβούμαι, κ' άρχίζω να τά χάνω, παιδάκι μου!... Η φωτιά τού καπνού μέσα σε τούτο τόν βαθύ σκοτάδι, πού μās πλάκωσε όσο δειλή κι αν είναι, διώγει, ξέρεις, και τά τρομερότερα φαντάσματα!... Ποιά φαντάσματα, καλέ! έφάναζαν έπειτα σαν καταγαναιτημένος κατά τού έαυτού του. Αλήθεια είναι! Η Λώλα πάντα ζή και βασιλεύει και περνάει μια χαρά με τόν Βασιλάκη της!... Ω! ναι! — και τί ώρα είναι, κήρ Γιάννη μου; Ξέχασα βλέπεις, πώς με προσκάλεσε σήμερα ο Βασιλάκης μου στό γεύμα! Κοντεύει μεσημέρι;...»

Έγώ εν τώ μεταξύ είχα βγάλει τά σπύρτα μου για νάνάψη τόν σιγάρο του ο Σταμάτης, αλλά εις τόσην νευρικότητα ευρισκόμαστε και οι δύο, ώστε έχάλασα πολλά, και άλλα τά έτριβα, χωρίς να τόν αισθάνωμαι, εις τόν χέρι μου κ' έθαρούσα ότι έτριβήκανε εις τήν σπιροτήκηνη και δεν έπιασαν και τά έπετούσα, και άλλα, μόλις τά έπλησίαξα άναμμένα εις τόν σιγάρο τού φίλου μου χωρικού, ή τά έσβυνε ο θερμότητος ξανασασιμός από τά καταταραγμένα ρουθούνια του, ή, μόλις ή άρηή φωτιά τού σπύρτου μου αντίφέγγιζε εις τά μάτια τόν φοβερό μεταμορφωμένο πρόσωπο τού Σταμάτη, τόσην ήλεκτρικήν έντύπωσιν αισθανόμουννα, ώστε τά δάκτυλά μου έμυρμήκιαζαν, έτρεμούλιαζαν και μονάχα των

άνοιγόντανε και μου έφευγε τόν σπύρτο. Εις τόν ύστερο έκλεισα βίαστικά τά μάτια και κατώρθωσα τέλος νάνάψη τόν σιγάρο του. Τότε πάλαι άνεστέναζε σαν να ξεθεύμαινε κάτι βαρύν από μέσα του, και μου ειπε, άλλος τώρα άνθρωπος, ευθυμότετος, φαινομενικά τουλάχιστον:

— Ύστερα λένε, κήρ Γιάννη, πώς τόν σιγάρο φαρμακάνει τόν άνθρωπο! Αχ! να μην έχω αυτή τή στιγμή τόν πιό πιερό και φοβερό δηλητήριο να τόν ρουφήσω πρόθυμα για να γεμίσει από γλυκά και χαρά ή καρδιά μου! Πόσο πιό ευθυμικός θά ήγαννα στό γεύμα τού Βασιλάκη μου!... Θάμουννα τόν ίδιο επάνω - κάτω χαρούμενος, όπως εκείνο τόν θεοσκότεινο βράδυ, πού τόν στεφανώσα!... Τί θεοσκότεινο βράδυ κάθομαι πάλαι και λέω, καλέ! Όλα λάμπανε γύρω μας, όλα ακτινοβολούσανε από τή χαρά τού γαμπρού, από τές όμορφιές τής νύφης!... Τόν λοιπόν πού λές, ναι, μόλις μās ειδοποίησε ο Βασιλάκης πώς είναι έτοιμος με τή Λώλα του για τά στεφανώματα, ο πάτερ Θεοδόσιος κατασπυκνημένος μου ψιθύρισε: «Αναψε, Σταμάτη μου, τόν θυμιατό, δός μου και τά άμφια, και ειή τόν όνομα Κυρίου ευλογημένον από τού νύν και έως τού αιώνος!». Κι άμέσως άναψα τόν θυμιατό και τόν πρόσφερα τού παππās μας και έβαλε μοσχολίβανο και ευωδιάσανε όλα μας γύρω σαν νάβγαιναν άνοιξιαιτικες μυρωδιές από λουλουδιασμένους κάμπους. Έπειτα μου ειπε ο πάτερ Θεοδόσιος σοβαρά: «Σταμάτη, πήγαινε πίσω από τούς νυμφίους να κρατήσ τά κεφάλ-

λια των ἐπάνω τὰ...» καὶ μετὰ τὸ «τὰ!» ἔμεινε ξερός. «Θεέ μου, ἔπειτα ψιθύρισε, τάρφες, Σταμάτη μου;» «Ποιά;» τοῦ ἀπάντησα κ' ἐγὼ σασισιμένος. «Τὰ στεφάνια, τέκνον μου!» «Τὰ στεφάνια;» ρώτησε ὁ Βασιλάκης τρομασμένος δυὸ φορές σὰν νὰ μιλοῦσε κ' ἡ Λάλα του μαζί. «Τὰ στεφάνια; ρώτησα κ' ἐγὼ γεμάτος ἀπορία ὄχι! δὲν τάρφερα, πάτερ Θεοδόσιε δὲν μοῦπες τίποτες!» Τότε γίνηκε γιὰ μιὰ στιγμή νεκρική σιγαλιὰ γύρω μας, ἀλλὰ διὰ μιᾶς ἔπειτα ἀκούσαμε τὸ Βασιλάκη μας νὰ ψιθυρίζη κάτι σὰν νὰ μιλοῦσε μετὰ ξένο πρόσωπο, καὶ κατόπιν μᾶς φώναξε χιροῦμενος: «Σὺ δὲ τέλος πάντων τετραπέρατη εἶναι αὐτὴ ἡ Λάλα! Ἀκούετε τί μοῦ λέει; Νὰ κόψουμε, λέει, κλωνάρια ἀπὸ δάφνες τοῦ χωριοῦ μας κ' ἀνθολέιμονα, καὶ νὰ πλέξουμε τὰ γυριὰτα στεφάνια μας! Τί ὥραϊα! θάρψουν ὄνομα πρωτάκουστο τὰ στεφανώματά μου ἀπόψε!» «Ἐλα, πάτερ Θεοδόσιε, πάμε, Σταμάτη μου, νὰ τὰ ἐτοιμάσουμε τὸ γληγορότερο!» Ἐδῶ γύρω μας εἶναι ὄσες θέλουμε δάφνες καὶ λειμονιές!» Καὶ χωρὶς νὰ μᾶς περιμένη, ξεκίνησε γιὰ τὰ στεφάνια, κ' ἔμεις τὸν ἀκολουθήσαμε σὰν μαγνητισμένοι. Ἔτσι φτάσαμε σιμὰ στὸ παρακάτω κοιμητήρι, ποῦ ξέραμε πὼς ἀνθούσανε δαρνὸκλαδα καὶ κυπαρίσσια καὶ γύρω του στὰ περιβόλια ἀνθολέιμονα. Βουβοὶ τότε καὶ οἱ τρεῖς μας ἀρχίσουμε τὸ ἔργο μας. Ἀλησμόνητη μοῦ μένει πάντα, παιδί μου, ἡ ἱερώτατη ἐκείνη στιγμή. Εἶχα σηκώσει, κ' ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί, τὰ μάτια μου πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ στὴν ταραχὴ τῆς φαντασίας μου μοῦ φάνηκε τὸ χροῦμά τους σὰν μενεξεδένιος ἀπέραντος κάμπος καταστολισμένος μετὰ σμαράγδινα κρίνα. Ὅλα τὰστέρια μοῦ φαινότανε πὼς μοῦ χαμογελοῦσαν, πὼς μοῦ στέλνανε — τί παράξενο ἀλήθεια! — φλογερὰ φιλιά, ποῦ μοῦ εὐφραίνανε τὴν καρδιά καὶ μετὰ κανανε νὰ θαρρῶ πὼς ἔτσι νὰ κάμω τὸ χέρι μου θὰ τὰ ἐγγίξω, θὰ τὰ γυαλιάσω, θὰ τὰσπασθῶ... Μὰ ὄλο ἤθελα νὰ σηκῶσω τὰ χέρια μου πρὸς αὐτά, κ' ὄλο ἀπὸ ἀκατανόητη δυσκολία δὲν μπορούσα νὰ τὰ κινήσω. Θυμοῦμαι μάλιστα πὼς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἀστέρι μοῦ φαινότανε πὼς μετὰ πλησίαζε ὁ Ἀποσπερίτης, ἂν καὶ βρισκότανε μακρότερα ἀπ' ὄλα τὰλλα καὶ κόντευε νὰ βασιλέψη, καὶ σὰν νὰ μοῦ ζητοῦσε αὐτὸ τὸ ἀστέρι τῆς ἀγάπης νὰ τὸ βοηθήσω. νὰ μὴ χαθῆ προτοῦ νὰ γίνουν τὰ στεφανώματα τῆς Λάλας, μοῦ ἔστειλε γλυκύτατες ματιές, ποῦ ἦτανε παρακαλεστικὲς μαζί καὶ γεμάτες παρηγοριὰ κ' ἐλπίδα... Ἔτσι, κυττάζοντας πάντα καὶ τὰ καθαρῶτατα οὐράνια, πήγαινα πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη τοῦ παπᾶ μου, κ' εὐρέθηκα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω στὴ μέση ἀπὸ τὰ μνήματα τοῦ κοιμητηριοῦ. Τότε ξαφνισμένος θάρρεψα πὼς ἦμωνα στὴν καρδιά τοῦ Ἄδη, καὶ κάρφωσα

γλήγωρα τὸ μάτι μου κατὰ τὸν Ἀποσπερίτη, μὰ κ' αὐτὸς μοῦ φάνηκε πὼς εἶχε χάσει τὴν λαμπράδα του, κ' ἡ μόνη λαμπράδα τοῦ δρόμου μου ἦτον πιά ὁ μαυροφορεμένος παπᾶς μου, ποῦ εἶξερε νὰ περπατῆ στὸ κοιμητήρι πῶς καλὰ τὰ μεσάνυχτα ἀπὸ τὰ μεσημέρια, κ' ὄλο μοῦ ἔλεγε: «Περπάτα λοιπόν, Σταμάτη! Τί ἔπαθες; Στραβώθηκες;» κ' ὄλο μουρμούριζε τρισάγια καὶ μνημόσυνα, καὶ κἀπου-κἀπου ἀκούνα σὰν νὰ τσακίζεται καὶ κανένα κλωνάρι καὶ καταλάβαινα πὼς ὁ πάτερ Θεοδόσιος μάζευε δάφνες βέβαια γιὰ τὰ στεφάνια τοῦ Βασιλάκη μας. Τέλος ὕστερ' ἀπὸ λίγο σταμάτησε καὶ μοῦ εἶπε βιαστικά καὶ μεπεδεμένα: «Σταμάτη, ἐσὺ τί ἔκοψες;» «Τίποτε ἀκόμη, πάτερ μου, ψιθύρισα σασισιμένος δὲν βλέπω παρὰ τὰ ὄσα σου!» Ὁ παπᾶς τότε ξερογέλασε πρῶτα, ἀναστέναξεν ἔπειτα καὶ μοῦ εἶπε μετὰ φωνῆ, ποῦ τρεμουλιάζε σὰν νὰ τὴν ἔπιγνανε καὶ μοῦ ἀπὸ τὴν καρδιά του ξεθαμμένοι: «Δὸς μου τὸ χέρι σου, Σταμάτη!» καὶ μοῦ ἄρπαξε τὸ δεξιὸν — κ' ἦτον τὸ χέρι του θερμὸ μαζί καὶ παγωμένο — καὶ μοῦ τὸ ἀπόθωσε πάνω σ' ἓνα μνήμα καὶ μοῦ εἶπε σεμνά: «Ἐδῶ εἶναι ὁ τάφος τῆς μακαρίτισσας παππαδιάς μου, ποῦ τὴν ἔχασα στὸν πρῶτο χρόνο τῶν γάμων μας — αἰωνία της ἡ μνήμη ναί, Κύριε! — ἦτον ἄγγελος, Σταμάτη! Ἐδῶ μονάχα θὰ βρῆς δάφνες, χιροδάφνες, μάζεψε μερικές, γιὰ νὰ μὴ τὲς κόψω ἐγὼ καὶ θαρρῶ πὼς κόβεται ἡ καρδιά μου!» Πλάνεσα τότε τὰ δάχτυλά μου κατὰ τὸ μνήμα καὶ τὸ αἰσθάνθηκα κατασκευασμένο ἀπὸ σπαθιά δάφνης, κ' ἔκοψα κἀμπουρες τρεμουλιαστὰ καὶ μοῦ φαινότανε πὼς πολυτιμότερο πρᾶμα ἀπὸ τὸ κοινὸ αὐτὸ φυτό ποτὲ δὲν εἶχαν πιάσει τὰ χέρια μου... «Πάμε τώρα», μοῦ εἶπε ἔπειτα ἡσυχά-ἡσυχά ὁ πάτερ Θεοδόσιος καὶ πάλαι ἀναστέναξε βαθύτατα. Ἔτσι σὲ λίγο εἶχαμ' εὐρεθῆ στὸ ἔμπασιμα τοῦ κοιμητηριοῦ καὶ φώναξε ὁ παπᾶς μου: «Ἐ! Βασιλάκη, ἔ! ποῦ εἶσαι;» «Ἐδῶ εἶμαι, ἐδῶ! ἀκούσαμε ἀπὸ μακρὸνὰ νὰπαντᾷ ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς Λάλας ἔφτασα! Ἄ! νὰ δῆς ἀνθὸς ἀπὸ λειμονιές ποῦ ἔκοψα, πάτερ Θεοδόσιε, καὶ νὰ μὴν τὸ πιστεύης! Τόσο φρέσκοι καὶ μυρωδάτοι εἶναι! Μεσάνυχτα εἶναι καὶ μοσχοβολοῦν σὰν νὰ τοὺς βλέπη ὁ ἥλιος! Μάζεψα καὶ τριαντάφυλλα καὶ μενεξέδες καὶ γαρουφαλλὰ γιὰ νὰ στολίσω πῶς καλὰ τὸ φτωχικὸ τῆς ἀρραβωνιαστικιάς μου!» Καὶ μετὰ τὰ λόγια αὐτὰ εὐρέθηκα σιμὰ μας καὶ, χωρὶς νὰ προφτάσουμε νὰ τοῦ ποῦμε τίποτε, ξεκολούθησε: «Κυττάξτε τὰ λουλούδια μου τί ὡμορφα ποῦ εἶναι! Κυττάξτε τοὺς ἀνθὸς τῆς λειμονιάς τί χάρι ποῦ τὴν ἔχουν! Τοὺς ἔκοψα, ξέρετε, ἀπὸ τὸ περιβόλι τοῦ φίλου μου, τοῦ παρέρου μας! Οἱ λειμονιές του εἶναι μετὰ ὄνομα στὸ χωριὸ καὶ τὲς

φυλάει σὰν νὰναι ἀγαπητικιές του! Ὅταν τὲς σίμωσα, τὸ μαντρόσκυλό του ἀρχισε νὰ γαυγίζη δαιμονισμένα — θάκουατε τὲς φωνές του βέβαια, ἀπ' οὐ δυὸ βήματα εἶναι μακρὸνὰ τὸ κοιμητήρι...» «Δὲν ἀκούσαμε τίποτε», ἀποκρίθηκε σοβαρὰ ὁ πάτερ Θεοδόσιος. «Περίεργο πρᾶμα! μονολόγησε ὁ Βασιλάκης. Ὅυτε σὺ, Σταμάτη μου;» «Ὅυτ' ἐγὼ», ἀπάντησα παραξενευμένος. «Ἀλλόκοτο καὶ τοῦτο! ψιθύρισε. Ποῦ εἴχετε τὸ νοῦ σας, καλέ; Μετὰ τοὺς πεθαμένους κουβεντιάζετε; Ἄς ἦναι! Τὸ λοιπὸν ποῦ λέτε γαυγίξε σὰν λυσσιασμένο — περίεργο νὰ μὴν τὰκούσετε! — τὸ σκυλὶ τοῦ παρέρου μας καὶ χούμισε ὄχι! νὰ με καταξεσχίση, ἀλλὰ σὰν νὰ μυρίστηκε γιὰτὶ ἱερὸ πρᾶμα ἤθελα τὰ λουλούδια καὶ τοὺς ἀνθὸς τῆς λειμονιάς, ἀρχισε νὰ μοῦ γλύφῃ τὰ δάχτυλα, ποῦ τοὺς ἔκοβαν καὶ νὰ γουγουρούζη σὰν νὰ τὸ εὐχαριστοῦσε ἡ κλεψιά, ποῦ ἔκανα τοῦ ἀφέντη του! Κ' ἐγὼ, κολόκαρδος, σὲ κάθε κλωνάρι ἀνθισμένο, ποῦ ἔκοβα τραγουδοῦσα κ' ὄλο:

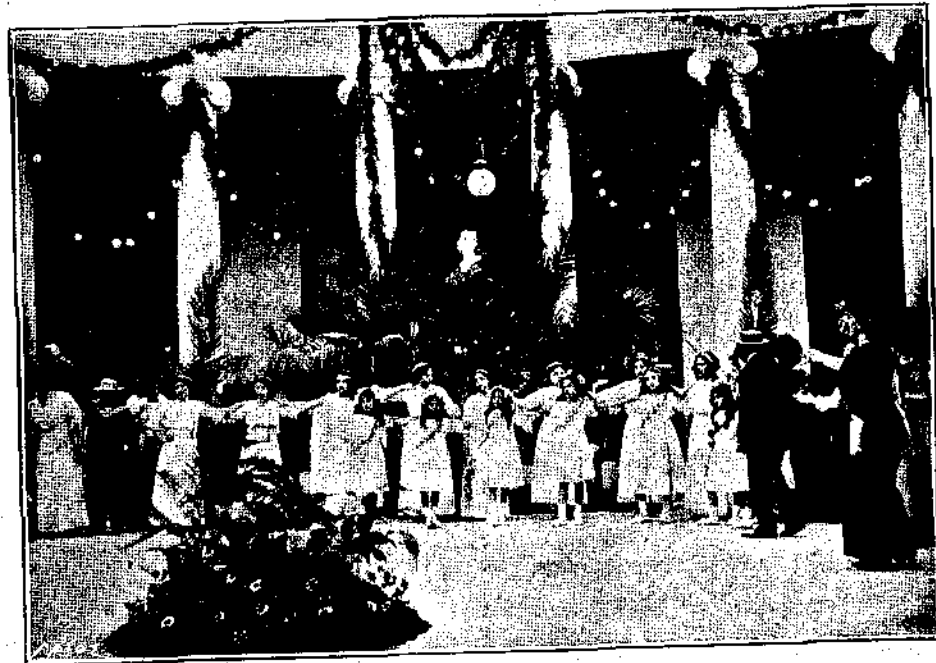
Κόβω λειμονιάς ἀνθὸ
Γιὰ νὰ σὲ στεφανώθῃ,
Λάλα μου μου λωλή,
Λειμονίτσα τρυφερή!

Θάκουατε βέβαια τὸ τραγοῦδί μου — ἔ! πάτερ Θεοδόσιε; ἔ! Σταμάτη μου; Πῶς; ὄχι; δὲν τὰκούατε! Ἀλλόκοτο πάλαι καὶ τοῦτο! Ὡς καὶ τὰ ἑκατομμύρια μαμουδία, ποῦ τρίζανε στὸ περιβόλι τοῦ παρέρου μας βουβαθήκανε στὸ ἀκουσμά του, καὶ σεις θεόκουφοι ἦσατε; Ἄς

εἶναι! Ἔλα! πάμε τώρα γλήγωρα στὸ σπίτι τῆς Λάλας μου θάνησυχῆ πολὺ, γιὰτὶ παραρρήσαμε!...» Κ' ἔτσι ξεκινήσαμε γιὰ τὸ μνήμα τῆς ἀρραβωνιαστικιάς του συλλογισμένος ὁ παπᾶς, ξυπασμένος ἐγὼ καὶ κολόκαρδος ὁ Βασιλάκης, καὶ τραγουδοῦσε τώρα μεθυσμένος ἀπὸ ἔρωτα μετὰ ἀηδονήσια φωνῆ:

Λάλα μου λωλή,
Λειμονίτσα τρυφερή!

Ἔτσι φτάσαμε στὸ κατοικητήρι τῆς ἀρραβωνιαστικιάς του. Ὁ Βασιλάκης τότε πρῶτα-πρῶτα σκόρπισε κατὰ τὸ φρέσκο μνήμα τοὺς μενεξέδες καὶ τὰ τριαντάφυλλα καὶ τὰ γαρουφαλλὰ κ' ἔλεγε: «Στολίσου, Νεράϊδα μου, τοῦτα τὰ ἡμέρα λουλούδια, τὰδελεφάκια σου! Στὸν κόρφο σου σαρμμένα θὰ ξαναπάρουνε τὴν Ἀπριλιάτικὴ τους χάρι καὶ τοῦ Μαγιοῦ τὲς εὐωδιές ἐσὺ τοὺς εἶσαι, ἐσὺ μοῦ εἶσαι ἡ παναϊώνια ἀνοιξί, ἀμάραντέ μου κρίνε!» Ἐπειτα μᾶς εἶπε βιαστικά: «Φέρετε τὲς δάφνες τώρα νὰ πλέξω τὰ στεφάνια!» Τότε μονάχος ἐγὼ τοῦ ἴδωκα τὰ δαρνὸκλαδά μου. «Καὶ τὰ δικά σου, ποῦ εἶναι, πάτερ Θεοδόσιε;» ρώτησε ἀνυπόμονα ὁ Βασιλάκης: «Ἐδῶ εἶναι, τέκνον μου, τοῦ ἀπάντησε ταραγμένος ὁ παπᾶς μας. Ἀλλὰ δὲν ἔβλεπα καλά, παιδί μου, κ' ἔκοψα, βλέπεις — συγχώρεσέ με! — ὄλο κυπαρισσόκλαδα κ' ἰτιάς κλωνάρια! Ἄσε νὰ τὰ φυτέψουμε ἐδῶ γύρω στὸ ἀθόρυβο σπιτάκι τῆς Λάλας σου ἐγὼ καὶ ὁ Σταμάτης, καὶ σὺ πλέκε τὰ στεφάνια σας!...» Ὁ Βασιλάκης τότε δὲν εἶπε γὰρ κ' ἄρ-

Ο ΧΟΡΟΣ "ΠΕΝΤΕΖΑΛΗ",

χίσαμε κ' οἱ τρεῖς τὸ ἔργο μας, κ' ἐκεῖνος πλείοντος τὰ νυφιάτικα στεφάνια του σιγά-σιγά ξαναθυμῆθηκε τὸ τραγουδάκι του κ' ἔλεγε:

Πλέκω λειμωνιάς ἀνθὸ
Γιὰ νὰ σὲ στεφανώθῳ!

κ' ἐμεῖς, ὁ παππᾶς στὸ κεφάλι τοῦ τάφου κ' ἐγὼ στὰ πόδια του, σκάβαμε μὲ τὰ χέρια ὄπως-ὄπως τὸ φρέσκο χῶμα καὶ φυτεύαμε τὰ κνιπο-ρισοκλάδα καὶ τὲς ἴτιες στὴν ἀρχὴ βουβοὶ καὶ ἀποσβολωμένοι, μὰ ἔπειτα λίγο-λίγο μὲ τὰ τραγούδια τοῦ Βασιλάκη ξεχάσαμε τί κάναμε, καὶ φυτεύοντας τοῦ κρατούσαμε πρόθυμα secondo ἐγὼ καὶ basso ὁ παππᾶς μας. Ἔτσι καλοκαρδοὶ τελειώσαμε κ' οἱ τρεῖς τὸ ἔργο μας, καὶ ὁ Βασιλάκης εἶπε: «Εἶναι πιά ὦρα, παππᾶ μου, νὰ εὐλογῆσιν τοὺς γάμους μας! Ὅλα τᾶχουμε ἔτοιμα, ὅλα!» Τότε ὁ πατέρ Θεοδόσιος, ἀναστενάζοντας σιγά, φόρεσε τὰ ἄμφια, ξανάβαλε μοσχολίβανο στὸ θυμιατό, πήρε τὰ στεφάνια, τάποθωσε στὸ φρέσκο μνήμα, τὰ εὐλόγησε σταυρωτά, τὰ θυμάτησε κ' ἔκαμε νόρξιον τὸ μυστήριον, ἀλλὰ διὰ μιᾶς τᾶχασε καὶ μὲ σκουντισε καὶ εἶπε ταραγμένος: «Θεὸς μου! ξεχάσαμε τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, καὶ πῶς θὰ κάμω τοὺς γάμους σας, Βασιλάκη μου, χωρὶς νὰ σᾶς πῶ: «Ποτήριον σωτηρίας λήψομαι καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐκκαλέσομαι; χωρὶς νὰ φάγετε τὴν σάρκα καὶ χωρὶς νὰ πίετε τὸ αἷμα τοῦ Σωτήρος ἡμῶν μαζί με τὸ Σταμάτη μας ἀπὸ δῶ πού, εἶναι τὸ δαχτυλίδι τῆς ἐνώσεώς σου με τὴν μακαρίτ... με τὴ Λώρα σου;» Ἐγὼ στὴν ἀπορίαν ἀντὶ τοῦ πατέρ Θεοδόσιου ἔχασκα σαστισμένος χωρὶς νὰ ξέρω τί νὰ κάμω, ἀλλὰ ὁ Βασιλάκης μας ἦσυχαι-ἦσυχαι καὶ γελαστά μὲ εἶπε: «Ἐ! παππᾶ μου, ἔχουν τὴν γνώσιν οἱ φύλακες! Νά, ἐδῶ στὰ πόδια σου βρίσκεται τὸ κρασί καὶ τὸ ψωμί καὶ τὰ κουφέτα, πού εἶχαν φέρεῖ τὰ πεθερικά μου σήμερα καὶ τάφησαν ἀγγιχτα, κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν βέβαια, στὸ φτωχικό τῆς Λώρας μου γιὰ νὰ μᾶς χρησιμεύσουν γιὰ τὰ στεφανώματα!» «Θαυμαστός ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ! φώναξ' ἐνθουσιασμένος ὁ πατέρ Θεοδόσιος — Ἀλήθεια θεῖα βούλησις εἶναι νὰ στεφανωθῆτε, τέκνα μου! — Ἐλα, Σταμάτη μου, ἀπόθωσε τὸν οἶνον καὶ τὸν ἄρτον ἐδῶ μπροστά μου, κ' εὐλογητὸς ὁ Θεός!» Κ' ἐγὼ, τρέμοντας σάν ροδοκάλαμο, πού βαρυνειμωνιά τὸ δέσνει, ἔκαμα μηχανικά ὅ,τι μὲ διάταξε ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου κ' ἔβαλα, πλαῖ-πλαῖ, μαζί με τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, καὶ τὰ κουφέτα τῆς Λώρας τῆς λωλῆς. Κ' ἔπειτα εἶπε ἀποφασιστικά ὁ Βασιλάκης: «Ἐμπρὸς λοιπόν, πατέρ - Θεοδόσιε! Ἐσύ, Σταμάτη, νά! κράτα τὰ στεφάνια μας — κύταξ' τα, μαρε κουμπάρε μου, πράμα πόνται! Σταῖζουν οἱ ὀμορφίες μοσχοβολάτες ἀπὸ πάνω τους!» Τότε,

κὺρ Γιάννη, μοῦ συνέβηκε κάτι, πού δὲν θὰ μού τὸ λύσει οὔτε καὶ ὁ Θεός, ὅχι σοφὸς ἄνθρωπος!... Μὰ πῶς γίνεται, Θεέ μου, οἱ πεθαμένοι νάντικρίζονται, νὰ μιλοῦν, νὰ φιλοῦνται με τοὺς ζωντανούς; μὰ πῶς! πές μου, φιλόσοφέ μου, πῶς; Ἐφρίξα, φρίττω καὶ θὰ φρίττω πάντα ὅσο τὸ θυμοῦμαι! Νά! ἀκόμη καὶ τώρα τὴν βλέπω!... Ἐσὺ εἶσαι, κουμπάρουλά μου, πάλαι; Τί με κυτᾶξεις ἔτσι; Θυμωμένη εἶσαι, γιατί θαρρεῖς πῶς πιστεύω πῶς ἦτον ὄνειρο κείνο τὸ βράδυ, πού σὲ στεφανώσανα νεκρῆ καὶ σ' ἔβλεπα ὀλοζώντανη πλαῖ-πλαῖ στὸ Βασιλάκη σου; Ὅχι! ὄχι! δὲν ἀπέθανες! Ζῆς καὶ βασιλεύεις, Νεράϊδα μου! Νὰ πετρωθῶ σάν τὴ γυναικα τοῦ Λῶτα, ἂν δὲν τὸ πιστεύω! Ἡμέρωσες τώρα; εὐγέ σου! Βλέπεις πού δὲν σὲ γελάω;... Σταῖσον τώρα μιὰ στιγμὴ νὰ τελειώσω τὴν ἑμιλία μου σὲ τοῦτον ἐδῶ τὸν ἀπιστο Θωμᾶ, πού δὲν παραδέχεται ἀκόμη πῶς κοντεύει τὸ μεσημέρι, καὶ θάλλῳ στὸ σπιτάκι σου νὰ φᾶμε μαζί!... Ἐφτασα! ἔφτασα! κουμπάρα μου, δὲν θάρρησώ... Νά! τέλειωσα!... Λοιπόν, πού λές, κὺρ Γιάννη μου, ναί, μόλις μοῦ παρουσίασε τὰ στέφανα ὁ Βασιλάκης, ἐγὼ τὰ πήρα ὀλότρομος καὶ τὰ σήκωσα με τὰ χέρια χωριστά καὶ ἀπόθωσα τὸ ἕνα με τὸ δεξὶ στὸ κεφάλι του καὶ τὸ ἄλλο κρατοῦσα με τὰριστερὸ στὸν ἀγέρα, καὶ τὸ χέρι μου τοῦτο ὄλο κουνιόντανε σάν ἤλεκτριζμένο, καὶ τὸ ἀριστερό μου μάτι ἔμενε καρφωμένο σ' αὐτὸ τὸ χέρι καὶ θαρροῦσα πῶς στὸ μάτι μου τοῦτο εἶχε σωριασθῆ ὅλη μου ἡ ἐνέργεια κ' ἡ φαντασία κ' ἡ καρδιά καὶ ὁ νοῦς καὶ τὸ κορμί μου ὄλο! Καὶ σιγά-σιγά— μέγας εἶσαι Κύριε!— ὀλόλευκη σάν χιονάτος κείνος καὶ περιφανὴ σάν κίρκως εὐρέθηκε, με τὸ κεφάλι τοποθετημένο ἀποκάτω ἀπὸ τὸ στεφάνι, πού κρατοῦσα στὸν ἀγέρα, ἡ νύφη τοῦ Βασιλάκη μου, καὶ τὸ χέρι μου τώρα ὄλο ἔκανε νὰ κινηθῆ νευρικώτερα καὶ ὄλο τέντωνε καὶ μοῦ φαινότανε πῶς τὸ κρατοῦσε ἀσάλευτο σάν διαμαντένια ἀλυσιδα τὸ χλωρότατο στεφάνι γερὰ στερεωμένο στὸλόξανθο κεφάλι τῆς Λώρας τῆς Νεράϊδας. Κι ὅσο περνοῦσε ἡ ὦρα τόσο μὲ πλάνευε ἡ παρουσία της, καὶ θαρροῦσα πῶς αὐτὴ ἦμουν ἐγὼ, κ' ἔκανα ὅ,τι ἔκανε, καὶ ἄκουα σάν νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα της οἱ εὐχές, πού ἔλεγε ὁ παππᾶς κατασυγνημένος, καὶ τὰ «Κύριε ἔλεησον», με τὰ ὁποῖα συνώδενα τὲς εὐχές του, θαρροῦσα πῶς ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ κορράλλια χεῖλη της, καὶ τὰ στεφάνια, πού σταύρωσα πολλές φορές στὰ κεφάλια τῶν νυμφίων αὐτὴ πίστευα πῶς τὰ κινούσε μηχανικά με τὸ χέρι μου χέρι της! Κι ὅταν τρεμουλιαστά μοῦ παρουσιάσε ὁ πατέρ - Θεοδόσιος τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον τοῦ μυστηρίου νὰ κόψω κομμάτι με τὸ στόμα μου καὶ νὰ πιῶ ἀπὸ τὸ ἴδιο μέρος, πού

δάγκασαν κ' ἔπιαν οἱ νυμφιοὶ, θαρροῦσα, κὺρ Γιάννη μου, πῶς μασοῦσε με τὸ στόμα μου τὸ στόμα της καὶ πῶς με τὰ χεῖλη μου ἔπιαν τὰ μαγικά της χεῖλη, κ' εὐφράνθηκαν τὰ φυλλοκάρδια μου, καὶ μέθυσα μεθύσι ἀγγελικό, καὶ ὄλον τὸν κόσμον ἔβλεπα τώρα μπροστά μου μεταμορφωμένον σ' ἕνα ἐπίγειο παράδεισο πλημμυρισμένον ἀπὸ χάρες καὶ ὀμορφιές! Κι ὅταν ἀρχίνησε καὶ τὸ «Ἡσαῖα χόρευε» κ' ἔμπρὸς ἐπήγαυε δοξολογώντας τὸν Θεὸν ὁ παππᾶς σάν προφητάναχτας Δαυὶδ, πού νύχισε τὸν Χάροντα τὸν Γολιάθ, καὶ πίσω βηματίζανε, παλλημαράκια λυγερά, ὁ γαμπρός κ' ἡ νύφη καὶ στὴ μέση ἐγὼ, πού τοὺς κρατοῦσα τὰ στεφάνια, ἡ Λώρα μας θαρροῦσα πῶς ἔδινε φτερά στὰ πόδια μου καὶ πιὸ λεβέντικα ποτέ μου δὲν χόρευα σ' ὄλο μου τὸ βίο, κὺρ Γιάννη! Ἔτσι κάναμε τρεῖς φορές τὸ γῦρο ἀπὸ τὸ μνήμα της... ὄχι! ὄχι! ἀπὸ τὸ σπιτάκι της θέλω νὰ πῶ, καὶ σὲ κείνη τὴν ὦρα τῶν γάμων της ὅλη τὴν ὀμορφιά τοῦ κόσμου ἔβλεπα στῆς νύφης τὴν κορμοστασιά ζωγραφισμένη νὰ λαμποκοπᾷ σάν νὰ ἦτον μικροκεντημένη ἐπάνω στὰ νυφιάτικα της φορέματα. Κ' ἔβλεπα κάμπονους λουλουδάτους νὰ μοσχοβολοῦνε γύρω μου καὶ νὰ προβάλλουν δάση μ' ἀντισμέτες λειμῶνες στὴ μέση ἀπὸ ροδοδάφνες φνιρωμένες, καὶ ἀπὸ τὰ μαῦρα βάρη τῶν τᾶηδόνια ἄκουα νὰ τραγουδοῦν ἄνθους ἀθάνατους στὴ δύναμι τοῦ ἀκατανίκητου ἔρωτα, καὶ τὰ οὐράνια βελουδάτα ἔβλεπα νὰ χαμηλώνουν γιὰ νὰ φέγγουν ζωντανότερα με τὲς σμαράγδινες φωτιές τᾶστέρια των, σάν θεϊκὲς λαμπάδες γιὰ τὰ στεφανώματα τῆς Λώρας τῆς λωλῆς καὶ παραδείσιες δοξολογίες ἄκουα ὄλο νὰ φτάνουν ζωηρότερες σταυτιά μου, καὶ γύρω μας θαρροῦσα πῶς μᾶς ἄγγιζαν χαϊδευτικά σάν φτερογίσματα ἀγγελικῶν ταγματῶν, καὶ ὄπως οἱ μυροφόρες τοῦ Εὐαγγελίου μας ἔρραιναν τὸν τάφον τοῦ Κυρίου μας θαρροῦσα κ' ἐγὼ πῶς οὐράνιες παρθένες σκορπίζανε κατὰ τὰ στέφανα τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης βροχὴ μοσχοβολάτη ἀπὸ γαρούφαλλα καὶ μενεξέδες καὶ τριαντάφυλλα... Καὶ μολονότι ὄλα αὐτά, πού σοῦ διηγοῦμαι, κὺρ Γιάννη μου, εἶναι χειροπιαστὴ ἀλήθεια, πάλαι θὰ πίστευα πῶς εἶχα γίνῃ πέρα καὶ πέρα παιγνίδι τῆς ταραγμένης φαντασίας μου κείνο τὸ βράδυ, ἂν δὲν μοῦ συνέβαινε τό... ὦ! πῶς νὰ σοῦ τὸ βεβαιώσω; πῶς νὰ σοῦ τὸ παραστήσω τώρα; Ἐδῶ εἶναι ἡ σφραγίδα ἡ ἀεσφράγιστη τῆς ἀληθινομένης ἀλήθειας πῶς ἔῃ καὶ βασιλεύει πάντα ἡ Λώρα μας ἡ λωλῆ! ἐδῶ! νά! στὸ στόμα μου!

Καὶ με τὰ λόγια αὐτὰ ὁ γέρω - Σταμάτης ἀκράτητος μοῦ ἄρπαξε τὸ χέρι καὶ μοῦ τὸ κόλλησε στὰ χεῖλη του καὶ μοῦ τὸ φιλοῦσε ὀλόθερμα, ἀχόρταστα, ἡδονικά, καὶ ὄλο «Α!»

ἀνεστενάξε γλυκά, καὶ, ἀφ' οὗ τοῦ κἄκου ἐπαλαῖσα, γεμάτος ταραχὴν, νὰ τραβήξω τὸ χέρι μου ἀπὸ τὸ στόμα του, ἐφώναξα τέλος με εἰρωνεῖαν προσπονητὴν, ἐν ᾧ πνιγμένη ἡ φωνὴ μου ἔμαρτυροῦσε ὅτι ἔκαιαν τὴν καρδιά μου τὰ φιλιὰ του ἐκεῖνα:

— Δὲν εἶμαι πατριάρχης, Σταμάτη, νὰ μοῦ φιλῆς ἔτσι τὸ χέρι! Ἄν ἤμουνα τοῦλάχιστον κορίτσι!...

Τότε ὁ φίλος μου χωρικὸς σάν ἀπογοητευμένος ἀπέσυρε τὰ χεῖλη του κ' ἐπιθύρησε πικρά: «Τί κοινὸς ἄνθρωπος εἶσαι μ' ὄλη σου τὴ σοφία! Ἐγὼ ἀπὸ τότε δὲν ἔχω φιλήσει ἄνθρωπο χωρὶς νὰ τὸν εὐφραίνῃ τὸ φιλῆ μου!... Ἀπὸ τότε καὶ πεθαμένοι ἀνασταίνονται με τὰ φιλιὰ μου!...

— Ἀπὸ τότε καὶ ἀπὸ τότε! τοῦ ἐφώναξα τώρα νευρικά ἀπὸ πότε, χριστιανέ μου; Ἀρχίζω νὰ φλογίζομαι ὄλος... λέγε ἀπὸ πότε ἀπὸ τότε;

— Λάθος εἶχα, φαίνεται, νὰ θαρρῶ πῶς εἰμενες ἀσυγκίνητος, μοῦ ἐπιθύρησε ξάφνου γλυκά-γλυκά, καὶ κατόπιν ἐπρόσθεσε καταχαρούμενος: Μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του κανεὶς δοκιμάζει τὸ ποτήρι τῆς εὐτυχίας, κὺρ Γιάννη μου καὶ ὅσο δυστυχισμένος καὶ ἂν ἔῃ ἔπειτα, ὄλο ἀπὸ τὰ χεῖλη του στάζει ἀξεδύμαστη ἡ εὐαδία τῆς εὐτυχίας ἐκείνης ὅσο ἀνακατεμένη καὶ ἐν βγαίνῃ με τὴ βρωμα τῆς καθημερινῆς κακομοιρίας μας! Λοιπόν πού λές, ναί, τώρα θὰ σοῦ πῶ ὅσο μπορῶ καλύτερα πῶς μοῦ συνέβηκε αὐτὸ πού θὰ σοῦ πῶ— στάσον διως πρῶτα νὰ σ' ἀγκαλιάσω!...

Καὶ ὁ κὺρ Σταμάτης, χωρὶς τὴν ἀδειάν μου, μ' ἀγκάλιασε ἀδελφικά, ἀψε-σβύσε, καὶ ὁμολογῶ πῶς καμμία ἐρωμένη μου, ἀκόμη καὶ αὐτὴ, πού ὄλο ποθῶ καὶ ποτέ μου δὲν εὐρίσκω, δὲν θὰ μ' ἀγκάλιαζε εὐκρινέστερα, θερμότερα, καὶ δὲν θὰ μοῦ ἔδινε εἰκόνα τελειότερη τῆς ἀγνῆς, τῆς ἰδανικῆς, τῆς ἀνύπαρκτης ἀγάπης! Καὶ ἀντὶ τώρα νὰ τοῦ ἀντισταθῶ — καὶ εἶμαι κάπως δύσκολος ἀνθρωπάκος εἰς ὄλα μου καὶ πάντα μουρμουρίζω «τίς μου ἦψατο;» — ἐλαχτάριζα μήπως ἀποχωρισθῶ γλήγορα ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά του, καὶ ὄλο ἐπιθύρησα: «Ὁ ἀγνὴ ἀγάπη, ἀπόλαυσις πού εἶσαι! ἕνας αἰθέρας ἰδανικῆς ἡδονῆς εἶναι τὸ χοντροὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου! Ἐξευγενίζομαι καὶ γίνεται ψυχὴ τῆς ψυχῆς μου τὸ σῶμά μου εἰς τὸ σῶμά του!» Καὶ δὲν ἐπρόφθασα νὰ τελειώσω τοὺς λόγους μου, καὶ ὁ Σταμάτης με ἄφησε καὶ λαχανιασμένος μοῦ ἐφώναξε:

— Στοχάσου λοιπόν τί γίνηκε τὸ στόμα μου, ὅταν, ἀφ' οὗ τελειώσανε τὰ στεφανώματα τοῦ Βασιλάκη, πῆγα κατασυγνημένος ἀπὸ ὅσα μοῦ συνέβησαν νὰ φιλήσω, σάν κουμπάρος, τὸ Βασιλάκη μου! Ὁ γαμπρός εὐθὺς χαρούμενος μ' ἀγκάλιασε καὶ μοῦ εἶπε: «Καὶ σὶά δικά σου,

Σταμάτη μου! Φίλησε τώρα και τὰ στέφανα τῆς Λώλας μου· μὴ ντρέπεσαι! Ἔλα και σὺ Λώλα, μὴ χαμηλώνεις τὰ ματάκια σου! Εἶναι δικὸς μας ἀνθρώπος και πνευματικὸς ἀδελφός ο Σταμάτης μας και δὲν θὰ σὲ ζηλέψω!... Σκύψε, κουμπάρε, και φίλησέ τα!» Κ' ἐγώ, κῆρ Γιάννη, μαγνητισμένος ἔγυρα τὰ μάτια μου στὸ πλάι τοῦ Βασιλάκη και εἶδα — σὰς κραῖζω μαρτυρία, Χριστέ και Παναγία! — εἶδα τὴ Λώλα τὴ λωλὴ νὰ μὲ κυττάξῃ κατακόκκινη και καταχαρούμενη και ἀντίκρισα στὰ καταγάλανα τὰ μάτια τῆς ὄλο νὰ πᾶν και νᾶρχωνται ἀχτινοβόλα κύματα ἀπὸ τοὺς φωτεινοὺς κόσμους τῆς δημιουργίας, και ποταμὸς ἀστειρευτος πλημμυρισμένος ἀπὸ ἀφροὺς χαρᾶς και εὐτυχίας ἔβγαιναν οἱ φλογερὲς ματιές τῆς κατά πάνω μου, κ' ἔσκυψα ἀκατανίκητα και τῆς φίλησα μ' εὐλάβεια θερμὴ τὰ λαμποκόπα μάτια, και αὐτὴ μοῦ χαμογέλασε τότε και σίμωσε τὰ πάντα χεῖλάκια τῆς στὸ στόμα μου και μοῦ τὸ σφράγισε μ' ἓνα φίλι, πού ἦ αἰθέτρια γλύκα του ἀστειρευτη γιὰ πάντα μένει ἐδῶ βαθεῖα — βαθεῖα, κῆρ Γιάννη μου, ἐδῶ!...

Και ὁ Σταμάτης μοῦ ἀκούμπισε, πάλαι ἀκράτητος, τὸ χέρι στὰ στήθη του, κ' ἐγὼ ἐπιθύρῃσα ἀμέσως ἔκπληκτος:

— Τί δυνατά! τί ἐνδοσιασμένα πού χτυπάει ἡ καρδιά σου, Σταμάτη! Καὶ αἰσθάνθηκα και τὴν καρδιά μου τότε νὰ χτυπᾷ ἀνήσυχτα καθὼς νὰ ἤμουν ἐρωτοχτυπημένος. Καὶ ὁ Σταμάτης μοῦ ἀπήντησε ἱκανοποιημένα:

— Εἵκοσι χρόνια πάντα ἔτσι μοῦ χτυπάει, κῆρ Γιάννη μου, και πότε δὲν ραίστηκε! Ἔ! και πού νᾶκουες και πῶς χτυπάει κ' ἡ καρδιά τοῦ Βασιλάκη μου, τοῦ ἀντρός τῆς, πού ὄσο γεράζει τόσο μένει ἀγέραστη, κ' ἔτσι ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴ Λώλα του ὄλο ξαναγιώνει και πληθαίνεται, κ' ἡ συλλογὴ του πάντα εἶναι πῶς νὰ εὐχαριστῇ καλύτερα τὴ γυναικοῦλά του, και πῶς τυχερὴ γυναῖκα — πλάστεψέ με! — ἀπ' αὐτὴν δὲν ξαναβρέθηκε στὸν κόσμο, και πῶς νοικοκυρεμένο σπιτάκι κανένας δὲν ἔχει στὸ χωριὸ μας! Ἔγώ, τὸ ἐλάχιστο, κάθε μέρα, λέει ὁ λόγος, ἀφίνω κάθε διασκέδασι και πῶς νὰ περάσω καμμιὰ ὥρα στὸ φτωχικὸ τῆς κουμπάρας μου κ' ἐκεῖ μονάχα βροῖσκα τὴν ἡσυχία μου, τὴν εὐτυχία μου!... Ἔ! τί ὄρα εἶναι ἀλήθεια; Κοντεύει τὸ μεσημέρι, κῆρ Γιάννη μου; γιὰ νὰ βρεθῶ στὴν ὥρα μου νὰ μὴ μὲ περιμένουν, και — ξέρω κ' ἐγώ; — μπορεῖ νὰ μοῦ κρεμάσουν και τὸ κουτάλι!...

— Ἐχεις ἀκόμη λίγο καιρὸ, Σταμάτη μου, τοῦ εἶπα γλυκύτατα, ὄσο πού νὰ ποτελειώσης τὰ στεφανώματα τῆς Λώλας μου!

— Τῆς Λώλας σου ἔ! κατεργάρη; μοῦ ἀπήντησε καταχαρούμενος ὁ Σταμάτης. Σὰν νὰ μοῦ μυρίζεται πῶς ἔχεις περιέργεια νὰ τὴν γνωρίσης!

Ἔννοια σου, και ὁ Βασιλάκης μας δὲν ἔχει — και και καλὰ κάνει! — ἐμπιστοσύνη στὸν καθένα, και θὰ σοῦ κλείσῃ τὴν πόρτα κατά πρόσωπο, γιὰτὶ δὲν ἔχετε και πολὺ — πολὺ ἔνδυμα γάμου σεις οἱ γραμματισμένοι! Λοιπὸν πού λές — τί θέλεις ἄλλο τώρα νὰ σοῦ πῶ; Ἄφ' οὐ γινήκανε οἱ γάμοι τοῦ Βασιλάκη, τὸ ρῆξαμε, φυσικά, και πρῶτος ὁ πᾶτερ Θεοδόσιος, στὴ διασκέδασι: Καθήσαμε λοιπὸν σὰν καλοὶ ἀδελφοὶ στὸ φρέσκο μνήμα, φάγαμε τὰ κουφέτα, εἶπαμε λογιῶν λογιῶν χωρατὰ, εἶπαμε και ὄσο κρασί εἶχε μείνη ἔπειτ' ἀπὸ τὸ μυστήριο, ἐμπήκαμε στὸ ὕστερο σὲ μεγάλη εὐθυμία και ἀρχίνησε πρῶτος ὁ Βασιλάκης τὰ τραγούδια — κ' ἐμεῖς τοῦ κρατούσαμε τὸ ἴσο — και πῶς πολὺ τοῦ ἄρρεσε αὐτὸ πού λέει:

Σπιτάλια νὰ βουλιάζετε
Γιατροὶ νὰ τρελλαθῆτε
Πού ἔχετε τὴν ἀγάπη μου
Και μοῦ τὴν τυραννεῖτε.

Κι ὡς πότε νάμαι σίδηρο
Κι ὡς πότε νάμαι ἀμόνη
Κι ὡς πότε νὰ μὲ τυραννοῦν
Οἱ ἰδιοὶ σου οἱ πόνοι;

Και μόλις ἀπήγγειλε αὐτοὺς τοὺς στίχους ὁ Σταμάτης, μοῦ εἶπεν ἑξαλλος: «Ἔχω ὄρεξι ἀκατανίκητη νὰ τὸ ξανατραγουδήσω τώρα, κῆρ Γιάννη μου, μολονότι ἡ φωνὴ μου εἶναι καταρραϊσμένη — ἔ! γεράματα, βλέπεις!» Καὶ ἀρχίνησε ὁ φίλος μου χωρικὸς μὲ περιπάθειαν τὸ: «Σπιτάλια νὰ βουλιάζετε» κ' ἐτέλειωνε καταπνιγμένος ἀπὸ συγκίνησιν μὲ τὸ δίστιχο:

Κι ὡς πότε νὰ μὲ τυραννοῦν
Οἱ ἰδιοὶ σου οἱ πόνοι;

Κ' ἐγὼ δὲν ἐβάσταξα, και τοῦ κρατοῦσα ἐνδοσιασμένος τὸ ἴσο, και τὸν ἔβαλα νὰ ξαναπῇ τὸ τραγούδι, ἀλλὰ τὸ ἔλεγε τώρα τόσο πικρὰ και παραπονετικά και τὸ συντραγουδοῦσα τόσο πένθιμα, πού τὸ ἐκόψαμε, σὰν νὰ ἤμεθα συνεννοημένοι, στὴ μέση, και ὁ Σταμάτης τότε διὰ μᾶς σὰν νὰ τὸν ἐπίασαν τὰ δαιμόνια του μοῦ ἐφώναξε: «Εἶναι ἀργά, κῆρ Γιάννη μου! τὰ λέμε και ἄλλη ὥρα. Ἐπειτα τί νὰ ποῦμε; Κοντὸς ψαλμὸς ἀλληλουῖα! Ὅταν χοριάσαμε, σὰν καλιῶρα, τραγουδιάντας, πρῶτος ὁ παππᾶς σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ γάμου και εἶπε στὸ γαμπρό: «Βασιλάκη μου, εἶναι ὥρα νὰ φεύγουμε! ἔρχεσαι;» «Νάθω; και πού νᾶφήσω τὴ γυναῖκά μου, παππᾶ μου; τοῦ ἀπάντησε μὲ ἀπορία. Ὅρα σας καλὴ, και δταν θέλετε, μοῦ κάνετε ἐπίσκεψι. Ἐγὼ ἀπὸ αὔριο ἐδῶ θὰ χτίσω βέβαια τὸ σπιτάκι μας, ὄπως συμφωνήσαμε μὲ τὴ Λώλα μου... Ἔτσι δὲν εἶναι ψυχὴ μου; Τὴν ἀκούς, παππᾶ, πού λέει ναί! και μοῦ χαμογελάει ἡ κατεργάρη; Ἐλάτε, πηγαίνετε στὸ καλὸ, γιὰτὶ, νὰ σὰς πῶ, θέλει νὰ μένουμε τώρα πιά και

λίγα μόνου, και μὴ πρὸς κακοφάνισμό σας!» Καὶ μᾶς εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Βασιλάκης μὲ τόσην εὐγένεια και θέλησι μαζί, πού σεβασθήκαμε τὸν πόθο του και τοὺς καλονυχτήσαμε πιά. Κι δταν βουβοὶ ἀπομακρυνθήκαμε κομματί, ἐγὼ τόσο ἀκαρδα περπατοῦσα πού ὁ πᾶτερ Θεοδόσιος δὲν βᾶσταξε στὸ τέλος και μοῦ εἶπε: «Ἐχεις τίποτε, Σταμάτη; Θέλεις τίποτε;» «Θέλω νὰ ξαναγυρῶ σταντρώγυνο, παππᾶ μου!» τοῦ ψιθύρισα περιλυπα. Κι ὁ πᾶτερ Θεοδόσιος περιορίσθηκε νᾶναστεναῖξῃ, και μ' ἀγκάλιασε τρυφερὰ σὰν ὁ πατέρας τῆς Γραφῆς τὸν ἄσωτον υἱὸν και μοῦ ἀπάντησε στὸ τέλος: «Ἐκνον υἱὸν και μοῦ ἀπάντησε στὸ τέλος: «Ἐκνον μου, πορευοῦ εἰς ὄδον εἰρήνης!» και μ' ἔσερνε μαζί του, κ' ἐγὼ τὸν ἀκολουθοῦσα πότε σιγοκλαίοντας και κρυφαναστεναῖζοντας και πότε τραγουδώντας θλιβερά:

Κι ὡς πότε νὰ μὲ τυραννοῦν
Οἱ ἰδιοὶ σου πόνοι;

Κι δταν μὲ πῆγε ὡς τὸ σπιτί μου ὁ ἅγιος ἐκεῖνος παππᾶς — αἰωνία σου ἡ μνήμη, πᾶτερ Θεοδόσιε! αἰωνία σου! — ὄλο τὸ βράδυ δὲν κοιμήθηκα, και ξυπνὸς ἔβλεπα σὰν δνειρο τὸ Βασιλάκη και τὴ Λώλα του σὲ νυφικὸ κρεββάτι καταστόλιστο μὲ λούλουδα και ἀνθολέιμονα και δάφνες νὰ κοιμούνται ἀγκαλιασμένοι σὰν ἀχωριστα ἀγγελούδια και νὰ βγαίνουν οἱ ἀνασασμοὶ των σὰν εὐωδιὲς ἀπὸ τριαντάφυλλα και μενεξέδες και γαρούφαλλα και νᾶναι τὸ χαμόγελο τοῦ ὕπνου των σὰν ζευγαράκι ἀπὸ ζαφουρένιους κρίνους πού πρωτοανοίγονται στὸ ροδωβόλημα τὸ αὐγερινὸ τοῦ ἡλιου... Κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα ἀπὸ τοὺς γάμους των ὡς σήμερα μέρα δὲν περνᾷ, μπορῶ νὰ σοῦ πῶ, κῆρ Γιάννη μου, χωρὶς νὰ κάνω ἐπίσκεψι στὸ φτωχικὸ τῆς Λώλας και τοῦ Βασιλάκη, κ' ἔτσι ζοῦμε σὰν οἱ πῶς καλοὶ φίλοι, σὰν οἱ πῶς ταριασμένοι ἀδελφοί, και τὸ εἶναι τους και τὸ εἶναι μου ἓνα πρᾶμα εἶναι!... Καὶ τώρα, γειά σου, σὲ χαιρέτισα, κῆρ Γιάννη μου, και τρέχω στὸ φτωχικὸ τοῦ Βασιλάκη μου, γιὰτὶ ἀπὸ τὴν Πούλεια τοῦρανοῦ καταλαβαίνω πῶς φτάνει και τὸ μεσημέρι και θάχουμε ἰστορίες πῶς κ' ἀρχῆσα τόσο ἀπὸ τὴ Λώλα τὴ Λωλὴ τὴν κουμπάρουλά μου!...

Και μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἀρχίνησε νὰ τρέξῃ ὁ Σταμάτης. Ἐγὼ στὴν ἀρχὴν ἔμεινα ἄλαλος, κ' ἔπειτα διὰ μᾶς, σὰν βαρβάτο ἄλογο πού δταν ξυπασθῇ δὲν βλέπει τίποτε μπροστά του, ἐπῆρα οἰσθηλατημένος τὸ κατόπιν του και, χωρὶς νὰ τὸν ξεδιακρίνω διόλου, ἀπὸ τὴν ἠχὴ τοῦ τρεξίματος του ἀκολουθοῦσα πιστὰ τὰ ἰχνη του. Ὑστερ' ἀπ' ὀλίγο ἐφθάσα εἰς ἓνα ὕψωμα κ' ἐστάθηκα ἀπότομα, γιὰτὶ δὲν ἀκουα πλέον τοὺς βηματισμούς του φίλου μου χωρικοῦ. Ἐκείνην τὴν στιγμήν ἔβγαίνε και τὸ φεγγάρι κατα-

κίτρινο, και διὰ μᾶς ὄλο τὸ χωριὸ, μακρὰ μακρὰ, ἐξεδιπλώθηκε εἰς τὰ ἐκστατικά μου μάτια σὰν ἓνας κόσμος νεκρὸς γεμάτος ζῶν στὴν ἀφωνήν μεγαλοπρέπειάν του. Τὸ ὕψωμα πού ἐβρέθηκα, ἐδέσποξε τοῦ χωριοῦ και ὁ πελώριος ἴσκιος πού ἐρριχνε ἐσκέπαζε ὄλα τὰ κάτω ἄκρα τοῦ λόφου μου σὰν νὰ ἐβασίλευε ἀκόμη βαθεῖα σκοτεινὰ εἰς τὰ προπόδια του, και μονάχα ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπλανῶντο κάπου — κάπου ὄχραι ἀνταύγειαι τῶν ἀσημένιων ἀκτίνων τοῦ φεγγαριοῦ. Κ' ἐγώ, ξαφνισμένος τώρα και ταραγμένος και ἀπὸ τὴν μοναξιά, πού ἐβρέθηκα εἰς τέτοιαν στιγμήν, και ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ Σταμάτη, τοῦ κάκου ἐκύτταξα ἀνήσυχος πρὸς τὰ βᾶθη τοῦ χωριοῦ μήπως ἀνακαλύψω τὴν σκιάν τοῦ φίλου μου χωρικοῦ, και ὄπως πολλὴν ὄραν δὲν ἔβλεπα τίποτε ἐούρθηκα τέλος κατά τὸ χεῖλος τοῦ ὕψωματος κ' ἔσκυψα εἰς τὰ προπόδια του κάτω. Τότε ἀνατινάχθηκα κ' ἐπιθύρῃσα κατασυγκνημένος: «Μπᾶ! ἐδῶ κάτω, καλέ, εἶναι τὸ ἱερότερο μέρος τοῦ χωριοῦ! και νὰ μὴ τὸ καταλάβω διόλου! Κάπου ἐδῶ θὰ γλεντᾷ και ὁ κατεργάρης ὁ Σταμάτης! εἶμαι βέβαιος! Καὶ νὰ μὴ τὸν πᾶρω μυρωδιὰ και νάμαι τόσην ὄρα πλάι του!...» Κ' ἔπειτα ἐβουβάθηκα κ' ἐγίνηκα ὄλος αὐτιά και μάτια. Εἰς τὰ προπόδια αὐτὰ λοιπὸν εὐρίσκειτο τὸ κοιμητήρι τοῦ χωριοῦ κατάσκιο ἀπὸ κυπαρίσσια και ἱτιές πού ἐσκέπαζαν σὰν ἀπλωμένο ἐπιτάφιο σινδόνι τὰ φτωχὰ του μνηματᾶκια και ὄπως εἰς τὸ φύσσημα και τοῦ ἐλαφρότερου ἀνέμου ἀνεβοκατέβαν μαλακὰ — μαλακὰ τὰ χλωρὰ των κλωνάρια, ἐδαρροῦσες πῶς ὁ Χάρος κουνιασμένος πρὸς τὸ κοιμητήρι ἐκινούσε τὰ κατάμαυρα φτερούγια του και ἀνέμιζε τοὺς ἀγαπημένους του νεκροὺς εἰς τὸν αἰώνιον των ὕπνον σὰν γιὰ νὰ τοὺς τὸν κἀνὴ βαθύτερον και προτιμότερον ἀκόμη και ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν τῆς δευτέρας παρουσίας... Εἰς τὸ ἀνατολικὸ μέρος τῶν κεκοιμημένων πέρα και πέρα πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ ὕψωματος σὰν νὰ ἀκουμποῦσε εἰς τὴν χορταριασμένην πλάτην του εὐρίσκειτο ἡ ἐκκλησοῦλα τοῦ κοιμητηριοῦ μὲ τὸ λιγνὸ σὰν στυλωμένο σκέλεθρο καμπαναριὸ τῆς πλάι-πλάι. Καὶ ὄπως ὄλα τὰ μνηματᾶκια εἶχαν πρὸς αὐτὴν γυρμένα τὰ κεφάλια τους, μοῦ ἤρχετο νὰ πιστεύω πῶς ἀπὸ χιλιάδες ὑπόγεια κρανία ἔεφταν φλογερὲς και ἱερευτικὲς ματιές κ' ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ ξεσορκωμένα χεῖλη των θερμαὶ δεήσεις ἀφρέσους τῶν ἁμαρτιῶν κ' ἐπήγαιναν νὰ διαλυθοῦν ὡς θυμίαμα ἐσπερινῆς παρακλήσεως εἰς τὸ ἐκκλησοῦμα μέσα ἐμπρὸς εἰς τὰ γυμνὰ και αἱματομένα πόδια τῆς εἰκόνας τοῦ Ἐσταυρωμένου... Καὶ σὰν χλωμὸς φαειρόγελος εἰς τὴν πικρὴν αὐτὴν θέαν τοῦ νεκροταφείου εὐρίσκειτο εἰς μικρὸ διάστημα μακρὰν του ἓνα καλυβάκι πού τὸ

έμισοφώτιζε δειλό λυχνάρι, και, όταν έκαρφώθηκε τὸ μάτι μου εκεί, ξωνιάνειψε ἡ φαντασία μου, έτρεμαν τὰ χεῖλή μου και ἡ καρδιά μου άρχισε νὰ ραίξη τὰ στήθη μου. Εἰς τὴν άρχήν εἶδα δύο σιαῶς νὰ χειρονομοῦν και, ὅπως μοῦ εφάνηκε ἡ μία σάν μεγαλοποιημένη εἰκόνα τοῦ Σταμάτη, διὰ μιᾶς έμαγνητισθῆκα ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τῶν στεφανωμάτων τῆς Πεδαμένης του, και εἶδα νὰ ξεδιπλώνεται πιστὰ γύρω εκεί εἰς τὸ ταπεινὸ καλυβάκι ὅλη ἡ γλυκύπικρη ἱστορία, ποῦ μοῦ διηγήθηκε ὁ φίλος μου χωρικός. Κ' έβλεπα τώρα καλά, κ' εθαύμαζα πὼς δὲν τὸ εἶδα τόσην ὥραν, τὸ φτωχικὸ τοῦ Βασιλάκη και τῆς Λώλας τῆς λωλῆς στημένο εἰς τὴν μέσην ἀπὸ φιλόστοργα περιποιημένο κηπαράκι, ὅπου ἀνθίζαν τριανταφυλλίεσσι και μενεξέδες και γαρούφαλλα και κρίνοι γεμάτοι ζωὴν και χαρὰν προστατευόμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν πανύψηλου και φουντωτοῦ κυπαρισσιοῦ και μεγαλόκλαδης και λυγρῆς ἱτιάς. Και εἰς τὸ θέαμα τῶν δύο τούτων δένδρων ἐθάρρησα πὼς τώρα έβλεπα, φῶς φανερό, και τὸν μακάριον και μακαρίτην πάτερ Θεοδόσιον με γενειάδα, ποῦ άγγιξε τὸ χῶμα νὰ φτεεὺν γονατισμένος εἰς τὸ φτωχικὸ τῆς Λώλας τῆς λωλῆς τὸν κλάδον τοῦ κυπαρισσιοῦ, ποῦ ἔκοψε ἀπὸ τὸ μνήμα τῆς αγαπημένης παλπαδιᾶς του, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ Βασιλάκης του ἔπλεκε τὰ στέφανα τοῦ γάμου με τὲς πικροδάφνες, ποῦ τοῦ ἔφερε ἀπὸ τὸ κοιμητήρι ὁ Σταμάτης και με τάνθολείμονα, ποῦ ἔμαζεψε αὐτός. Και τώρα πιά — ἀδύνατον, ἀδύνατο νὰ ἦτον πλάνη! — άκουα και τὸ τραγοῦδι, ποῦ ἔψαλλε ὁ γαμπρός στοῦ στεφανιοῦ τὸ πλέξιμο και ὅλο ἐβόυζε σταυτιά μου τὸ δίστιχο.

Πλέκω λείμονιās ἀνθὸ
Γιὰ νὰ σὲ στεφανωθῶ!

Και άκουα τώρα και τὴν φωνὴν τοῦ Σταμάτη, ποῦ ἔκρατοῦσε καλόκαρδος τὸ ἴσο τοῦ γαμπροῦ, και ὅπως ἀδέλγητα άρχίησα κ' ἐγὼ βραχνὰ και ξεκομμένα νὰ τραγουδᾷ μαζί των, εθαρροῦσα πὼς ἡ ἀδύνατη φωνὴ μου ἦτον τοῦ γέροντα τοῦ πάτερ Θεοδόσιου φωνὴ κ' ἐνόμιζα πὼς έβλεπα και τὰ ἱερά του χεῖλη νὰ κινούνται συγκινητικὰ, ἐν ᾧ τὰ χέρια του τρεμουλιαστὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ φτεεὺν τὸν κλάδον τοῦ κυπαρισσιοῦ στοῦ φτωχικὸ τῆς Πεδαμένης νύφης. Και ὅσο ἐτέλειωνε τὸ πλέξιμο τῶν στεφανιοῶν, τόσο στοῦ πλάι τοῦ γαμπροῦ μοῦ εφάνητο πὼς μία τέταρτη σκιά, σάν λευκοφόρα παρθενιά, ἀνέβαινε ἀπὸ τοῦ τάφου της τὰ βάρη σάν άγγελος, ποῦ κατεβαίνει ἀπὸ τοῦ παραδείσου τὴν καρδιά. Και σάν νὰ ἐποθοῦσε και τὸ φεγγάρι ἐκείνου τοῦ μεσονυχτιοῦ με τὲς ἀκτίνες του τὲς μαγικὲς νὰ χαϊδέψη με περιπάθειαν τὸ παρθενικὸ μέτωπο τῆς Πεδαμένης, μόλις ἡ ἐπανα-

στατημένη φαντασία μου τὴν ἀνέσταινε πεντάμορφη ἔμπρός μου, ἔκείρασε και αὐτὸ τὸ ὑψῶμα, ποῦ ἔμενα, και ἀσημένιο χρῶμα τότε ἀπλώθηκε στοῦ φτωχικὸ τοῦ Βασιλάκη, και σάν κρίνος ἀμυγδαλωτὸς ξεφανερῶθηκε ἀπέναντί μου ὅλη ἡ χάρις ἐκείνης τῆς Νύμφης τῆς ἀνύμφευτης. Και τότε και κάποιον ἀηθονάκι ἀπὸ τὰ βάρη τοῦ κοιμητηριοῦ σάν νὰ τὸ ἐξάφηνισε τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶς άρχίησε νὰ γλυκοκελαιδῆ και ἡ μελιστάλακτη φωνὴ του μοῦ εφάνητο τῆς Λώλας ὀμλία τῆς λωλῆς σάν νὰ ἔλεγε τοῦ πάτερ Θεοδόσιου πὼς εἶναι ὦρα πλέον νὰ τὴν στεφανώσῃ με τὸν Βασιλάκη της. Και τώρα άκουα και τοῦ παπᾶ τὸ «Ἦσαία χόρευε» κ' έβλεπα κατάχλωμον ἀπὸ συγκίνησιν και τὸν Σταμάτη νὰ ζευγαρώνῃ τὰ στεφάνια τῶν νυμφίων και νὰ κατατρώγῃ με ματιὲς γεμάτες ἀφροσίωσιν και λατρείαν τὰ μάτια τῆς ἀθφας παρθένας, ποῦ ἔφεγγαν σάν τὸν Ἀγγερινὸν και ἐσπιθοβολοῦσαν σάν τὴν Πούλεια ἀπὸ ἀνέκφραστην χαρὰν ὡς νὰ τοῦ ἔλεγαν με τὴν μυστηριώδη των ἔκφρασιν: «Εὐχαριστᾷ, καλόγνωμε κουμπάρε μου!» Και με τὸ «Ἦσαία χόρευε» εθαρροῦσα πὼς χοροπηδοῦν λεβέντικα και αἱ τέσσαρες ἐκείναι σκιάι, και μοῦ εφάνητο πὼς και ὅλο τὸ χωριὸ ἐδιασκεδάσε και αὐτὸ καλόκαρδο μαζί τους και ἀκόμη πὼς και ἀπὸ τὸ πλαιγιὸ τὸ κοιμητήρι ἐβγήκαν οἱ νεκροὶ ἀπὸ τὰ μνήματά τους κ' ἔχρηναν και αὐτοὶ γιὰ νὰ εορτάσουν μιᾶς πολυαγαπημένης ἀδελφοῦλας των τὰ στεφάνωματα. Και όταν ἐτέλειωσε ὁ παπᾶς τοῦ γάμου τὸ μυστήριον και άρχίησαν πρόθυμα τὰ τρώγονν και νὰ πίνουν τὰ κουφέτα και τὸ κρασί, ὅπως μοῦ εἶχε ἱστορίσει ὁ Σταμάτης, δύο μαζί εἰκόνες ἔπεσαν εἰς τὸν καθρέφτην τῆς ψυχῆς μου και δὲν γνωρίζω ἀκόμη ποιά ἀπὸ τὰς δύο ἦτον ἡ ἀληθινότερη, και ὅσο διαφορετικαί μοῦ εφάνοντο και αἱ δύο και ὅσον ἡ μία ἦτον πλάνη τῆς φαντασίας μου και ἡ ἄλλη πιστὴ ἀντιγραφή πραγματικότητος, τόσο ἐπίστενα πὼς και αἱ δύο μαζί ἀσύγκριτα ἐταίριαζαν και πρώτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν μου εἶδα πὼς εἶναι ἓνα και τὸ αὐτὸ ἡ ὄπτασία ἡ ἀσύλληπτη και ἡ χειροπιαστὴ πραγματικότητα. . . Ἐκεῖ λοιπὸν ποῦ μοῦ εφάνητο πὼς ἔτρωγαν και ἔπιναν ἡ νύφη και ὁ γαμπρός ἀχώριστοι με τὸν παπᾶ και τὸν Σταμάτη και με τὸ φαγοπότι εὐθνημοὶ και μισομεθυσμένοι άρχίησαν σιγά-σιγά νὰ τραγουδοῦνν και οἱ τέσσαρες και νάντηξῆ σταυτιά μου τὸ τραγοῦδι:

«Σπιτάλια νὰ βουλιάζετε
Γιατροὶ νὰ τρελλαθῆτε,
Ποῦ ἔχετε τὴν ἀγάπη μου
Και μοῦ τὴν τυρᾶνεῖτε»

μοῦ εφάνητο συγχρόνως, ὅτι αἱ τέσσαρες ἐκείναι εὐτυχεῖς σκιάι ἦσαν μονάχα δύο δυστυχημένοι

ζωντανοὶ ποῦ, χρόνια τώρα, θὰ ἦσαν και νεκροὶ, ἂν δὲν ἐγλύκαινε τὰ μαρτύρια τοῦ βίου των ἡ ὀπτασία τῆς σκιάς τῆς Πεδαμένης των ποῦ ἐστέκετο στοῦ καθενὸς τὸ πλάι σάν βασίλισσα αἰώνια τῆς καρδιάς των και τοὺς ἔκανε ἡ ἰδιανὴ μονάχα παρουσία της νὰ χαιρώνται τὴν ἀχαρὴν ζωὴν, νὰ τρώγουν και νὰ πίνουν και νὰ τραγοῦδοῦνν τοῦ ἔρωτος τὴν παντοδυναμίαν και τὴν ἀνέκφραστην ἀπόλαυσιν και νὰ αἰσθάνωνται βραδνὰ ὅτι μαζί των χαιρεται τὰ νεκρά της και τρώγει και πίνει και τραγοῦδαίε τοῦ ἔρωτος τὴν παντοδυναμίαν και τὴν ἀνέκφραστην ἀπόλαυσιν και ἡ Πεδαμένη των, ἡ Λώλα ἡ λωλῆ ποῦ πάντα ἔξῃ και βασιλεύει εἰς τὰ κατακαυμένα φυλλοκαρδιά των... Και ὅπως με τὴν βοήθειαν τοῦ φεγγαριοῦ ἐκύτταζε ζηλότυπος τὸν φίλον μου Σταμάτη με τὸν κουμπάρον του μαζί σάν νὰ

εφρίσκωνται εἰς ἔκστασιν πραγματικῆς ἐρωτικῆς ἠδουπαθείας ἔμπρός εἰς τὴν πεντάμορφη σκιὰν τῆς Πεδαμένης, ἐγύρισα σάν μεθυσμένος ἀπὸ λαγνεῖαν ἔρωτος τὸ μάτι μου εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ μαγικοῦ χωριοῦ. ἐκείνην τὴν μυστηριώδη στιγμήν, και σάν νὰ ἐποθοῦσα ἀκράτητα, χωρὶς ποτε νὰ τὸ κατορθῶν, νὰ ἀγκαλιάσω και ἐγὼ ὁ ἄμοιρος, μιαν φορὰν μονάχα, τὴν ὀμορφιά τῆς φύσεως και νάπολαύσω με φιλιὰ ἠδονικὰ τὸ παναρμόνιο κορμί της και σάν νὰ μοῦ εφάνητο πὼς ἦσαν ὄνειρο σκιάς οἱ ὑψηλοὶ μου πόθοι, ἐκάρφωσα πάλαι περίλυπος τὸ μάτι μου κατὰ τὸ φτωχικὸ τῆς πεδαμένης Λώλας και, πρὶν νὰ φύγω, ἀπελιτισμένος ἐψιθύρισα: «Ἄς ἦμουν ἄχ! κ' ἐγὼ ὁ Βασιλάκης της! ἄς ἦμουν τοῦλάχιστον Σταμάτης!...»

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

3. 1. 911 Ἀλεξάνδρεια

ΟΙ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ

— ΔΙΗΓΗΜΑ —

Ἡ στρατηγίνα Μάρθα Πετρόβνα Πετσόνκη, ἕκα χρόνια πλέον ἔξασκοῦσα τὴν ὀμοιοπαθητικὴν, μιαν Τρίτην τοῦ Μαΐου δέχεται εἰς τὸ μελετητήριόν της ἀσθενεῖς. Ἐμπρός της, ἐπάνω εἰς ἓνα τραπέζι ὑπάρχει θεραπευτικὴ και λογαριασμοὶ φαρμακείου ὀμοιοπαθητικῆς. Εἰς τὸν τοῖχον, μέσα εἰς χρυσὰ πλαίσια με ὀλοπίνακας, κρέμονται ἐπιστολαὶ κάποιου διασημοτάτου κατὰ τὴν γνώμην τῆς Μάρθας Πετρόβνας και μάλιστα μεγάλου ἱατροῦ ὀμοιοπαθητικῆς τῆς Πετροπολέως, και κρέμεται προσωπογραφία τοῦ πατρὸς Ἀριστάρχου, εἰς τὸν ὅποιον ἡ στρατηγίνα χρεωστεῖ τὴν σωτηρίαν της με τὴν ἀπάρνησιν τῆς ὀλεθρίας ἀλλοπαθητικῆς και τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας. Εἰς τὸν προθάλαμον κάθονται και περιμένουν οἱ ἀσθενεῖς κατὰ τὸ πλεῖστον χωρικοὶ. Ὅλοι αὐτοὶ, ἐκτὸς δύο τριῶν, εἶνε ἀνυπόδητοι, ἐπειδὴ ἡ στρατηγίνα διατάσσει ν' ἀφίνουν τὰ βρωμερὰ ὑποδήματά των ἔξω. Ἡ Μάρθα Πετρόβνα εἶχε δεχθῆ πλέον δέκα πάσχοντες και ἐκάλει τὸν ἐνδέκατον.

— Γαβριῆλς Γροῦζδ.

Ἄνοίγει ἡ θύρα και ἀντι τοῦ Γαβριῆλ Γροῦζδ εἰσέρχεται εἰς τὸ γραφεῖον ὁ Ζαμουχρίσσην, ὁ γείτων τῆς στρατηγίνας, γαιοκτήμων ἀπὸ ἐκείνους, ποῦ ἔχασαν τὴν περιουσίαν των, ἓνα μικρὸ γερόντιον με ἐνισπόμενα ματάκια και με κασκέτον εὐγενῶν ὑπὸ μάλης. Τοποθετεῖ τὸ ραβδί του εἰς τὴν γωνίαν, πλησιάζει πρὸς τὴν στρατηγίναν και, σιωπῶν γονυπετεῖ ἔμπρός της.

— Τί κάμνετε, τί κάμνετε, Κοσμὰ Κοσμίτς! — εἶπε διαμαρτυρομένη ἡ στρατηγίνα. — Πρὸς Θεοῦ!

— Ἐνόσω εἶμαι ζωντανός — δὲν θὰ σηκωθῶ! — λέγει ὁ Ζαμουχρίσσην ἀσπιδόμενος σφικτὰ τὴν χεῖρά της. — Ἄς ἰδῆ ὀλος ὁ κόσμος τὴν γονυκλισίαν μου, ἄγγελε φύλακα ἡμῶν, εὐεργετῆ τῆς ἀνθρωπότητος! Ἄς ἰδῆ ποία εἶνε ἡ εὐεργετῆς θεᾶ, ποῦ μοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν, ποῦ μοῦ ἔδειξε τὸν ἀληθινὸν δρόμον και ἐφώτισε τὸ λογικὸν μου τὸ σκοτεινόν, ἔμπρός εἰς τὴν θεᾶν αὐτὴν εἶμαι ἐτοιμος ὄχι μόνον εἰς γονυκλισίαν, ἀλλὰ και εἰς πῦρ, θεραπεύτρια ἡμῶν θανατοουργέ, μήτηρ χηρῶν και ὀρφανῶν! Ἐγὼ καλά! Ἄνεστηθῆκα, γόησσα!

— Χαίρω... χαιρῶ πολὺ... Ψιθυρίζει ἡ στρατηγίνα, κοκκινίζουσα ἀπὸ εὐχαριστήσιν. — Εἶνε τόσον εὐχάριστον πρᾶγμα νὰ τ' ἀκούη κανεῖς... Καθήσατε, παρακαλῶ! Και εἰσασθε τόσον βαρεῖα ἀρρωστος τὴν περασμένην Τρίτην! — Πάρα πολὺ ἄσχημα! Φρόνη νὰ τὸ ἐνθυμηθῆ κανεῖς! — λέγει ὁ Ζαμουχρίσσην καθήμενος. — Εἰς ὅλα τὰ μέλη και τὰ ὄργανά μου, εἶχα ρευματισμούς. Ὅκτω χρόνια ἐπαίδευθῆκα, ἡσυχία δὲν εἶχα... Ὅυτε μέρα, οὔτε νύκτα, εὐεργετῆ μου! Μ' ἐχοράρισαν και ἱατροὶ και στοὺς καθηγγητὰς τοῦ Καζάν ἐπήγα, και σὲ διάφορες λάσπες ἐγιατρευόμουνν και νερὰ ἡπια και τί θέλεις και δὲν ἐδοκίμασα. Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς γιατροὺς ἄλλο ἀπὸ κακὸ δὲν εἶδα. Μοῦ ἐδιώξαν τὴν ἀρρώστια μου πρὸς τὰ μέσα... πρὸς τὰ μέσα ὀμως μοῦ τὴν ἐδιώξαν, ὄχι πρὸς τὰ ἔξω — ἡ ἐπιστήμη των δὲν ἦτον ἀρετὴ... Χρήματα μονάχα θέλουν νὰ κέρνουν, οἱ κακοῦργοι, όταν ὀμως πρόκειται γιὰ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἀνθρωπότητος — καρφὶ δὲν τοὺς καίγεται. Σοῦ γράφει ἐκεῖ

καμιά χειρομαντεία και σὺ πιέτηνε. Δολοφόνοι τελοσπάντων. "Αν δὲν ἦσο σὺ, ἀγγελέ μας, ἐγὼ θὰ ἤμουνα πεθαμένος. "Όταν ἔφυγα ἀπὸ ἐδῶ τὴν περασμένη Τρίτη, ἔρριξα μιά ματιά στὰ χαπάκια, πὸν μοῦ εἶχετε δώσει τότε και εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου: — «Τί ὠφέλεια μορσεῖ νὰ προκῆψη ἀπ' αὐτά; μήπως αὐτὰ τὰ ψυχολάκια, πὸν μόλις φαίνονται θὰ μορδέσουν νὰ θεραπεύσουν τὴ μεγάλη μου, τὴ γηρασμένη μου ἀρρώστεια;» Συλλογίζομαι ὁ δύσπιστος και χαμογελῶ, μόλις δμως ἐπῆρα ἕνα χαπάκι — στη στιγμή! σὰν νὰ μὴν εἶχα ἀρρωστήσει ποτέ μου ἢ σὰν νὰ μοῦ ἔβγαλε κανεὶς τὴν ἀρρώστεια ἀποπάνω μου μὲ τὸ χέρι. Ἡ γυναῖκά μου τρίβει τὰ μάτια της και δὲν τὸ πιστεύει: — «Βρὲ σὺ εἶσαι, Κοσμᾶ;» μοῦ λέγει.

— Ἐγὼ εἶμαι, — τῆς λέγω. Κ' ἐγονατίσαμε κ' οἱ δυὸ μας μπροστὰ στὶς εἰκόνες κ' ἀρχίσουμε νὰ παρακαλοῦμε γιὰ τὸν ἀγγελό μας: «Δόσε της, Θεέ μου, ὅτι ἔχομε στὴν καρδιά μας!»

Ἡ Ζαμουχρίσην σκουπίζει μὲ τὸ μαντήλι τὰ μάτια του, σηκώνεται ἀπὸ τὴν καθέδρα και ἐκδηλώνει τὸν σκοπὸν νὰ κλίνη ἐκ νέου τὸ γόνυ, ἀλλ' ἡ στρατηγίνα τὸν συγκρατεῖ και τὸν καθίζει.

— Μὴν εὐχαριστῆτ' ἐμένα! — λέγει κοκκινίζουσα ἀπὸ συγκίνησιν και προσβλέπουσα μὲ θαυμασμὸν τὴν εἰκόνα τοῦ πάτερ Ἀριστάρχου. — "Όχι ἐμένα! Ἐγὼ δὲν εἶμαι παρὰ εὐπειθὲς ὄργανον... Εἶνε θαῦμα πραγματικῶς! Χρόνιος, ὀκτὼ χρονῶν ρευματισμὸς μὲ ἕνα μονο χᾶπι σιροφονόλο!

— Εἶχατε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ δώσετε τρία χᾶπια. Ἀπ' αὐτὰ τὸ ἕνα τὸ ἐπῆρα κατὰ τὸ γέυμα — και διὰ μιάς! Τὸ ἄλλο τὸ βράδυ και τὸ τρίτο τὴν ἄλλη μέρα, — ἀπὸ τότε οὔτε ἦτον οὔτε φάνηκε! Νὰ πῆς πὸν μ' ἐκέντησε πονθενά! Καὶ ἐτοιμάσθηκα πιά ν' ἀποθάνω, τοῦ γνοῦ μου ἔγραψα στὴ Μόσχα νὰ ἔλθῃ! Ὁ Θεὸς σὰς ἐφώτισε! Τώρα νάμαι, περπατῶ, και σὰν νὰ βρῖσκομαι στὸν παράδεισο... Τὴν περασμένη Τρίτη, πὸν ἤμουνα ἐδῶ, ἐκούτσαυνα, και τώρα λαγὸ μορῶ νὰ πιάσω στὰ πόδια... Ἐκατὸ χρόνια ἀκόμα μορῶ νὰ ζῆσω. Τὸ κακὸ μονάχα εἶνε — ἡ ἔνδεια. Ἐχεις τὴν ὑγεία σου, τί νὰ τὴν κάμης δμως τὴν ὑγεία σὰν δὲν ἔχεις νὰ ζῆσης; Αἱ ἀνάγκαι μὲ κατέβαλαν περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια... Ἄς πάρωμε ὡς παράδειγμα τὸ ἔξῃς:... Εἶνε τώρα ἐποχὴ πὸν πρέπει νὰ σπείρωμε βρώμη και πῶς νὰ σπείρῃς ἀφοῦ σοῦ λείπει ὁ σπόρος; Ἐρρεπε νὰγοράσω, χρήματα δμως... Τί χρήματα ἔχομε μεις; — εἶνε γνωστὸν.

— Ἐγὼ σὰς δίνω βρώμη, Κοσμᾶ Κοσμῆς... Καθίσατε, καθίσατε! Μοῦ ἐκάμετε τόσην χαράν, τόσην εὐχαρίστησιν μοῦ ἐπροξενήσατε, ὥστε ὄχι σεῖς, ἐγὼ πρέπει νὰ σὰς εὐχαριστήσω...

— Χαρά μας! τί ἀγαθὲς ψυχὲς πὸν ἔπλασεν ὁ Θεός! Χαρήτε μάτουσα βλέπουσα τὰς καλὰς πράξεις σας! Ἐμεῖς δμως οἱ ἁμαρτωλοὶ τί βλέπομε γιὰ νὰ χαροῦμε... Μικροὶ ἄνθρωποι, μικρόψυχοι, ἀχρηστοὶ... μηδαμινὰ... τὸ ὄνομα μονάχα, πὸν εἶμεθα εὐγενεῖς, ὑπὸ ὑλαὴν δμως ἔποψιν εἶμεθα μουζῆτικοι, και χειρότεροι μάλιστα... Κατοικοῦμεν εἰς σπίτια πέτρινα, μόνο πρὸς τὸ θεαθῆναι, γιατί ἡ στέγη των τρέχει... Γιατί δὲν ὑπάρχουν χρήματα γιὰ σανίδια.

— Ἐγὼ σὰς δίνω σανίδια, Κοσμᾶ Κοσμῆς. Ὁ Ζαμουχρίσην ζητεῖ ἀκόμη ἀγγελᾶδαν, συντακτικὴν ἐπιστολὴν διὰ τὴν κόρην του, τὴν ὁποίαν σκοπεύει νὰ στείλῃ εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον και... συγκεινημένος μὲ τὰς ἀγαθοεργίας τῆς στρατηγίνας, ἀπὸ ἐκείλησιν ἀλοθημάτων, ὁλολύζει μὲ ἀναφυλλητό, ζαρώνει τὸ στόμα και χῶνει τὸ χέρι εἰς τὴν τσέπην διὰ νὰ λάβῃ τὸ μαντήλι του... Ἡ στρατηγίνα βλέπει πῶς μαζί μὲ τὸ μαντήλι βγαίνει ἀπὸ τὴν τσέπην του ἕνα κόκκινο χαρτί και πέφτει ἀνορθῶς εἰς τὸ πάτωμα.

— Εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα δὲν θὰ τὸ λησμονήσω... ψιθυρίζει ὁ Ζαμουχρίσην. — Ὁ ἀφῆσω παραγγελιά και στὰ παιδιὰ και στὰ γγόνια μου νὰ μὴ λησμονήσουν... εἰς γενεὰν και γενεὰν... Νά, παιδιὰ μου, αὐτὴ εἶνε ἐκείνη, πὸν μὲ ἔσωσε ἀπὸ τὸν θάνατον, ἡ ὁποία...

Συνοδεύσασα τὸν πάσχοντά της ἐπὶ στιγμὴν ἡ στρατηγίνα μὲ τὰ μάτια γεμάτα δάκρυα, γυρίζει και κιντᾶ τὸν πάτερ Ἀριστάρχου, ἔπειτα μὲ βλέμμα θωπευτικὸν και εὐλαβὲς παρατηρεῖ τὸ φαρμακεῖον, τὴν θεραπευτικὴν, τοὺς λογαριασμοὺς, τὴν πολυθρόναν, εἰς τὴν ὁποίαν πρὸ μικροῦ μόλις ἐκάθητο ὁ ἐκ τοῦ θανάτου παρ' αὐτῆς σωθεὶς ἄνθρωπος και τὸ βλέμμα της πίπτει ἐπὶ τοῦ χαρτίου, τὸ ὁποῖον εἶχε πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην τοῦ πάσχοντος. Ἡ στρατηγίνα ἐσῆκωσε τὸ χαρτί, τὸ ἐξεδίπλωσε και βλέπει μέσα τρία χαπάκια, τὰ ἴδια ἐκεῖνα χαπάκια, τὰ ὁποῖα τὴν περασμένη Τρίτην εἶχε δώσει εἰς τὸν Ζαμουχρίσην.

— Εἶνε τὰ ἴδια... — ἐψιθύρισε διαποροῦσα ἡ στρατηγίνα. — Καὶ τὸ χαρτί αὐτὸ εἶνε τὸ ἴδιο... Οὔτε κἂν τὸ ἀνοῖξε! Τί ἐπῆρε λοιπὸν τότε; Περίεργον... Νὰ μ' ἐγέλασε τίχα;

Και τὴν ψυχὴν τῆς στρατηγίνας, πρῶτην ἤδη φορὰν κατὰ τὸ διάστημα τῆς δεκαετοῦς ἐξασκήσεως τῆς ὁμοιοπαθητικῆς θεραπείας της, ἤχησε νὰ καταλαμβάνῃ ὑποψία... Καλεῖ τοὺς ἀκολουθούσους ἀσθενεῖς και ὁμιλοῦσα μετ' αὐτῶν περὶ ἀσθενειῶν παρατηρεῖ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀπαρτηρήτως προσέβαλε τὴν ἀκοήν της. Οἱ ἀσθενεῖς, ὅλοι μὲχρις ἐνός, ὡς νὰ ἦσαν συνεννοημένοι, κατ' ἀρχὰς τὴν ἐδοξολόγουν διὰ τὴν θαυμασίαν θεραπείαν, τὴν ἐθαύμαζον διὰ τὴν ἱατρικὴν σοφίαν της, ἐξύβριζον τοὺς ἱατροὺς ἄλλοπαθητικοὺς και ἔπειτα, ὅταν αὐτὴ ἤρχιζε

νὰ κοκκινίξῃ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, προέβαινον εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ἀναγκῶν των. Ὁ ἕνας ζητεῖ ὀλίγη γῆ γιὰ νὰ σπείρῃ, ὁ ἄλλος κωσὸξυλα, ὁ τρίτος τὴν ἀδειαν νὰ κυνηγήσῃ εἰς τὰ δάση της κ.τ.λ. Αὐτὴ κιντᾶ τὴν ἀδολον και καλό-

καρδον φροισογνωμίαν τοῦ πατρὸς Ἀριστάρχου, ὁ ὁποῖος τῆς εἶχεν ἀποκαλύψει τὴν ἀλήθειαν, και νέα ἀλήθεια ἀρχίζει νὰ τῆς ἐκμωξᾷ τὴν ψυχὴν. Κακὴ ἀλήθεια, ἐπάδυνος...

Τί πονηρὸς πὸν εἶνε ὁ ἄνθρωπος!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΣΕΧΩΦ

[Ἐκ τοῦ ρωσικοῦ. — Μεταφρ. ΑΓΑΘ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ]

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ ΤΗΣ ΑΡΝΑΣ

Στὴν ἀδερφή τοῦ Πόνου

"Α δὲ μορσεῖς παρὰ νὰ κλαῖς τὸ δέλλο. Τοὺς ζωντανούς τὰ μάτια σου ἄς θρηνήσουν. Θέλου, μὰ δὲ βολεῖ νὰ λησμονήσουν. — m.

— Ὁρακαλή, καλοὶ μου χωριανοί! Τῆς Ἄρνας τὸ γιοφύρι ποῦθε βγαίνει; Δῶθε βγαίνει; Πέτε μου, ἂν εἴστε χριστιανοί, Δῶθε βγαίνει; — Νάισκε, Κυρά, μὰ σκοτεινὴ, Λένε, κὶ ἀγύριστη εἶναι ἡ στράτα, Ἄσβολωμένη Καὶ δὲ βγαίνει. — Ἐχω τὸν πόνο μου κερὶ, Καὶ τὴν ὑπομονὴν μου ἔχω λυχνάρι, Κ' ἔχω ἕνα νειὸ, λεβέντη παληκάρι, Στὸ Ἄρνητοχώρι ἀντίπερα κὶ ἀκαρτερεῖ, Καὶ μὲ προσμένει. Ποῦθε βγαίνει; Δῶθε βγαίνει Τῆς Ἀρνητιάς τὸ ρέμα, χωριανοί; Πέτε μου, ἂν εἴστε χριστιανοί, Δῶθε βγαίνει; — Μεταχαρᾶς! Μεταχαρᾶς σου! Μὰ ὥστόσο λίγο πέρα, πιδ μπροστὰ σου, Πιδ ἔμπρός, πιδ πίσω, γύρο σου, Πιδ πέρα, Πέρα ἀπὸ κάποιο διάστημα, Σὲ κάποια σφαῖρα, Σὲ κάποια Σιδερόπορτα ἀκατάλυτη, Ἀκοίμητος ὁ Δράκοντας Βιγλίζει ὁ Μονομάτης Καὶ ὀλαγρυπνεῖ. — Κὶ ὀλαγρυπνεῖ, ἀγρυπνεῖ και μὲ προσ- [μένει; — Ὁ, πῶς, ὀμιμένανε θὰ ἀκαρτερεῖ! Ἐμέινα, ξέμινα ἡ φουρτουνιασμένη, Τῆ στράτα δείχτε μου και μὲ προσ- [μένει.

— Καὶ ὀλαγρυπνεῖ, Κυρά, μὰ τὸ σκοτάδι, Μὰ τὸ σκοτάδι τώρα πὸν σὰς ἔχει, Μὰ τὴν πίσσα μας, Μὰ τὸ ἄλλο πὸν παντοτεινὸ αὔριο θὰ [σὰς χαρεῖ, Ποῦ λαίμαργο στὰ ἀρπάγια του σὰς Σὰς καρτερεῖ... [καρτερεῖ, — Μὲ ἀκαρτερεῖ εἶπατε; Μὲ ἀκαρτερεῖ; Ὁ, πῶς, ὀμιμένανε, θὰ ἀκαρτερεῖ! Ἐμέινα, ξέμινα ἡ φουρτουνιασμένη, Τῆ στράτα δείχτε μου και μὲ προσμένει. — Καὶ οὔτε τὰ ἀχνὰ τὰ μοσκολίβανά σας, Ποῦ εἰς κάποια καίτε γήινα εἰδωλά σας, Οὔτε οἱ ροδόχρυσες λαμπάδες, Ποῦ ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ Προμηθεᾶ τὴν [ἀγρια φλόγα Καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ τὸ αἵμα- [τοξάστραμμα Δανεῖξετε τὸ ἀκοίμητό τους φῶς, Οὔτε κἂν τὸ ἄβροτο τὸ Σιδερόχορτο, Καὶ ὄχι νὰ εἰπεῖς θνητοῦ βαρεῖά ἢ και [σφύρα, Ἐδειλιασαν τὸ φύλακα ποτε ἢ τὴ θύρα... — Στὸ μαῦρο πόνο μου θὰ τρῖξει Μανταλωμένη κάθε θύρα. Θὰ ἀναστενάξω και θὰ ἀνοῖξει Καὶ ἡ Σιδερόπορτα. Μὰ δείχτε, Δείχτε τὴ στράτα, χριστιανοί, Καὶ ἄς εἶναι πίσσα σκοτεινὴ Καὶ ἀσβολερῆ.

— Ζωὴ σὲ λόγου σου, Καλοκυρά! — Χαρά στην τῆ ζωὴ, χαρὰ στὴν τῆξη! — Δέσε μαγνιά και κόμπο στὴν καρδιά, Τὸν πόνο σου τὸν ἀγιο νὰ βαστήξῃ!

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΕΡΣΟΝ—ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ*

Ετσι λοιπόν ο Πλάτων γεμάτος από τον Εὐρωπαϊκὸν νοῦν ἐξέφερε τὴν λέξιν: Παιδείαν. Εἶδε τοὺς θεσμούς τῆς Σπάρτης καὶ κατένοησεν, ἤμπορεῖ νὰ εἰπῆ κανεῖς, μεγαλοφρονέστερα παρὰ κάθε ἄλλος πρὸ αὐτοῦ, τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀγωγῆς. Τὸν ἔτερεπεν ἀπειρώς κάθε ἀτομικὴ ἀρετὴ, κάθε χαρίεσσα καὶ ἀφέλμος καὶ ἀληθινὴ πράξις, πρὸ πάντων δὲ ἡ λάμπρις τῆς μεγαλοφύας καὶ ἡ αἴγλη τῶν πνευματικῶν κατορθωμάτων. «Μέτρον δὲ γ', ἔφη, ὦ Σάκρατες, ὁ Πλάτων, τοιοῦτων λόγων ἀκούειν ὄλος ὁ βίος νῦν ἔχουσι». Πόσον ἐκτιμᾷ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῆς ἰδιοφυίας τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ Παρμενίδου! Πόσον ἀξίαν ἀποδίδει εἰς αὐτὴν τὴν ἰδιοφυίαν! Εἰς τὰς ἐξαιτίας προσωποποιοῦσας τὸν ἀπεκίλει θεοὺς τὰ διάφορα προσόντα. Πόσον θεωρεῖ πολῦτιμον τὴν γυμναστικὴν διὰ τὴν παιδείαν, πόσον τὴν γεωμετρίαν, τὴν μουσικὴν, τὴν ἀστρονομίαν, τῆς ὁποίας ἐξυμνεῖ τὴν κατευναστικὴν καὶ ἰαματικὴν δύναμιν! Εἰς τὸν Τίμαιον ὑποδεικνύει τὴν ὑψίστην χρῆσιν, ποὺ ἤμποροῦμεν νὰ κάμωμεν τῶν ὀφθαλμῶν μας: «*Ἀλλὰ τούτου λεγέσθω παρ' ἡμῶν αὕτη ἐπὶ ταῦτα αἰτία, θεὸν ἡμῖν ἀνευρεῖν δωρησασθῆναι τε θῆναι, ἵνα τὰς ἐν οὐρανῷ κατοδόντες τοῦ νῦν περιόδους χρῆσασίμεθα ἐπὶ τὰς περιφορὰς τὰς τῆς παρ' ἡμῶν διανοήσεως, ἐγγυεῖς ἐκείναις οὖσας, ἀταράκτους τεταραγμένας, ἐκμαθόντες δὲ καὶ λογισμῶν κατὰ φύσιν δευδότητος μετασφόντες, μιμούμενοι τὰς τοῦ Θεοῦ πάντως ἀπλανεῖς οὖσας, τὰς ἐν ἡμῖν πεπλανημένας κατασφραγίσμεθα*». Καὶ εἰς τὴν Πολιτείαν: «*Τὸ δ' ἔστιν οὐ πᾶν φαῦλον, ἀλλὰ χαλεπὸν πιστεῦσαι, ὅτι ἐν τούτοις τοῖς μαθήμασιν ἐκάστοις ὄργανόν τι ψυχῆς ἐκκαθαίρεται τε καὶ ἀναλωπυρεῖται ἀπολλύμενον καὶ τυφλούμενον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων κρεῖττον δὲ, σωθῆναι μυρίων ὀμμάτων, μόνον γὰρ αὐτῷ ἀλήθεια δρᾶται*».

Ἐλεγε παιδείαν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἐτόνιζε τὴν βίαν τῆς καὶ ἀπέδιδε μεγαλύτεραν σημασίαν εἰς τὰ ἐμφαντὰ προτερήματα. Ἡ καταγωγὴ του ἐξ εὐπατριδῶν τὸν ἔκαμνε νὰ διδῆ κάποιαν ἀξίαν εἰς τὰς διαφορὰς τῆς κοινωνικῆς προελεύσεως. Καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ περὶ τοῦ ὀργανικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἰδιοφυίας εὐρίσκομεν τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς γεννήσεως τῶν ἱεραρχικῶν τάξεων: «*Ἔστέ μὲν γὰρ δὴ πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἀδελφοί, ὡς φήσομεν πρὸς αὐτοὺς μινθολογούντες, ἀλλὰ ὁ Θεὸς πλάτων, ὅσοι μὲν δμῶν ἱκανοὶ ἄρχειν, χρυσὸν ἐν τῇ γενέσει ἐξυ-*

μιξεν αὐτοῖς, διὸ τιμιώτατοί εἰσιν ὅσοι δ' ἐπίκουροι, ἄργυρον σίδηρον δὲ καὶ χαλκὸν τοῖς τε γεωργοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς». Τὴν πίστιν ταύτην προδίδει ἡ Ἀνατολὴ φανερὰ καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. Εἰς τὸ Κοράνιον γίνεται ἐκτενὴς λόγος περὶ τῶν ἱεραρχικῶν τάξεων: «*Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν καὶ τὸ ἰδιαιτερόν των μέταλλον, χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Ὅσοι ἀπὸ ὑμᾶς εἰσθε ἀξιοὶ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀγνοίας, θὰ εἰσθε ἀξιοὶ καὶ ὅταν πιστεύσετε*». Ἐξ ἴσου κατηγορηματικῶς ἦτο καὶ ὁ Πλάτων. «*Ἀπὸ τὰ πέντε εἶδη τῶν πραγμάτων ἤμποροῦν μόνον τέσσαρα νὰ διδαχθῶν εἰς τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων*». Εἰς τὴν δημοκρατίαν τονίζει πρῶτον πάντων τὰ ἦδη τῶν νέων.

Ἐπιτυχέστερον ἀκόμη παράδειγμα διὰ τὴν σημασίαν, ποὺ ἀποδίδει εἰς τὴν φύσιν εὐρίσκειται εἰς τὸν διάλογον μετὰ τὸν νεαρὸν Θεαίτην, ἐπιθυμοῦντα νὰ μαθητεύσῃ πλησίον τοῦ Σωκράτους. Ὁ Σωκράτης λέγει ὅτι ἐὰν μερικοὶ ἔγιναν σοφοὶ μετὰ τὴν διδασκαλίαν του, δὲν χρωστοῦν εἰς αὐτὸν καμίαν ἐπὶ τούτῳ ἐγγνωμοσύνην, ἐπειδὴ ἔγιναν τοιοῦτοι καθ' ὃν καιρὸν ἦσαν μαζί του καὶ ὄχι διότι ἐμαθήτευσαν παρ' αὐτῷ καὶ προσθέτει ὅτι καὶ αὐτὸς ἀγνοεῖ πῶς συνέβη τούτο. «*Ταῦτα δὴ πάντα εἰρηκὰ σοι, ὅτι ἡ δύναμις αὕτη τοῦ δαιμονίου τούτου καὶ εἰς τὰς συνοουσίας τῶν μετ' ἐμοῦ συνδιατριβόντων τὸ ἅπαν δύναται. Πολλοὶ γὰρ ἐναντιοῦνται, καὶ οὐκ ἔστι τοῦτοις ὀφελήθηται μετ' ἐμοῦ διατριβεῖν πολλοῖς δὲ συνέειναι μὲν οὐ διακλιθεῖ, ὀφελούνηται δὲ οὐδὲν συνόντες· οἳ δ' ἂν συλλάβηται τῆς συνοουσίας ἢ τοῦ δαιμονίου δύναμις, οὗτοι εἰσιν ἂν καὶ σὺ ἤσθησαι· ταχὺ γὰρ παραχρῆμα ἐπιδιδάσκει καὶ τούτων αὐτῶν ἐπιδιδόντων οἱ μὲν καὶ βέλαιον ἔχουσι καὶ παραμόνιμον τὴν ὀφέλειαν· πολλοὶ δὲ, ὅσον ἂν μετ' ἐμοῦ χρόνον ὦσι, θανάσιον ἐπιδιδάσκον, ἐπειδὴν δὲ μὲν ἀπόσχονται, πάλιν οὐδὲν διαφέρουσι δτουοῖν. — Ἔστιν οὖν, ὦ Θεάγης, τοιαύτη ἢ ἡμετέρα συνοουσία· ἐὰν μὲν τῷ Θεῷ φίλον ἢ, πᾶν πολὺ ἐπιδώσει καὶ ταχὺ, εἰ δὲ μή, οὐ. Ὅρα οὖν μή σοι ἀσφαλέστερον ἢ παρ' ἐκείνων τινὶ παιδεύεσθαι, οἱ ἔγκρατες αὐτοὶ εἰσι τῆς ὀφελείας, ἢν ὀφελούσι τοῖς ἀνθρώποις, μᾶλλον ἢ παρ' ἐμοῦ, ὅτι ἂν τύχη τούτο πράξαι*». Ἐλεγε ἡμετέρη ὁ Σωκράτης: «*Δὲν ἔχω σύστημα. Δὲν ἤμπορῶ ν' ἀναλάβω εὐθύνας διὰ σέ. Θὰ γίνης ἐκεῖνο, ποὺ ὀφείλεις νὰ γίνης*». Ἐὰν ἤμπορεῖ νὰ μᾶς συνδέσῃ ἡ ἀγάπη, ἢ συναναστροφὴ μας θὰ γίνῃ εὐχάριστος καὶ ὀφέλιμος, εἰ δὲ μή, θὰ χάσῃς τὸν καιρὸν σου καὶ θ' ἀποβῆς παραίτιος

λύτης δι' ἐμέ. Εἰς τὰ ὄμματα σου θὰ φαίνωμαι μωρὸς καὶ ἀνόητος καὶ ἡ φήμη, τὴν ὁποίαν ἔχω, θὰ θεωρῆται ἀπὸ σέ παράλογος. Ἐπᾶνω ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ τῆς θελήσεώς μας ὑπάρχει ἡ μυστηριώδης ἐκείνη ἐλπίς καὶ ὠθησις. Τὸ καλόν, ποὺ ἔχω μέσα μου, εἶνε φύσεως μαγνητικῆς καὶ εὐδοκιμῶ ὄχι μετὰ μαθήματα, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀφοσίωσίν μου εἰς τὸ ἔργον μου». Ἐλεγε: Παιδείαν, ἔλεγε: Φύσιν καὶ συγχρόνως ἐβιάζετο νὰ προσθήσῃ: «*ὑπάρχει ὁμῶς καὶ τὸ Θεῖον*». Καμία ἰδέα δὲν ἤμπορεῖ νὰ γεννηθῇ εἰς μίαν κεφαλὴν χωρὶς νὰ ἔχη τὴν τάσιν νὰ μεταπλασθῇ εἰς δύναμιν καὶ νὰ διοργανωθῇ τεραστῶς μετὰ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα καὶ ὄργανα. Ὁ Πλάτων ἀγαπᾷ τοὺς περιορισμούς, ἀγαπᾷ ἔξ ἴσου καὶ ἐκεῖνο, ποὺ δὲν ὑπάγεται εἰς ὄρια, ἤξευρε ποῖα εὐγένεια καὶ πόσον φῶς ἀπορρέει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τρόπον τινὰ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας τελεῖ εἰς αὐτὸ φέρων λατρίας, — λατρίας, ὁποῖαν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ ὁ ἀπειρώς νοῦς καὶ ὁποῖαν ὀφείλει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ προσφέρῃ. Καὶ ἔλεγε: Αἱ δυνάμεις μας ἐκτείνονται μέχρι τοῦ ἀπείρου καὶ ἐκεῖθεν ἐπιστρέφονται πάλιν εἰς ἡμᾶς. ἤμποροῦμεν νὰ ὀρίσωμεν μόνον ἓν μικρὸν τμήμα, ἔπειτα ὁμῶς ἔρχεται κατὰ τὸ ὁποῖον δὲν ὑπερπηδᾶται καὶ ἐμπροσθεν τοῦ ὁποῖου, ἐὰν κλείσωμεν τοὺς ὀφθαλμούς, εἶνε αὐτοκτονία». «*Ὅλα τὰ πρῶτα καταλαμβάνουν μίαν κλίμακα καὶ ὁποθενδήποτε καὶ ἂν ἀρχίσωμεν, αὐτὰ πάντοτε ἀναβαίνουν καὶ καταβαίνουν*». Ὅλα εἶνε συμβολικὰ καὶ ἐκεῖνα, ποὺ λέγομεν ἡμεῖς ἀποτελέσματα, εἶνε μόνον ἀρχαί».

Τὴν κλειδα τῆς μεθόδου καὶ τῆς ἀριότητος τοῦ Πλάτωνος ἀποτελεῖ ἡ δις διηρημένη γραμμὴ του. Ἀφ' οὗ διεσαφηνίσει τὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ καὶ ἀληθοῦς καὶ τῶν τύπων τοῦ νοητοῦ κόσμου, λέγει: «*Ὅσοι τοῖνυν γραμμὴν δίχα τεμημένην λαβόν ἄνισα τμήματα, πάλιν τέμνε ἐκάτερον τμήμα ἀπὸ τὸν αὐτὸν λόγον, τὸ τε τοῦ ὀρωμένου γένους καὶ τὸ τοῦ νοουμένου, καὶ σοὶ ἔστι σαφηνεῖα καὶ ἀσφαλεία πρὸς ἄλλα ἐν μὲν τῷ ὀρωμένῳ τὸ μὲν ἕτερον τμήμα εἰκόνες. Λέγω δὲ τὰς εἰκόνας πρῶτον μὲν τὰς σκιὰς, ἔπειτα τὰ τοῖς ὕδασι φαντάσματα καὶ ἐν τοῖς ὕδασι πικρὰ τε καὶ λεία καὶ φανὰ ἐννεόσηκε, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον, εἰ κατανοεῖς. — Τὸ τοῖνυν ἕτερον τίθει, ἢ τούτου ἔουκε, τὰ τε περὶ ἡμᾶς ζῶα καὶ πᾶν τὸ φυνεντόν καὶ τὸ σκευαστόν ὅλον γένος. — Σκόπει δ' αὖ καὶ τὴν τοῦ νοητοῦ τομὴν ἢ τμητέον — ἢ τὸ μὲν αὐτοῦ τοῖς τότε τμηθεῖσιν ὡς εἰκόσι χρωμένῃ ψυχῇ ζητεῖν ἀναγκάζεται ἐξ ὑποθέσεων οὐκ ἐπ' ἀρχὴν πορευομένη, ἀλλ' ἐπὶ τελευτῇ, τὸ δ' αὖ ἕτερον τὸ ἐπ' ἀρχὴν ἀνυπόθετον ἐξ ὑποθέσεως ἰούσα καὶ ἄνευ ὀππερ ἐκεῖνο εἰκότων αὐτοῖς εἶδει*

δι' αὐτῶν τὴν μέθοδον ποιουμένη». — Εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα τμήματα ἀντιστοιχοῦν αἱ τέσσαρες πράξεις τοῦ νοῦ, ἡ εἰκασία, ἡ πίστις, ἡ διάνοια καὶ ἡ νόησις. Ὅπως κάθε λίμνη ἀντανάκλῃ τὴν εἰκόνα τοῦ ἡλίου, ἔτσι καὶ κάθε ἰδέα καὶ κάθε πράγμα ἀντικατοπτρίζει μίαν εἰκόνα καὶ ἐν πλάσμα τοῦ ὑψίστου νοῦς. Τὸ σύμπαν διαυλακόνεται ἀπὸ μυριάδας διωρῶν, μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ὁποίων ὅλα τὰ πράγματα ἀνέρονται καὶ κατέρχονται.

Μετὰ τὴν ἰδίαν ἔξαρσιν φέρεται ὁ νοῦς του εἰς ὅλα τὰ πράγματα· εἰς τὸν Φαῖδρον, ὅταν διδάσῃ ὅτι τὸ κάλλος εἶνε τὸ χαριέστερον ὅλων τῶν πραγμάτων, ὅτι μεταδίδει παντοῦ τὴν φαιδρότητα καὶ διαχέει τὸν πόθον καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ σύμπαν, ἢ ὁποθενδήποτε ἄλλου ἐμφανισθῇ καὶ ἐμφανίζεται παντοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ κατὰ ἄλλο, ποὺ εἶνε τόσον ὠραιότερον ἀπὸ τὸ κάλλος, ὅσον αὐτὸ εἶνε ὠραιότερον ἀπὸ τὸ χάος, τοῦτέστιν ἡ σοφία, τὴν ὁποίαν δὲν εἴμπορεῖ ν' ἀντιληφθῇ τὸ θυμαστόν μας ὄργανον τῆς ὁράσεως, ἢ ὁποῖα ὁμῶς, ἐὰν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ὁρατὴ, θὰ μᾶς ἔφευγεν εἰς ἔκστασιν μετὰ τὴν τελείαν τῆς πραγματικότητος. Τὴν ἐκθειάζει δὲ προσέτι καὶ ὡς πηγὴν ὄλων τῶν ἀρετῶν εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης. «*Τούτο γὰρ μὴ μαθόντων λήθη μὲν ἐν ψυχαῖς παρέξει μὴ μὲν ἀμελετήσῃ, ἀτε διὰ πίστιν γραφῆς ἔξωθεν ὑπ' ἄλλοτριῶν τύπων, οὐκ ἐνδοθεν αὐτοῦς ὑπ' αὐτῶν ἀναμνησκομένους*».

Καὶ ἔτσι πάντοτε. Εἰς τὸ Συμπόσιον περιέχεται μία θεωρία, ἢ ὁποῖα ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα κατέστη τὴν σήμερον κοινὸν κτήμα πάσης ποιήσεως καὶ ὄλων τῶν κρηνημάτων καὶ διδασκῶν τοῦ κόσμου, ὅτι δηλαδὴ ὁ σαρκικός ἔρωσις εἶνε κατὰ ἀτελεῖ καὶ ἀποτελεῖ μόνον ἀμυδρόν τι σύμβολον τοῦ φλογεροῦ ἔρωτος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀπειρὸν ἐκεῖνο κάλλος, τὸ ὁποῖον ἤλθεν ἢ ψυχὴ νὰ εὐρῆ εἰς αὐτὸν ἰδῶ κατὰ τὸν κόσμον. Ἡ πίστις αὕτη εἰς τὴν θεϊκότητα εἶνε βαθῶς ἐρριζωμένη μέσα εἰς τὸν νοῦν του καὶ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν ὄλων του τῶν δογμάτων. Τὸ σῶμα δὲν ἤμπορεῖ νὰ διδάξῃ σοφίαν, — αὐτὸ ἤμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ μόνος ὁ Θεός. Καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἰσχυρίζεται πάντοτε ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶνε διδασκῆ, ὅτι δὲν εἶνε ἐπιστήμη, ἀλλὰ μόνον ἐμπνευσις, ὅτι τὰ μέγιστα ἀγαθὰ μας παράγονται ἀπὸ ἓν εἶδος μανίας καὶ ὅτι μᾶς παρέχονται ὡς θεῖον δῶρημα.

Καὶ ἔτσι πλέον φερόμεθα πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἐκείνην μορφήν, ποὺ τὴν κατέστησε κέντρον τῆς Ἀκαδημίας του καὶ τὴν χρησιμοποιοῖ ὡς ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποῖου θέλει πάντοτε νὰ διατυπώσῃ τὴν ἰδέαν του καὶ τὴν βιογραφίαν τοῦ ὁποῖου ἐπεξεργάσθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε μέσα εἰς τὸ ἀπλετόν φῶς τοῦ Πλατωνείου

* «Παναθηναῖα» 15 Ἀπριλίου.

πνεύματος να εξαφανίζονται όλα τα ιστορικά γεγονότα. Ο Σωκράτης και ο Πλάτων είνε οι δίδυμοι άστερισμοί, τους όποιους αδυνατούν να ξεχωρίσουν απ' άλλήλων και τὰ πλέον Ισχυρά έργαλεία. Και ο Σωκράτης επίσης παρουσιάζει όλους τους χαρακτήρας πνεύματος συνθετικού, όποιον διακρίνει κατ' έξοχήν την τέχνην του Πλάτωνος. Ο Σωκράτης, γόνος άφανούς μόν, άλλ' έντίμου οικογενείας, είχε την πλέον συνειθισμένην Ιστορίαν, διετέλει άτομικώς τόσον υπό τὸ κράτος τῆς σύζυγον του, ώστε τούτο παρέιχεν άφορμήν εις σκώμματα εις βάρος του, κατά τοσοῦτο μάλλον καθόσον ἡ άπροσκοπίτος αγαθότης του και ἡ λεπτή του καλαισθησία προεκάλει τὰς έπιτυχείς άστειότητας τὰς όποιās και ποτὲ δὲν ἡμίλει ν' ανταποδίδῃ. Οί θεατρῶναι τὸν παρίστανον ἐπὶ σκηνῆς, οί κέραμοποιοὶ έσχεδιάζαν την άσχημην μορφήν του εις τὰς λαγύρους των. Ἦτο ψυχραίμος και με τὸ άπαράμιλλον χιῶμόρ του συνήγωνε την πλέον άτάραχον γαλήνην και μίαν πείραν τῶν άνθρώπων, με την όποιαν ένίκα πάντοτε εις την συζήτησιν όλους όσους είχεν άπέναντί του—και είχε πάντοτε μίαν ακατανίκητον αγαπην προς τὰς συζητήσεις. Οί νέοι τὸν λατρεύουν εις άπίστευτον βαθμόν και τὸν προσκαλοῦν εις τὰ συμπόσια των, προθύμως δὲ και αὐτὸς δέχεται τὰς προσκλήσεις χάριν τῶν συζητήσεων. Ἄλλὰ και εις τὸν πότον δὲν ὑστερεῖ τῶν άλλων, επικρατεῖ μάλιστα εις τὰς Ἄθήνας ἡ φήμη ὅτι όλους τὸς ὑπερβαίνει εις την άντοχήν κατά τῆς μέθης, διότι απ' οὗ όλοι οί συνδαιτημόνες κλισθοῦν άναίσθητοι κάτω από την τράπεζαν, αὐτὸς ἐγείρεται νηφάλιος από την θέσιν του και άπέρχεται, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τὸ παραμικρόν, διὰ νὰ έξωλουνθήσῃ κάποιου άλλου τὰς συζητήσεις και τὸς διαλόγους του.

Ο Σωκράτης έτέρπετο εις πολλὰς άφελείς κλίσεις αγαθοῦ άστοῦ, ἡγάπα καθ' ὑπερβολήν τὰς Ἄθήνας, δὲν ἠνείχετο τὰ δένδρα, και ποτὲ δὲν ἐξήρχετο έκουσίως έξω από τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἡρμήνευε τὸς παλαιούς οἰωνούς, δὲν άπέφευγε τὸς όκληρούς και τὸς άμαθεῖς και ἐθεώρει πᾶν ὅτι ἦτο άθηναϊκὸν κάπως καλύτερον παρά καθεὶ άλλο εις όλον τὸν άλλον κόσμον. Εἰς τὰς συνηθείας του και εις τὸς λόγους του ἦτον άπλοῦς σάν Κουάκερος ἡρέσκετο εις την φρασολογίαν τοῦ ὄχλου, εις παροιμίας ὀρνίθων και ὀρνυκίων, χυτῶν και συγκομορεῶν, Ιπποκόμων και πεταλωτῶν και άκατονομάστων χειροτεχνῶν— και ἰδίως ὀσάκας συνδιελέγετο με άνθρώπους πολὺ κοιμνευόμενους και άριστοκράτας. Ἡ βιωτική του εμπειρία δὲν ἦτο διάφορος από την τοῦ Βενιαμίν Φραγκλίνου. Δι' αὐτὸ μίαν ἡμέραν συνομιλῶν με κάποιον, πὸν έφοβεῖτο νὰ μεταβῇ περὶ εις την Ὀλυμπίαν,

ἀπέδειξεν ὅτι ὁ δρόμος δὲν ἦτο μακρότερος από τὸς γύρους, πὸν έκαμνεν έντός τῆς οἰκίας του, ἐάν τὸς ἐπέξετεινεν αναλόγως.

Ο εὐθύς ὅμως αὐτὸς γέρον με τὰ μεγάλα αὐτιά και με την πολυλογίαν του την άτελειωτην ἐλέγετο ὅτι εις μερικὰς περιστάσεις κατά τὸν βοιωτικὸν πόλεμον ἐπέδειξε τοιαύτην εὐτολίμian, ὡστε έσωσε την ὑποχώρησιν ὀλοκλήρου σώματος και διηγοῦντο μάλιστα περὶ αὐτοῦ ὅτι παρακαθήμενός ποτε μεταξύ τῶν δικαστῶν, υπό τὸ πρόσχημα τῆς μωρίας, έσχε τὸ θάρρος ν' αντίστη μόνος αὐτὸς εις την ψήφον τοῦ δήμου, χωρὶς νὰ φοβηθῇ νὰ διακινδυνεύσῃ την ζωήν του. Εἶνε πάμπτωχος, ἀλλὰ διαιτάται με σκληραγωγίαν στρατιώτου και ἡμπορεῖ νὰ ζῆσῃ με ὀλίγας ἐλαίας, διαγιε λιτότατα τρεφόμενος μόνον με ἄρτον και νερόν, ἐκτός μόνον ὀσάκας φιλοξεύεται από τὸς φίλους του. Τὰ έξοδά του ἦσαν μηδαμινὰ και κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ζῆσῃ, ὅπως αὐτὸς ἔζη. Δὲν ἐφόρει έξώρονονχα, ὁ χιτῶν του ἦτο πάντοτε ὁ ἴδιος και τὸ θερος και τὸν χειμῶνα και περιεπάτει πάντοτε με γυμνὸς τὸς πόδας. Δηγοῦνται ὅτι, διὰ νὰ ἔχη την προσφιλή του διασκέδασιν νὰ διημερεύσῃ συνδιελεγόμενος με τὸς κοιμνοῦς και μορφωμένους νέους, άπεσύρετο από καιροῦ εις καιρὸν εις τὸ ἐργαστήριόν του και ἐγλυφεν ἀγάλματα διὰ νὰ πωλήσῃ. Ἄλλὰ τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι εις την άσχολίαν αὐτήν ἐπεδίδετο κατ' ἀραιὰ διαλείμματα, ἡ δὲ προφιλεστέρα του ἐνασχόλησις ἦσαν οί ἀθάνατοι ἐκεῖνοι διάλογοι, εις τὸς όποιους με την ὑποκριτικὴν πρόφασιν ὅτι τίποτε δὲν γνωρίζει, ἐπιτίθεται και άποστομόνει όλους τὸς ῥήτορας, όλους τὸς σοφιστὰς τῶν Ἄθηνων, έντοπίους τε και ξένους, νησιώτας και Μικρασιάτας. Κάνει δὲν κατορθῶνει ν' άποφύγῃ την συναψιν διαλόγου μαζί με αὐτόν, σαγηνεύεται από την άφέλειάν του, από την φιλομαθειάν του, με την όποιαν προσέρχεται σάν άνθρωπος, πὸν ζητεῖ με ὄλην την εἰλικρίνειαν νὰ φωτισθῇ και ν' ἀλλάξῃ γνώμην, ἐάν ἡ γνώμη του ἦτο πεπλανημένη και μετὰ χαρᾶς άνασκευάζει τοῦ άλλου την γνώμην, μόλις αντιληφθῇ ὅτι οὗτος διασχυρίζεται κάτι, πὸν εἶνε ψευδές, σάν άνθρωπος, ὁ όποιος με ὄσην εὐχαρίστησιν δέχεται τὸν έλεγχον, με άλλην τόσην τὸν εφαρμόζει και εις τὸς άλλους, διότι φρονεῖ ὅτι δὲν ἡμπορεῖ νὰ συμβῇ εις τὸς ανθρώπους μεγαλύτερον δυστύχημα από τὸ νὰ ἔχουν ψευδεῖς ἰδέας περὶ τοῦ τί εἶνε ὀρθὸν και τί ὄχι ὀρθόν. Συζητητῆς άδυσώπητος, πὸν δὲν ἤξευρε τίποτε, ἀλλὰ με την υπερτέραν διάνοιαν τοῦ ὀποίου κανεὶς δὲν ἠδύνατο ν' αντιμετρεθῇ, κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰ διανοήματά της, τοῦ ὀποίου ἡ ψυχραιμία ἦτον άτάραχος, τοῦ ὀποίου ἡ φοβερά λογική ἐφαίνετο σάν παιγνίδι και διετυπούτο

πάντοτε με άστειότητας και χαριεντισμούς, τόσον άμέριμος και άνήξερος, ὡστε ἀφώπλιζε και τὸς πλέον ἐπιφυλακτικούς και με τὸν φιλοφρονέστερον τρόπον τὸς περιέπλεκεν εις φρικτὰς ἀμφιβολίας και συγχύσεις, ἤξευρεν ἐν τούτοις αὐτὸς την διέξοδον από την άμυχανίαν, την ἤξευρεν και ὅμως δὲν ἤθελε νὰ την εἰπῇ. Δὲν ὑπάρχει σωτηρία μαζί του, με τὰ διλήμματά του τὸς φέρει όλους εις φοβεράν άμυχανίαν και ὅστις χαμαὶ τὸς φημισμένους Γοργίας και Ἰππίας, ὅπως τὰ παιδία ὅπτιον τὰς σφαίρας των. Ο τυραννικὸς πραγματιστῆς Μένων ὀμίλησε χιλιάκις ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ περὶ τῆς ἀρετῆς, ὀμίλησε περὶ αὐτῆς εις πολλὰς συναστροφὰς και, ὅπως τῷ ἐφαίνετο, με πολλήν ἐπιτυχιάν και αὐτήν την στιγμὴν δὲν ἡμπορεῖ οὔτε κἂν πλέον νὰ εἰπῇ τί εἶνε,—τόσον τὸν ἔχει παραλύσει ἡ ναρκωτικὴ γοητεία τοῦ Σωκράτους.

Ο χονδροκέφαλος αὐτὸς εὐφρολόγος, τοῦ ὀποίου αἱ ἀλλόκοτοι ἰδέαι, τοῦ ὀποίου αἱ άστειότητες και τὰ χαριτολογήματα τόσον ἔτερπον τὸς νεαροῦς εὐπατριδας, ἐνῶ ἡ φήμη περὶ τῶν ἀποφθεγμάτων και τῶν σκωμμάτων του καθημερινῶς ἐξηπλοῦτο περισσότερο, άποδεικνύεται ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ἔχει εὐθύτητα τόσον ἀδάμαστον, ὅσον και ἡ λογική του και εἶνε ἡ μανιακὸς ἡ κρύπτει υπό τὸ πρόσχημα τῶν χαριεντισμῶν του μίαν ἐνθουσιῶδη εὐσέβειαν. Ἐναγχεῖς πρὸ τῶν δικαστῶν με την κατηγορίαν ὅτι ὑποσκάπτει την θρησκείαν τοῦ δήμου, δὲν διστάζει ν' άνακηρύξῃ τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, την μέλλουσαν ἀμοιβήν και τιμωρίαν και μη θελήσας ν' ανακαλέσῃ την ὀμολογίαν του κατεδικάσθη εις θάνατον και ἐστάλῃ εις τὸ δεσμοτήριον. Ο Σωκράτης μετέβη εις την φυλακήν και ἀφήρεσεν από τὸν τόπον τούτον ὄλον τὸ αἰτωτικὸν αἰσχός του, διότι δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ εἶνε φυλακῆ, ἐφ' ὅσον καιρὸν αὐτὸς ἔμμενεν ἐκεῖ μέσα. Ο Κρίτων ἐδωροδόκησε τὸν δεσμοφύλακα, ἀλλὰ ὁ Σωκράτης δὲν ἤθελε νὰ ἐλευθερωθῇ με πλάγια μέσα: «μῆτε παῖδας περὶ πλείονος ποιούμενος μῆτε τὸ ζῆν μῆτε ἄλλο μῆδὲν πρὸ τοῦ δικαίου. Ταῦτα, ὃ φίλε ἐταίρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀνοθεῖν, ὡσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν ἀδλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, και ἐν ἐμοὶ αὐτῇ ἡ ἡγή τούτων τῶν λόγων βομβεῖ και ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν άλλων ἀκούειν». Ἡ δόξα τοῦ δεσμοτηρίου τούτου, ἡ δόξα τῶν διαλόγων, οἱ ὀποιοὶ ἔγιναν ἐκεῖ μέσα, και ἡ πόσις τοῦ κωνείου άποτελοῦν τὰ θανμαστῶτερα σημεῖα τῆς παγκοσμίου Ιστορίας.

Τὸ σπάνιον αὐτὸ κράμα τοῦ μάρτυρος και τοῦ γελωτοποιοῦ μέσα εις ἐν δύσμορφον σῶμα, τοῦ δεινοτέρου συζητητοῦ τῶν ἀγυιῶν και τῆς ἀγορᾶς με τὸν μελιχλιώτερον ἄγιον, πὸν ἐγνώ-

ρισεν ἡ Ιστορία τῶν χρόνων ἐκείνων, είχαν εμπουήσει εις τὸν διὰ τὰς τοιαύτας ἀντιθέσεις τόσον εὐαίσθητον νοῦν τοῦ Πλάτωνος την πλέον βαθειάν ἐντύπωσιν και δι' αὐτὸ ἡ μορφή τοῦ Σωκράτους κατ' ἀνάγκην προῆλθεν απ' ἐαυτῆς εις τὸ μέσον τῆς σκηνῆς, ὡς τὸ μάλλον κατάλληλον πρόσωπον πρὸς μετάδοσιν τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν, τὸς όποιους είχε ν' ἀποκαλύψῃ. Πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐτυχεστάτη συγκυρία ὅτι συνέπεσε νὰ συναντηθοῦν ὁ Αἰσωπος αὐτὸς τοῦ ὄχλου και ὁ εὐγενὴς λόγιος διὰ ν' ἀπαθανατίσουν ἀλλήλους με τὰς ἀμοιβαίας των ἀρετὰς. Ἡ ἀλλόκοτος σύνθεσις, ἡ χαρακτηριζουσα τὸν νοῦν τοῦ Σωκράτους, ὄφειλε νὰ μεταμφίεσῃ την σύνθεσιν υπό τὸ πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος. Ἐκτός τούτου είχε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον την ἐλευθερίαν, χωρὶς νὰ ἐκτεθῇ εις τὸν ψόγον, νὰ μεταχειρισθῇ τὰ σκώμματα και την ἀδθεντίαν τοῦ Σωκράτους, εις τὰ όποια ἀναμφιβόλως ὄφειλε πολλά, ἐν ᾗ ταῦτα πάλιν παρελάμβανον τὰ κυριώτερα προσόντα των από την ἀπαράμιλλον τέχνην τοῦ Πλάτωνος.

Ἐναπολείπεται τώρα νὰ εἰπω ἀκόμη ὅτι ὄσαι ἐλλείψεις παρατηροῦνται εις τὸν Πλάτωνα εἶνε ἀναπόφευκτος συνέπεια τῶν θεμελιωδῶν του ἰδιοτήτων. Οί σκοποὶ του εἶνε πνευματικοὶ και συνεπῶς ἐκφράζεται ὡς πεκαυδευμένος. Εἶτε ἀνέχεται εις τὸς αἰθέρας, εἶτε βυθίζεται εις την ἄβυσσον, εἶτε πραγματεύεται τὸς νόμους τῆς πολιτείας, τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος, την μετάνοιαν τοῦ ἐγκλήματος, την ἐλιπίδα τῆς ἀποιοχόμενης ψυχῆς— τὸ κάμνει πάντοτε ὡς λόγιος και ὡς σοφός. Ἡ μόνη ἀφαιρέσις, την όποιαν ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν από την ἀξίαν τοῦ Πλάτωνος, εἶνε ὅτι τὰ ἔργα του— και τούτο βεβαίως πρέπει ν' ἀποδοθῇ μόνον εις την ἐπικράτησιν τοῦ νοῦ ἐν τοῖς συγγράμμασί του— ποτὲ δὲν ἔχουν την πρωτόγονον ἐκείνην και νευρώδη ἐπιβολήν, την όποιαν ἔχουν αἱ ἐπικλήσεις τῶν προφητῶν και τὰ κηρύγματα ἀμορφῶτων Ἀράβων και Ἰουδαίων. Τὰ ἔργα του ἀφίνουν πάντοτε ἔνα διάμεσον χώρον και διὰ την συνοχήν ἀπαιτεῖται συνάφεια.

Δὲν ἤξεύρω τί ἡμποροῦν ν' ἀντιτάξουν κατά τῆς κριτικῆς ταύτης, παρά μόνον τὸ ὅτι ἔχομεν ἐδῶ ἐνώπιόν μας ἐν φαινόμενον, τὸ ὀποῖον ἐγκνεται εις αὐτήν την φύσιν τῶν πραγμάτων, ὅτι δηλαδή ἡ βαλανιδιά δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἦνε πορτοκαλιά. Αἱ ἰδιότητες τοῦ σακχάρου μένουσιν εις τὸ σάκχαρον και αἱ τοῦ ἄλατος εις τὸ ἄλας.

Ἡ δευτέρα του ἔλλειψις εἶνε ὅτι δὲν ἔχει σύστημα. Καὶ οἱ πιστότεροι τῶν ὀπαδῶν και τῶν μαθητῶν του ἀπαντοῦν δυσκολίας. Ἄπεπειράθη νὰ διατυπώσῃ μίαν θεωρίαν τοῦ σύμπαντος και ἡ θεωρία του δὲν εἶνε οὔτε πλήρης οὔτε καθ' ἐαυτήν σαφῆς και ἀρτία. Ο μὲν πι-

στεύει ότι έννοεί τούτο, δ δέ εκείνο. Είς έν χωρίον είπε τούτο και είς άλλο χωρίον είπε τό έν διαμέτρον αντίθετον. Τόν κατηγορούν ότι παρέλειψε να εξηγήση την μετάβασιν τών ιδεών είς την ύλην. Έμπροσθέν μας εξαπλώνεται δ κόσμος, ύγιής σάν καρύδι, καθ' έαυτόν τέλειος, χωρίς να βλέπωμεν επάνω του τό παραμικρόν ίχνος χάους, πουθενά δέν παρουσιάζει τό παραμικρόν όήγμα ή στίσιμον, πουθενά σήμελον ύπερβολικής σπουδής, τίποτε τό έμβλωμένον και διορθωμένον, — αλλά ή θεωρία του κόσμου είνε μόνον ήράκη και έμβλωμάτα.

Και τό μεγαλύτερον κύμα γρήγορα χάνεται είς την θάλασσαν. Ο Πλάτων έπροσπάθησε να πλάση ένα πλατωνισμόν, ένα έννοιειδητόν, μελετημένον και ακριβή τύπον δια τόν κόσμον και έπρεπε ν' άποβή ακριβής. Ήθελε να είνε δ κόσμος διαπερασμένος από τό πνεύμα του Πλάτωνος, ούδέν πλέον, ούδέν έλαττον. Κάθε άτομον άρα πρέπει να έχη τόν πλατωνικόν χρωματισμόν κάθε άτομον, κάθε σχέσιν, κάθε ποιότητα, που την ήξεύρετε προηγουμένως, πρέπει εκ νέου να την μελετήσητε και να την επανευρήτε έδώ, αλλά να την επανευρήτε τακτοποιημένην, όχι πλέον φύσιν, αλλά τέχνην. Και θα αισθανθήτε ότι δ' Αλέξανδρος επέδραμε πραγματικώς με τούς άνδρας του και τά άλογά του μερικά βασίλεια του πλανήτου, αλλά τά βασίλεια και τά πράγματα, έξ άν αποτελούνται τά βασίλεια, τά στοιχεΐα και αυτός άκόμη δ' πλανήτης, οι νόμοι του πλανήτου και τών ανθρώπων διεπέρασαν αυτόν τόν άνθρωπον, όπως και τό ψωμί τό σώμα του και δέν είνε πλέον ψωμί, αλλά σώμα και έτσι κατήγησε και αυτή ή μαμμούθεις βούκα, που λέγεται Πλάτων. Είς τόν κόσμον απέτύπωσε τό εκδοτικόν σήμα του. Αυτή είνε ή φιλοδοξία του ατομικισμού. Αλλά ή βούκα ήτον ύπερβολικώς μεγάλη. Ο Βόας προσπαθεί με όλα τά δυνατά του να την καταλή, αλλά δέν επιτυγχάνει. Αποτυγχάνει είς τας προσπαθείας του και πνίγεται είς τό δάγκημα, διότι μόλις ένέπηξε τούς οδόντας του είς τόν κόσμον, παραλύονται αι κινήσεις του φάρυγγος του όφους. Και έτσι άποθνήσκει, και ή άκατάβλητος φύσις εξακολουθεί να ζή και τό λημονεί. Αυτό συμβαίνει είς όλους και τό ίδιον συνέβη και είς τόν Πλάτωνα. Παραβαλλόμενα με την αιωνίαν φύσιν είνε τά έργα του Πλάτωνος φιλοσοφικά μόνον γυμνάσματα. Όμιλεί περί τούτου και περί εκείνου του μέρους, αλλά και δ' όξυνούστα-

τος Γερμανός¹, δ μαθητής του, που τόν ήγάπησε περισσότερο παρά κάθε άλλος, δέν ήτον είς θέσιν να μάς ειπή τί είνε πλατωνισμός· πραγματικώς δέ προκειμένου περί κάθε μεγάλου ζητήματος, ήμπορεί κανείς ν' αναφέρη θαυμασία χωρία από τό κείμενό του ακριβώς ύπερ τών έν διαμέτρον αντιθέτων γνωμών.

Αυτά τά πράγματα πρέπει να λεχθούν, εάν θέλωμεν να κρίνωμεν την προσπάθειαν του Πλάτωνος ή και όποιουδήποτε άλλου φιλοσόφου, που ζητεί να εξηγήση τελείως την Φύσιν, — ή Φύσις δέν επιτρέπει τό τοιοϋτο. Καμία δύναμις της μεγαλοφυΐας δέν έσχε μέχρι τούδε την παραμικράν επιτυχίαν είς την εξήγησιν της ύπάρξεως. Μένει πάντοτε τέλειον άνίγημα. Αλλά θα ήτον άδικον ν' άποδοθή είς τόν Πλάτωνα αυτή ή φιλοδοξία. Δέν πρέπει να φανή ότι κάμνόμεν χρήσιν του σεβαστού όνόματός του ν' επικολαϊότητα. Όλοι οι άνθρωποι αναλόγως με τό μέτρον της διανοητικής του αναπτύξεως άνεγνώρισαν τ' ανθρωπίνως άνυπέρβλητα έργα του. Εάν θέλωμεν να τόν γνωρίσωμεν, πρέπει να τόν συγκρίνωμεν όχι με την Φύσιν, αλλά με άλλους ανθρώπους. Πόσαι γενεαί παρήλθον και όμως αυτός μένει πάντοτε άνέφικτος! Γιγαντώδης την επιβολήν, ως τά κτίρια του Κάρνικ, οι καθεδρικοί ναοί του Μεσαίωνος, ή τά έτρονσικικά έρεπια, δέν γίνεται αντίληπτός παρά με όλην την παροπλίαν τών ανθρωπίνων δυνάμεων. Έγώ πιστεύω ότι εκείνος τόν αντίλαμβάνεται όρθότερα, δ όποιος τόν άνενίζει με την περισσοτέραν ελάθειαν. Τα νοήματά του γίνονται βαθύτερα, ή σημασία του αυξάνει, όσον περισσοτέρον καταγίνεται τις με αυτόν. Εάν είπωμεν ότι περιέχει θαυμασίαν συλλογήν μύθων ή εάν εγκωμιάσωμεν τό ύφος του ή τόν όρθολογισμόν του ή την αριθμητικήν του, ή κρίσις μας θα είνε παιδαριώδης και έχω λόγους να ύποπτεύωμαι ότι όλη μας σχεδόν ή κριτική οϋτε κατά έν ίώτα δέν είνε καλύτερα της διαλεκτικής του. Η κριτική αυτή όμοιάζει την ανυπομονησίαν, που μάς κατέχει δια τό μήκος τών μιλίων, όταν βιαζώμεθα, και έν τούτοις τό μίλιον έχει πάντοτε τό ίδιον μήκος. Έτσι και τό μεγάλο μάτι του Πλάτωνος έλογάριασε και διεμοίρασε τό φώς και την σκιάν κατά τό πνεύμα της ζωής μας.

¹ Έν Χαλκηδόνι, ΙΧ' 910

Μεταφραστής Θ. Χ. ΦΩΡΑΣ.

¹ Προφανώς έννοεί τόν Κάντιον.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΣ—ΤΟ ΡΑΔΙΟΝ*

5. Φύσις τών ακτίνων του ραδίου. — Αί Βενερέλιαι ακτίνες διακρίνονται καθαρώς είς τρία είδη έντελώς διάφορα άλλήλων, μέχρι τούσπου, ώστε ναμφιβάλλω, εάν πρός της άνακαλύψεως των θα έπίστευέ τις, ότι είνε δυνατόν να συνυπάρξωσιν. Είνε και τά τρία είδη τών ακτίνων τούτων άόρατα· αλλά γίνονται αντιληπτά δια διάφορον πειραμάτων και αντιδράσεων. Πρός διάκρισιν άπ' άλλήλων ώνόμασαν έκαστον είδος δι' ένός γραμματος του έλληνικού αλφαβήτου α, β, γ.

Αί ακτίνες α αποτελοϋσι τά 90% της ραδιακής ακτινοβολίας. Είνε τόσον όλίγον διαπεραστικά, ώστε κλειόμενου του ραδίου έντός λεπτού ύελίνου σωλήνος ή αναμειγνυμένου μετά βερνικίου του Danne δέν αναφαινόνται πλέον. Έν τούτοις κατορθούσι να εκπορεύωσιν έκτός του σωλήνος θετικήν ηλεκτρικήν. Τιθέμεναι έν μαγνητική πεδίω εκτρέπονται έλαφρώς άριστερα. Έκ τών ιδιοτήτων τούτων ήχθησαν είς την ύπόθεσιν ότι αποτελούνται εκ σωματίων μικροτάτων, όσον τό άτομον του ύδρογόνου, φορισμένων θετικώς και εξακοντιζόμενων από του ραδίου με ταχύτητα ίσην πρός τό δέκατον της ταχύτητος του φωτός, ως ύπελόγησαν. Υποθέτουσι δηλαδή, ότι είνε ακτίνες ανάλογοι πρός τας σωληνώδεις ακτίνας του Goldstein, τας παραγομένας έντός του κενοϋ του Crookes, αλλά πολν διαδυτικώτεροι τούτων.

Αί ακτίνες β αποτελοϋσι τά 9% της ραδιακής ακτινοβολίας. Εκτρέπονται δεξιά έν τώ μαγνητικώ πεδίω, άλλ' οχι πάσαι έξ ίσου. Είνε πάσαι σχεδόν πολλαπλασίως διαπεραστικώτεροι τών ακτίνων α χωρίς όμως να έχωσιν ίσην πρός άλλήλας διαδυτικότητα. Παράγουσιν, ως έδειξεν ο London, άρνητικήν ηλεκτρικήν επί καταλλήλως τθειμένου ηλεκτρομέτρου. Έν πάσι φαίνονται άτομα μικροεπιμικρότατα φορισμένα δι' άρνητικής ηλεκτρικής. Είνε δηλαδή ανάλογοι πρός τας καθοδικάς ακτίνας, άλλ' είνε πεντακοσιάζεις διαδυτικώτεροι και πολλάζεις ταχύτεροι τούτων και τά άτομα των προσέτι είνε πολλαπλασίως μικρότερα τών καθοδικών ατόμων. Υπολογίζουσι ότι τό άτομον τών ακτίνων β είνε διςχιλιάζεις μικρότερον του του Ύδρογόνου ήτοι, επί τό παραστατικώτερον, υπολογίζουσι ότι έν ένι εκατοστομέτρω κυβικώ χωροϋσιν 80.000.000.000.000.000.000 ατόμων τών έν λόγω ακτίνων. Η δέ ταχύτης τούτων φαίνεται ίση σχεδόν πρός την ταχύτητα του φωτός, ήτοι είνε τόση περίπου ώστε έντός ένός δευτερολέ-

πτου να κάμουν 5-7 φορές τόν γυρον της γής. Τό άτομον τών ακτίνων β άποτελεί τό καλούμενον ηλεκτρόνιον, δηλαδή τό άτομον του ηλεκτρισμού· είνε δέ μεγίστου φυσικού ενδιαφέροντος διότι δι' αυτού έδειχθη ότι δ' ηλεκτρισμός, τό φώς, ή θερμότης και τά τοιαύτα είνε πράγματα υλικά και δι' αυτού εξηγήθησαν και άπειδείχθησαν αι νεότεροι θεωρίαί της σημερινής Φυσικής, αι εξενεχθείσαι ύπό τών Lorentz, Larmor, Max Abraam. Κατά τούτους δ' είς τας αισθήσεις ήμών ύποκίπτων υλικός κόσμος έχη την αρχήν του έν του ηλεκτρονίου, του ηλεκτρικού δηλαδή ατόμου, ή δέ διαφορά τών φάσεων, ύπό τας όποιας ή ύλη ύποκίπτει είς τας αισθήσεις ήμών εξαρτάται εκ του μεγέθους, της ταχύτητος και της κατατάξεως του ατόμου.

Ήδη ένθυμήθητε την δοξασίαν του Ήρακλείτου «πάντα είνε και μη είνε» και «ούδέν μάλλον τό όν του μη όντος είνε», λάβετε όπ' όψιν την θεωρίαν του ίδιου δια την γένεσιν της ύλης, ότι δηλαδή τό πύρ εκτυκώθη είς αναθυμιάσιν, ήτις δια της σιάσεως έγένητο ύγρόν, τό όποιον σκληρυνθέν κατέστη γή, και έξ άλλου παραβάτετε την θεωρίαν τών άνωτέρω νεωτέρων φυσικών, οΐτινες παραδέχονται ότι δ' κόσμος προήλθεν εκ τών μη ύποκίπτόντων είς τας αισθήσεις ήμών ηλεκτρονίων και είπετέ μοι αν δέν τέινωμεν να καταλήξωμεν επί τό αυτό μετά 2.500 έτη.

Δια να σάς απαλλάξω δέ της άμφιβολίας ότι τά άτομα του ηλεκτρισμού είνε υλικά άτομα θα προσελκύσω την προσοχήν σας είς τινε πειράματα.

Βλέπετε έντός της σφαιρας ταύτης της σχεδόν κενής άέρος τόν μύλον του Crookes, με τά έξ άργυλλίου πτερόνιά του, όστις βαλλόμενος μετά δυνάμεως ύπό τών ηλεκτρικών ατόμων περιστρέφεται. Αν τά άτομα αυτά δέν ήσαν υλικά θα ήτο δυνατή ή περιστροφή του μύλου; Αλλ' έκτός τούτου βλέπετε ότι, αν θέσωμεν άνωθεν μαγνήτην, τά άτομα αυτά έλκονται ύπό του μαγνήτου, ως ο σιδηρός, και άλλάσσουσι διεύθυνσιν. Αν τά άτομα αυτά ήσαν τι άλλον πώς θα ήτο δυνατόν να έλκισθώσιν ύπό του μαγνήτου;

Τό αυτό δεικνύει τό σπινθηροσκόπιον του Crookes, τό όποιον άποτελείται από διαφράγματος θειούχου ψευδαργύρου. Όταν επί τούτου προσπίπτωσι ραδιακαί ακτίνες, φαίνονται δια του φακού σπινθηροβόλουτα τά μέση, τά όποια πλήττουσι τά ηλεκτρικά άτομα.

Εάν άφήσωμεν επί τινε χρόνον να βάλλωνται ηλεκτρόνια επί σταυρού εκ λευκοχρόσου, θα ίδωμεν αυτόν πυρακτούμενον. Εάν τά άτομα αυτά δέν ήσαν υλικά ήτο δυνατόν να πυρακταθή δ' λευκόχρυσος; Έκτός

¹ Πείραμα μύλου Crookes.

² Πείραμα έκτροπής ακτίνων καθοδικών και ραδιακών.

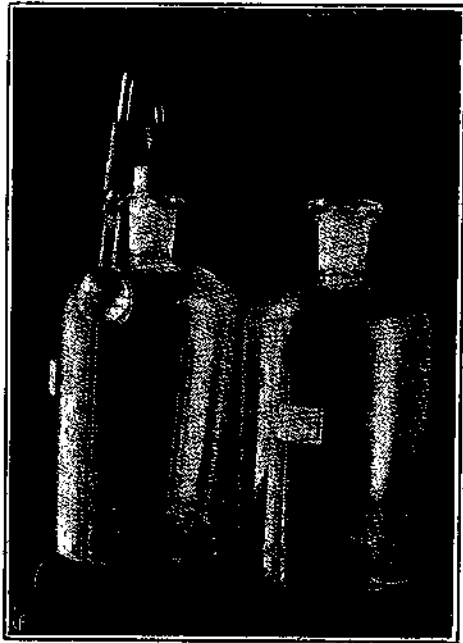
³ Επιδείξεις σπινθηροσκοπίου Crookes.

τούτου, όταν ριψώμεν τὸν σταυρὸν, θὰ ἴδῃτε ὅτι φθορίζουσι περισσότερο τὰ μέρη τῆς ὑέλου, τὰ ὁποῖα δὲν κατεπόνησαν τὰ άτομα αὐτά, διότι τὰ προϋφύλαττον ὁ σταυρὸς· ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινε, εἰάν τὰ ἠλεκτρόνια δὲν ἦσαν ὑλικά¹⁾.

Τὸ αὐτὸ δεκνύει καὶ ὁ ποικιλόχρους φθορισμὸς τῶν ἐντὸς τοῦ σωλήνος λίθων διὰ τῆς προπτώσεως ἐπ' αὐτῶν ἠλεκτρικῶν ἀτόμων²⁾.

Αἱ ἀκτῖνες γ ἀποτελοῦσι μόλις τὸ 1/9 τῆς ραδιακῆς ἀκτινοβολίας. Δὲν ἐκτρέπονται διὰ τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου. Ἔχουσι ταχύτητα ἴσην πρὸς τὸ φῶς. Εἶναι ἐντελῶς ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀκτῖνας τοῦ Röntgen, ἀλλὰ δευτέρως διαδυκνύ-

¹⁾ Ἀριστοφῆ ἡ φιάλη ἡ συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς περιέχουσας τὸ ράδιον, ὅπερ ἐξέπεμπε τὸ νιτὸν δεξιᾶ φιάλῃ ἀνευ νιτοῦ.

τρεαι τούτων, καθότι δύναται νὰ διαπεράσῃσι τοῖχον ἕως ἡμίσεος πύχσεως πάχους.

Καὶ τὰ τρία εἶδη τῶν ἀκτῖνων τοῦ ραδίου καθιστῶσι τὸν ἀέρα εὐηλεκτραγωγόν, ἄλλοις λόγοις ἰοντίζουσι τὸν ἀέρα. Ἐάν εἰς φορτισμένον ἠλεκτροσκοπίον πλησιάζωμεν τεμάχιον ραδίου, χάνει ἀμέσως τὸν ἠλεκτρισμὸν του διὰ τοῦ καταστάντος εὐηλεκτραγωγοῦ ἀέρος³⁾.

ΑΝΑΘΥΜΙΑΣΙΣ ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΥ

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων θαυμαστῶν ἰδιοτήτων, τὸ ράδιον ἐκπέμπει ἐν ἀέριον, τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχάς

¹⁾ Πειράματα σχετικὰ.

²⁾ Πειράματα πυρακτώσεως καὶ φθορισμοῦ λίθων σκληρῶν.

³⁾ Πειράματα σχετικὰ.

ἐνόμιζον ἀποτελούμενον ἐκ λεπτεπιλεπτοτάτων μοριῶν αὐτοῦ καὶ ὠνόμασαν ἀναθυμίασιν ἤχησαν δ' εἰς τὴν σκέψιν καὶ ὀνομασίαν ταύτην, ἐκ τοῦ διὰ παρουσίας πάσας σχεδὸν τὰς ἰδιότητας τοῦ περι οὗ ὁ λόγος μετὰλλου. Ἀλλὰ τελευταίως κατορθώσαντες νὰ προσδιορίσωσι τὸ φάσμα καὶ τὸ ἀτομικὸν βῆρος τῆς ραδιακῆς ἀναθυμιάσεως, ἀνεγνώρισαν αὐτὴν ὡς στοιχεῖον, ὡς σῶμα δηλαδὴ ἀπλοῦν, διάφορον τοῦ ραδίου καὶ τὴν ἐκάλεσαν νιτὸν (ἐκ τοῦ λατινικοῦ nitro=λάμπω).

Τὸ νιτὸν, τὸ ἐκ τοῦ ραδίου ἐκπεμπόμενον τοῦτο ἀέριον, δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν εἰμὴ διὰ διαφόρων πειραμάτων. Ὑπόκειται εἰς τοὺς νόμους τοῦ Mariotte καὶ Gay-Lussac, ὅπως πᾶν ἄλλο ἀέριον. Μετὰ 4—28 ἡμέρας ἀπὸ τῆς γενέσεώς του, ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν, ὅφ' ἂς εὐρίσκεται, μετατρέπεται εἰς ἥλιον—ἐν ἄλλο δηλαδὴ στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον οἱ μὲν Janssen καὶ Lockyer παρετήρησαν φασματοσκοπικῶς εἰς τὸν ἥλιον, ὁ δὲ Ramsay ἀνεύρεν εἰς τινὰ δορυκτὰ—καὶ βραδύτερον χάνεται εἰς τὸν αἰθέρα· αἱ παρατηρήσεις ἀκριβῶς αὐταὶ ἔφεραν εἰς τὸν μέγαν Ramsay τὴν σκέψιν ὅτι ἡ διαίρεσις τῶν σωμάτων εἰς βαρῆα καὶ ἀβαρῆ εἶναι ἐσφαλμένη. Κατὰ τὴν ἐξέλιξίν του τὸ νιτὸν φαίνεται λαμβάνον καὶ τοὺς χαρακτῆρας ἄλλου νιτὸς στοιχείου, τοῦ νέου.

Τὸ νιτὸν ὑπὸ θερμοκρασίαν —65° γίνεται ὑγρὸν ἄχρουν καὶ ἀσθενῶς φωσφορίζον· ὑπὸ δὲ τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὑγροῦ ἀέρος πηγνυται εἰς λάμπον στερεὸν σῶμα λευκὸν κατ' ἀρχάς, κίτρινον βραδύτερον καὶ εἰς τὸ τέλος πορτοκαλόχρουν.

Ὁ Walter καὶ πολλοὶ ἄλλοι φυσικοὶ παρετήρησαν ὅτι πανταχοῦ σχεδὸν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ὑπάρχει πού περισσότερα πού ὀλιγοτέρα ποσότης ἀκτινεργοῦ ἀναθυμιάσεως, προσεχομένης ἐκ τῶν ἐν ἐκείνῳ ἐγκατεσπαρμένων ἀκτινεργῶν σωμάτων. Ἀλλὰ παρατηρεῖται ἀφθονός εἰς τινὰς ἱαματικὰς πηγὰς καὶ ἀποτελεῖ τὴν μεγαλειτέραν θεραπευτικὴν δύναμιν τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀερίου, ἠπόρουσαν πῶς ἦτο δυνατόν πηγαὶ οὔτε πολὺ θερμαὶ οὔτε πολὺ ἔξοχοι ὑπὸ χημικῆν σύστασιν ὑδάτων νὰ ἔχωσι θαυμασίας θεραπευτικὰς δυνάμεις· καὶ ἀπέδιδον αὐτὰς εἰς τὰ πνεύματα τῶν πηγῶν, (τὰς ναϊάδας ἢ νηρηίδας, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ πρόγονοί μας), τὰ ὁποῖα προστατεύοντα τὴν κατοικίαν αὐτῶν ἐθεράπευον τοὺς προσερχομένους. Ἐβλεπον ἐπὶ παραδείγματι νὰ θεραπεύωνται εἰς τὸ Gastein τόσα χρόνια νοσήματα, ὡμολόγουν ὅλοι τὴν ἐκπληκτικὴν ἱαματικὴν δύναμιν τῶν πηγῶν του καὶ ὁμως οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὸν λόγον· ὅποτε μετὰ ἑκατοντάδας ἐτῶν ἀπεδείχθη ὅτι αἱ

περὶ ὧν ὁ λόγος πηγαὶ ἔχουσιν εἰς τὸ ὕδωρ αὐτῶν 79 μονάδας ἀναθυμιάσεως, δηλαδὴ ἀνώτερον ποσὸν πάσης ἄλλης πηγῆς, ἐκτὸς μιᾶς πηγῆς τῶν «Θερμῶν Κουρτζῆ» τῆς Μυτιλήνης.

Ὁ London πρῶτος παρέτηρησεν ὅτι τὸ νιτὸν ἔχει μεγίστην ἀντισηπτικὴν δύναμιν. Ἔθεσεν ἐντὸς δύο φιαλῶν πηκτὴν· κατόπιν ἐντὸς τῆς ἐτέρας αὐτῶν ἀφήκε νὰ σχηματισθῇ ραδιακὴ ἀναθυμίασις· τὴν ἐπομένην ἔχουσε μικρόβια διαφόρων εἰδῶν εἰς ἀμφοτέρας τὰς φιάλας· ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας τὰ μὲν μικρόβια τῆς μετὰ νιτοῦ φιάλης εἶχον καταστραφῆ, τὰ δὲ τῆς ἐτέρας φιάλης ἀνέπτυξαν κανονικῶς πληθῶραν μικροβιακῶν ἀποικιῶν.

Ἐκ τῶν περιεργότερων ἰδιοτήτων τοῦ νιτοῦ εἶναι τὸ ὅτι προσκολλόμενον ἐπὶ τῶν σωμάτων, μεθ' ὧν ἔρχεται εἰς ἐπαφήν, καθιστᾷ αὐτὰ προσωρινῶς ἀκτινεργά. Τὴν δάνειον ταύτην ἀκτινεργεῖαν τῶν σωμάτων ἐκάλεσαν ἐπαγωγικὴν ἀκτινεργεῖαν. Εἶναι δὲ τόσον ἔντονος πολλάκις ἡ ἀκτινεργεῖα αὕτη, ὥστε κατορθοῦται δι' ἐπαγωγικῶς ἀκτινεργοῦντος βάμβακος νὰ προκαλῆται δερματίτις ὁμοία πρὸς τὰς ἀπὸ ραδίου.

Δύο βάρτραχοι ἐγκλεισθέντες ὑπὸ τοῦ London ἐντὸς φιάλης, περιεχούσης νιτὸν, κατέστησαν τοσοῦτον ἀκτινεργοί, ὥστε τεθέντες κατόπιν ἐπὶ φωτογραφικῶν πλακῶν νὰ φωτογραφηθῶσι διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀκτινεργείας.

Βάρτραχος ἀπορροφήσας νιτὸν καὶ φωτογραφηθεὶς διὰ τῆς ἰδίας του ἀκτινοβολίας.

Βάρτραχος ἀπορροφήσας νιτὸν καὶ φωτογραφηθεὶς διὰ τῆς ἰδίας του ἀκτινοβολίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέχρι τοῦδε εἶδομεν περὶ τοῦ ραδίου· ὅτι δύναται νὰ παράγῃ διαρκῆς φῶς· ὅτι ἀκτινοβολεῖ μυθώδη θερμότητα· ὅτι ἰοντίζει τὸν ἀέρα· ὅτι ἀναδίδει συγχρόνως θετικὸν καὶ ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν· ὅτι μετατρέπει τὴν χημικὴν σύστασιν πολλῶν σωμάτων· ὅτι ἐφανέρωσε τὴν μεγίστην ἐνεργεῖαν, τὴν ὁποῖαν ἐγκλείει ἡ ὕλη· ὅτι ἀπέδειξε τὴν ὑλικὴν σύστασιν τοῦ αἰθέρος, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τοῦ φωτός· ὅτι κατέργησε τὴν θεωρίαν τοῦ ἀναλλοιώτου καὶ ἀφθάρτου τῶν στοιχείων—ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν εἶναι εἰμὴ περιπυρὸν τὸ ἥμισυ τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων. Τὸ ἕτερον ἥμισυ ἀποτελοῦσιν αἱ βιολογικαὶ ἰδιότητες τοῦ ραδίου, περὶ τῶν ὁποίων ὁμως δὲν θὰ ἐμυλήσωμεν ἐνταῦθα, διότι ἀξιῶσι μίαν ὀλόκληρον διάλεξιν.

Οὗτω μελετῶν τις τὰ κατὰ τὸ ράδιον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ εὐρίσκεται ἐνθουσιασμένος, διότι τόσα νέα πράγματα μανθάνει καὶ τόσας ἀπορίας κατορθώνει νὰ λύσῃ. Ἄλλ' ὅταν εἰς τὸ τέλος ἀναπαραστήσῃ τὰς ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς προσελθούσας γνώσεις, βλέπει ὅτι τόσον περισσότεραι ἀπορίαὶ τῷ ἐγεννηθήσαν, ὥστε ἀσυνειδήτως νὰ ἀναφωνήσῃ τὸ τοῦ Σωκράτους· ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα, ἐν πράγμα μόνον γνωρίζω, ὅτι δὲν γνωρίζω τίποτε.

Δ. Π. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

λατρός

τεάροις ἐνοποκειμένων γραμμάτων. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Βέη δημοσιεύθησεται ἐν τῇ «Βυζαντίδι», τῷ ἐπιστημονικῷ ὄργανῳ τῆς Βυζαντιολογικῆς Ἑταιρείας.

Τὴν 11 Ἀπριλίου ἐμίλησεν ἐνώπιον τῶν ἐταίρων τῆς Βυζαντιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἄλλου περισοῦ καὶ ἐλεγκτοῦ κόσμου ὁ κ. Μ. Γούδας περὶ τῶν μεσαιωνικῶν χαραγμάτων πλοίων ἐπὶ τοῦ Θησείου. Τὰ μνημεῖα τὰναφερόμενα εἰς τὸ Βυζαντιακὸν ναυτικὸν εἶναι ἐλάχιστα καὶ ταῦτα σμικρᾶς σημασίας. Ἐντεῦθεν ὅ,τι τυχὸν δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν βυζαντιακῶν ναυτικῶν πραγμάτων εἶναι πάντοτε ἀσπασίως δεκτόν.

Ἐπὶ τῶν κίωναν καὶ τῶν τοίχων τοῦ Θησείου (ὡς καὶ τοῦ Παρθενῶνος) παρατήρησεν ὁ κ. Γούδας πολυάριθμα χαραγμάτα πλοίων. Ταῦτα εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα, καθ' ἃ ἐμβριθῶς καὶ μεμαρτυρημένως ἀπέδειξεν ὁ κ. Γούδας συσχετίσας αὐτὰ πρὸς ἄλλα μνημεῖα βυζαντιακῶν πλοίων καὶ πρὸς τὰναφερόμενα ἐν κειμένιοις βυζαντιακῶν συγγραφέων σχετικῶς πρὸς πλοῖα. Οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἐχαραχθήσαν τὰ πλοῖα ταῦτα ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ κίωναν τοῦ Θησείου, εἶναι τῶν περὶ τὴν Ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὑπάρχουσι καὶ τινὰ μεταγενέστερα; ἀλλὰ τὰ πλείστα τούτων εἶναι μίμησις ἀρχαιοτέρων χαραγμάτων. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Γούδα, συνοδευομένη ἄλλως τε ὑπὸ πολλῶν προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων, ἐνεποιήσε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους κύκλους.

Προσεχῶς ἀνακοινώσεσις ἐν τῇ Βυζαντιολογικῇ Ἑταιρείᾳ ὑπὸ τῶν κ. κ. Ζολώτα, Κ. Μ. Ράλλη, Ι. Σβρόδωνου, Θ. Βορέα, Κ. Τριανταφυλλοπούλου, Σπ Βάση, Κ. Β. Κωνσταντοπούλου.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

1 Μαΐου. — Αἱ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας θεωροῦνται ὅτι βραίνουσι εἰς βελτίωσιν, λέγεται μάλιστα ὅτι προσεχῶς πρόκειται νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Γρυπάρης, παραϊτούμενος, εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει θέσιν του. — Ὁ Τουρκοῦτ ἐτοιμάζει ἀποφασιστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τὸν Μαλισσόρον. — Εἰς τὴν συνεννόησιν Πατριρχείου καὶ Ἐξαρχίας προσχωροῦν καὶ οἱ Ἀρμένιοι. — Ὁ Βασιλεὺς θὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ Αἰξ-λέ-Μπαιν κατὰ τὰς ἀσχάς Τουρίου. — Ἡ Γαλλικὴ ἐκστρατεία εὐρίσκει δυσκολίας εἰς τὸ Μαρόκκον. — Ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθήμερου τοῦ Μαΐου ἀποκαθίστανται καὶ τυπικῶς αἱ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας σχέσεις ἀφικνουμένου ἐνταῦθα τοῦ Πρεσβετοῦ τῆς Ρουμανίας κ. Φλωρέσκου.

2 Μαΐου. — Ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐν Τουρκίᾳ ἀπέβη ὀμιλωτέρα, ἐπελθούσης ὀριστικῆς συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν διςτορεμένων. — Εἰς συνέλευσιν Ἀρμενίων ἐπισκόπων ὁ Πατριάρχης Ἀρμενίων ἐπέκρινε ὀριστικῶς τὴν κατάστασιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴν Τουρκικὴν πολιτικὴν. — Ὁ βουλγαρικὸς τύπος ἐξακολουθεῖ ἐξαιρῶν τὸ ἀνορθωτικὸν ἔργον τὸ γίνονμενον ἐν Ἑλλάδι. — Οἱ Ἀλβανοὶ λαμβάνουσι νέα ὄπλα δι' Ἀντιοχειακῶν ἰσχυρῶν. — Παρὰ τὴν πενθήμερον ἀνακωχὴν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Τουρκοῦτ εἰς τοὺς Ἀλβανούς, προσέβαλεν αὐτούς διὰ συνολικῆς καὶ ἰσχυρᾶς ἐπιθέσεως παρασπονδίας. — Ὁ Μέγας Βεζίρης πληροφοροῦν τὴν Βουλὴν διὰ τὰ σκοπούμενα σιδηροδρομικὰ ἔργα δὲν ἀνέφερε διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν σιδηροδρόμων.

3 Μαΐου. — Αἱ Δυνάμεις ἀνεκοίνωσαν πληροφορικῶς εἰς τοὺς πρεσβετὰς τῆς Τουρκίας τὴν ἀπάντησιν τῶν παραγγέλμασι, ὅπως ἡ Πύλη ἀναστείλῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἀποστολὴν τῶν Καθῆδων. — Βούλγαρος λοχαγὸς περιοδεύων ἀνὰ τὴν τουρκοβουλγαρικὴν μεθόριον ἐφρονεῦθη παρὰ Τουρκῶν στρατιωτῶν. — Εἰς τὴν Βουλὴν ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν εἰσηγήθη χθὲς τὸ περὶ Δήμων νομοσχέδιον τῆς Κυβερνήσεως.

4 Μαΐου. — Κατηργήθη ἡ διδασκαλία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Ὁξφόρδην διὰ ψήφων 156 κατὰ 79 καὶ κατέστη προαιρετικὴ. — Τὸ ταξίδιον τοῦ Σουλτάνου εἰς τὴν Μακεδονίαν θὰ γίνῃ λίαν προσεχῶς. — Αἱ ἐργασίαι τῆς τουρκικῆς Βουλῆς θὰ παραταθῶν καθ' ὅλον τὸν Μαῖον, ἐπιζητούσας προφορᾶς τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἐπεσευμένην ψήφισιν τοῦ στρατολογικοῦ νομοσχεδίου, δι' ὃ θίγονται καιριώτατα αἱ προνομίαι τῶν ἐθνομικῶν.

5 Μαΐου. — Κατ' ἀσφαλεῖς πληροφορίας μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἤρχισαν διεξαγόμεναι συνεννοήσεις σχετικαὶ πρὸς πρότασιν ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ μιάς ἐξ αὐτῶν περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ διορισμοῦ καθῆδων εἰς Κρήτην, διοριζομένων παρὰ τῶν Προστατῶν, οὕτως ὥστε νὰ ἰκανοποιηθῶν ἐν μέρει αἱ τουρκικαὶ ἀξιώσεις· τὸ τοιοῦτον θεωρεῖται καὶ πάλιν ὡς θίγον τὸ Κρητικὸν σύνταγμα καὶ προσοδίδον νέαν φάσιν εἰς τὸ ζήτημα. — Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας προσέβη εἰς δριμυτάτας παραστάσεις πρὸς τὴν Πύλην διὰ τὸν φόνον τοῦ Βουλγάρου λοχαγοῦ παρὰ τὰ σύνορα ζητῶν ὑπέρογκον ἀποζημίωσιν. — Νέα ὑπερίτιμους ἐπέλαθε τῶν ἑλληνικῶν χρεωγράφων εἰς τὸ χρηματιστήριον τοῦ Λογδίνου.

6 Μαΐου. — Ὁ Μουφτὴς Χαγίων ἐδήλωσεν ὅτι ὁ διορισμὸς καθῆδων εἶναι ἐντελῶς περιττός, καθότι οἱ μωπιτήδες ἐπαρκῶς τελείως εἰς τὰ καθήκοντα, ἀπὸ αὐτοῦ θὰ ἀναλάβουν. — Κατὰ τὴν προχθεσινὴν συνεδρίασιν τῆς τουρκικῆς Βουλῆς ἐψηφίσθησαν ἀσυζητητῶς μυστικά κωνδύλια ἀνερχόμενα εἰς 700 χιλιάδας φράγκων. — Εἰς συμπλοκὰς μεταξὺ στρατοῦ καὶ ἐπαναστατῶν οἱ τελευταῖοι ὄντοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

7 Μαΐου. — Ἡ διαμαρτυρία τοῦ Μουφτῆ Χαγίων δημοσιεύεται εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἐφημερίδας. — Ὁ Κοπῆσις, ἡγεμὸν τῆς νήσου Σάμου, ἔπαθε προσβολὴν ἡμιπληγίας. — Ζωηρὸς ἐρεθισμὸς ἐκδηλοῦται ἐν Βουλγαρίᾳ διὰ τὸν φόνον τοῦ λοχαγοῦ Γεωργίου. — Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις βεβαίωσεν ὅτι πρὸ τοῦ διορισμοῦ τῶν καθῆδων εἶχε λάβῃ τὴν πρὸς τοῦτο συγκατάθεσιν τῶν Δυνάμεων.

8 Μαΐου. — Ἡ ἀποστολὴ τῶν καθῆδων τείνει νὰ ναυαγήσῃ κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν Δυνάμεων συνεννοήσεις. — Τὸ ἀναγραφέν εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ἐγένοντο τουρκικαὶ παραστάσεις παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ Κυβερνήσει διὰ τὸ τηλεγράφημα Ἡρακλείου ἐλέγχεται φανταστικῶν καὶ διαψευσθεῖται ἐπισημῶς. — Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἰδιαίτερου Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ Βασιλέως παραιτεῖται διὰ λόγους ὀλιγᾶς ἀσχετοῦς πρὸς τὸ ἐπιειδοῦν τοῦ τηλεγραφήματος. — Σήμερον διοργαγοῦται εἰς Σόφιν συλλαλητήριον ἀντιτουρκικὸν διὰ τὸν φόνον τοῦ λοχαγοῦ. — Ἐκ πτώσεως ἀεροπλάνου εἰς Παρισίους ἐφρονεῦθη ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἐτραυματίσθη ὁ πρωθυπουργὸς Μονὶς ἐπικινδύνως. — Εἰς τὴν Δούμαν ὑπεβλήθη σποῦδαύτατον ναυτικὸν πρόγραμμα, προβλέπον δαπάνας 750 ἑκατομ. φρ. διὰ τὴν ναυπήγησιν στόλου τοῦ Ἐδέου.

9 Μαΐου. — Αἱ τουρκικαὶ πρεσβείαι δημοσιεύουσιν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὸν τύπον ἀνακοινωθέν, διὰ τοῦ ὁποῦ δικαιολογοῦν τὸν διορισμὸν τῶν καθῆδων. — Εἰς Θεσσαλονικὴν παρασκευάζεται συλλαλητήριον διαμαρτυρίας διὰ τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἐξ ἀφορμῆς τῶν καθῆδων καὶ τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἡ ἐν Σαλαμίνι ναυμαχία, ὑπὸ Περ. Δ. Ρεδιὰν ὑποπλοιάρχου τοῦ Βασ. Ναυτικοῦ. Ἀθηνα Βασιλικὴ Τυπογραφία Ραφτάνη-Παπαγεωργίου 1911. Ἐκδοσις δευτέρα δραχ. 3.

Ὁ Ἀνδιωμένος Ἀρόμος Στεφάνου Δάφνη. Νέα ποιητικὴ συλλογὴ Ἀθήναι 1911. Τυπογρ. Ἀθηναίων δρ. 2.